

ชีวิตยามตะวันรุ่งและยามราตรีของผู้คน
ในซอยคาวบอย สุขุมวิท 23
(Behind the Neon Light : The Ethnographic Study of
Everyday Life on Night Street in Bangkok)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรรณ ชำเพชร

306.48
จ337ข

สนับสนุนการวิจัยจากงบรายได้ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปี 2551

เมษายน 2552

ชีวิตยามตะวันรุ่งและยามราตรีของผู้คน

ในซอยกาวบอย สุขุมวิท 23

(Behind the Neon Light : The Ethnographic Study of
Everyday Life on Night Street in Bangkok)

ผู้ช่วยศาสตราจารย์จรรวรรณ ขำเพชร

306.48
Q3378

สนับสนุนการวิจัยจากงบรายได้ คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประจำปี 2551

เมษายน 2552

S 365 270

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยเรื่อง ชีวิตยามตะวันรุ่งและยามราตรีของผู้คนในซอยคาวบอย สุขุมวิท 23 (Behind the Neon Light : The Ethnographic Study of Everyday Life on Night Street in Bangkok) สำเร็จลงได้ โดยการสนับสนุนจากหลายๆ ฝ่าย ทั้งด้านการให้ข้อมูลจากผู้คนในซอยคาวบอยที่เป็นกรณีศึกษาทุกๆ ท่าน ขอขอบคุณ อ.ถวัลย์ ภูถวัลย์ และ อ.สุรพล จรรยากุล ที่มอบงบประมาณให้ดำเนินการวิจัย น.ส.จงจิตต์ นิลกรณ์ และน.ส.รินนา ทากุดเรือ ผู้ช่วยจัดทำต้นฉบับ เจ้าหน้าที่ตำรวจจากสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อและลูกที่แม่ต้องใช้เวลากลางคืนเพื่อเข้าไปยังพื้นที่

สุดท้ายขอขอบคุณ ผู้ใช้ชีวิตในซอยคาวบอยทั้งกลางวันและกลางคืนที่ให้ข้อมูลอย่างเปิดเผยและจริงใจ

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง ชีวิตยามตะวันรุ่งและยามราตรีของผู้คนในซอยคาวบอย สุขุมวิท 23 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาชีวิต และวัฒนธรรมของผู้คนในซอยคาวบอย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ และการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณาเกี่ยวกับชีวิตผู้คน วิธีการศึกษา ได้แก่ การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม การสัมภาษณ์เจาะลึกกับกลุ่มหญิงทำงานกลางคืน และผู้ที่ร่วมพื้นที่ในซอยที่อาชีพแตกต่างกัน โดยใช้แนวคิดเรื่องชีวิตประจำวัน แนวคิดเรื่องคนชายขอบ และแนวคิดเรื่องพื้นที่

ผลการศึกษาพบว่า ซอยคาวบอยมีกำเนิดในช่วงสงครามเวียดนามซึ่งมีชาวต่างชาติเข้ามาพักผ่อนในย่านสุขุมวิทเป็นจำนวนมากมาก จึงเกิดสถานบันเทิง เช่น บาร์ เพื่อบริการ และยังพบว่าการใช้พื้นที่เพื่อประกอบกิจกรรมของผู้คนในซอยคาวบอยมีความแตกต่างกันในระหว่างช่วงเวลา แต่เวลาที่เป็นสีสันแท้จริงของซอยคาวบอย ก็คือ เวลากลางคืน โดยพื้นที่ในซอยเป็นพื้นที่ที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อตอบสนองความต้องการความสุขของคนบางกลุ่ม และการดำเนินชีวิตของผู้คนที่เปรียบเสมือนการแสดงละครที่มีฉากหน้า เวที และผู้แสดง ซึ่งแสดงตามบทบาทที่คาดว่าผู้ชมจะพึงพอใจ

Abstract

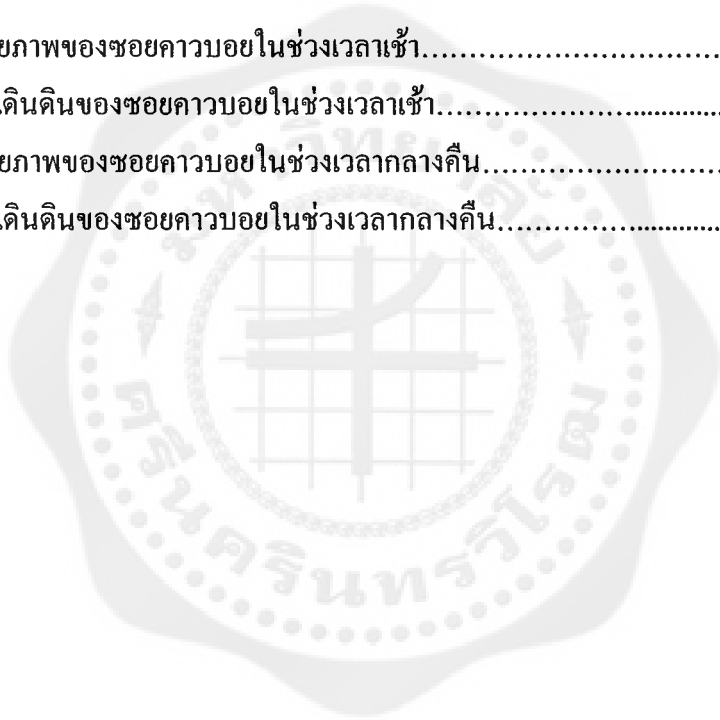
The study of “Behind the Neon Light : The Ethnographic Study of Everyday Life on Night Street in Bangkok” are purpose to study of life and culture of a people in Cowboy street. The research methodology are Qualitative Research and Ethnography Study with Participant observation to daily life and in-dept interview to female Sex Worker and others persons who used a space together. The concept of this study used Everyday life, Marginal People and Space.

The result of the study are : the history of Cowboy street are origin from the Vietnam war and GI who comes to sukhumvit area for relaxing from the war. The peoples who used these space for other activities are difference between the times. But the colorful of street are beginning at night. The activities of persons are similarly of a dramatic which had the sponce, stage and actors who play a role and hope that the audience to feel happy.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ.....	ก
บทคัดย่อ.....	ข
สารบัญ.....	ค
สารบัญ รูปภาพ / แผนที่.....	จ
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาของการศึกษา.....	1
วัตถุประสงค์.....	4
ขอบเขตการวิจัย.....	4
ระเบียบวิธีวิจัย.....	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
แนวคิดคนชายขอบ (Marginal people)	8
แนวคิดการเมืองเรื่องพื้นที่ (The politic of Space)	11
แนวคิดชีวิตประจำวัน (Everyday Life)	13
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
การสืบค้นหาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant).....	19
การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In - depth Interview)	20
การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant observation)	20
บทที่ 4 ผลการวิจัย	
ความเป็นเมืองของกรุงเทพ ถนนสุขุมวิท และอโศก	22
ชอยควาบอย.....	32
น้อย : ชีวิตมาฆ่าซัง.....	43
เปิ้ล : แม่ค้าขายน้ำส้ม.....	47

พีจันทร์	: จากมาตามกลับสู่สาวนั่งครึ่ง.....	50
ป้าใบ	: จากแรงงานรับจ้างสู่แม่บ้านบาร์เบียร์.....	52
ยายมะลิ	: ผู้ก่อตั้งตำนานชอยควาบอย.....	55
บทที่ 5	สรุป และข้อเสนอแนะ	
สรุป.....		58
บรรณานุกรม.....		64
ภาคผนวก		
แผนที่ทางกายภาพของชอยควาบอยในช่วงเวลาเช้า.....		67
แผนที่แผนที่เดินดินของชอยควาบอยในช่วงเวลาเช้า.....		68
แผนที่ทางกายภาพของชอยควาบอยในช่วงเวลากลางคืน.....		69
แผนที่แผนที่เดินดินของชอยควาบอยในช่วงเวลากลางคืน.....		70

สารบัญ รูปภาพ / แผนที่

แผนที่ หน้า

1	แสดงสถานที่ตั้งซอยดาวบอย.....	32
1	ถนนสุขุมวิท บริเวณแยกโศกที่มีการคมนาคมสะดวกเช่น รถไฟฟ้าบีทีเอส (BTS) และรถไฟใต้ดิน.....	28
2	ซอยดาวบอยจะอยู่ด้านหลังตึกสูงบริเวณสี่แยกโศก-สุขุมวิท.....	29
3	การเดินทางมายังซอยดาวบอยสะดวกมาก เพราะสามารถมาได้ทั้งรถยนต์ไฟฟ้า บนดินและใต้ดิน.....	30
4	บรรยากาศความคึกคักของหน้าร้านที่ตอนนี้เริ่มมีนักท่องเที่ยวมาค้าคิน.....	33
5	ความต้องการพนักงานใหม่ยังมีอย่างต่อเนื่องจากป้ายการรับสมัคร.....	33
6	บรรยากาศยามหัวค่ำที่มีเพียงพนักงานมาขึ้นต้อนรับ.....	35
7	หน้าบาร์ที่นักท่องเที่ยวนั่งดื่ม.....	35
8	ภายในซอยดาวบอยที่เต็มไปด้วยนักท่องเที่ยวต่างชาติ.....	35
9	การแต่งกายที่เปิดเผยของพนักงานเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยว.....	35
10	ซอยดาวบอยในยามเช้าที่เงียบเหงาซึ่งต่างจากกลางคืนอย่างสิ้นเชิง.....	36
11	บรรยากาศของผู้คนในซอยดาวบอยในยามเช้า.....	36
12	บรรยากาศปากซอยดาวบอยในช่วงค่ำ.....	37
13	บริเวณหน้าปากซอยดาวบอยมีรถยนต์สัญจรกันขวักไขว่.....	37
14	บรรยากาศในช่วงค่ำบริเวณหน้าซอยดาวบอยติดกับซอยสุขุมวิท 23 (ซอยประสานมิตร).....	37
15	บรรยากาศร้านบาร์ต่างๆในซอยดาวบอยที่เริ่มเปิดไปแสงสี เพื่อดึงดูดต้อนรับนักท่องเที่ยว.....	37
16	บรรยากาศต้นซอยสุขุมวิท 23 (ซอยประสานมิตร) ที่มีวินมอเตอร์ไซค์อยู่ด้านหน้า.....	38
17	ภาพในซอยสุขุมวิท (ซอยประสานมิตร) แสดงทางเข้าซอยดาวบอยที่อยู่ทางด้านซ้ายมือ.....	38
18	บรรยากาศในซอยดาวบอยที่นี้ครึกครื้น ไปด้วยผู้คนที่มาทำงานและนักท่องเที่ยว ที่มาเยี่ยมชม.....	40

สารบัญ รูปภาพ / แผนที่ (ต่อ)

ภาพที่		หน้า
19	นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาเที่ยวในชอยคาวบอยแห่งนี้.....	40
20	บรรยากาศภายในร้านของ “น้อย” ที่มีที่นั่งทั้งแบบบาร์และแบบโซฟายาวเพื่อให้ นักท่องเที่ยวได้นั่งดื่มเครื่องดื่ม.....	46
21	ภายในร้านมีชั้นวางเครื่องดื่มชนิดต่างๆมากมาย เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวได้เลือกดื่ม เครื่องดื่มชนิดต่างๆตามที่ต้องการ.....	46
22	การแต่งกายของพนักงานที่วาบหวีออกมาต้อนรับนักท่องเที่ยว.....	51
23	พนักงานออกมาขึ้นหน้าร้านเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวให้เข้าร้าน.....	51

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาของการศึกษา

กรุงเทพมหานครเป็นเมืองที่มีการพัฒนาและเติบโตชนิดที่เป็นเมืองโตเดี่ยว (Primate City) มาเนิ่นนาน จากการพัฒนาตามแนวคิดทันสมัยนิยม (Modernization) หลังจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ที่การพัฒนาเมืองต่างๆ ในโลกให้มีความเจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับประเทศตะวันตกโดยเฉพาะสหรัฐอเมริกาและยุโรปที่คิดว่าการพัฒนานั้นเป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม รูปแบบการพัฒนาดังกล่าวจึงเปรียบเหมือนมาตรฐานการพัฒนาที่ทุกประเทศในโลกต่างต้องมุ่งมั่นเดินตาม แต่ยิ่งพัฒนาดูเหมือนประเทศทางซีกโลกเหนือจะได้เปรียบประเทศที่อยู่ซีกโลกใต้ที่พยายามกอบโกยและหวังผลประโยชน์จากทรัพยากรจากประเทศทางซีกโลกใต้ และมีบัดให้ประเทศของตนเข้าสู่วงจรตลาดโลกที่เต็มไปด้วยการแข่งขันเรื่องผลประโยชน์และรายได้ ที่สำคัญยังพัฒนาผ่านไปพบว่ามีคนจนเกิดมากขึ้น (วูล์ฟกัง ซาคส์. 2546: 4-5)

บทสรุปแห่งความจนที่ (ฌรงค์ เพ็ชรประเสริฐ; และคณะ: 2545) ได้สรุปไว้ว่าความจนนั้นมีได้จากการขาดแคลนเงินตราตามที่เข้าใจกันทั่วไปอย่างเดียว แต่ความจนยังจำแนกได้อีกหลายประการ ดังนี้

- 1.จนทรัพย์สิน คือ จนรายได้ มีรายจ่ายมากกว่ารายได้
- 2.จนโอกาส คือ ขาดโอกาสที่จะได้รับการศึกษา หหมดโอกาสที่จะได้รับบริการของรัฐ
ตลอดจนไม่มีโอกาส ที่จะเข้าถึงทรัพยากรและปัจจัยการผลิตในสังคม
- 3.จนอำนาจ คือ ไร้สิทธิ ไร้เสียง (ถึงจะมีแต่ก็คงไม่มีใครได้ยิน) ไร้อำนาจต่อรอง ไม่มีส่วนร่วมทางการเมือง และได้รับผลจากการกระทำของผู้มีอำนาจเหนือกว่า เป็นผลมาจากความสัมพันธ์ที่ไม่เสมอภาคในสังคม
- 4.จนศักดิ์ศรี คือ ถูกดูถูกและเหยียดหยาม ไม่เป็นที่ยอมรับในสังคม และได้รับการปฏิบัติในสังคมอย่างไม่เสมอภาค จนไม่มีที่ในสังคมให้ยืน

กลุ่มคนจนที่เป็นผลจากการพัฒนาส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในชนบทแต่เมื่อถูกกระแสการพัฒนาที่เร่งเร็วและเบียดขับมากทำให้มีการอพยพเข้ามาเรียกร้อยความเป็นธรรมที่กรุงเทพในลักษณะขบวนการทางสังคม (Social movement) เป็นระยะๆ ต่อเนื่อง (Bruce D.Middingham. 2003 : 5) และนอกจากนั้นนโยบายการพัฒนาที่มุ่งเฉพาะเมืองใหญ่โดยเฉพาะกรุงเทพที่เป็นเมืองหลวงของประเทศ ทำให้มีคนอพยพเข้ามาหางานทำมากมาย กรุงเทพจึงเปรียบเสมือนหม้อซุ๊ปที่หลอมรวมผู้คนที่มีวัฒนธรรมต่างกันเข้ามาอาศัยอยู่ร่วมกัน แม้สาเหตุของความจนที่แตกต่างกัน ความยากจน

มิใช่สาเหตุในการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะวัดจากตัวเลขและมูลค่าทางเศรษฐกิจ แต่ยังเป็นสาเหตุเชื่อมโยงไปถึงคุณค่าแห่งความเป็นตัวตนสำหรับผู้ที่อพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ อีกมาก

ผู้คนจากต่างจังหวัดเข้ามากรุงเทพฯ ด้วยหวังความเปลี่ยนแปลงของชีวิตไปในทางที่ดีขึ้น ตามความคิดของตนที่ว่า “ไปตายเอาดาบหน้า” หรือ “มันคงไม่มีอะไรแยกวานี้แล้ว” แต่การพัฒนาเมืองของกรุงเทพฯ นั้น ลักษณะการพัฒนาเป็นไปตามแต่วัตถุประสงค์หรือนโยบายของกรุงเทพฯ ที่จะจัดวางแต่ละแหล่งให้มีการเติบโตลักษณะใด หรือเป็นแหล่งหรือย่านที่มีลักษณะเด่นพิเศษอย่างใด กรุงเทพฯมหานครจึงมีการพัฒนาเป็นหย่อมๆ หรือพัฒนาตามแต่วัตถุประสงค์ แต่บางแห่งได้รับเสริมแต่งให้เป็นถนนเพื่อการท่องเที่ยวโดยเฉพาะเช่น ถนนข้าวสารที่จัดที่פקให้กับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ ถนนสีลมบริเวณย่านพัฒนพงษ์ ที่นักท่องเที่ยวชาวต่างชาตินิยมมาท่องเที่ยว และชอกมูมเล็ก ๆ ที่อยู่ริมถนนก็ยังพัฒนาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะเช่น ชอยคาวบอยที่อยู่ระหว่างถนนสุขุมวิทซอย 23 และซอย 21

ชอยคาวบอย คือ สีสันยามราตรีแห่งหนึ่งของกรุงเทพฯ มหานครที่มีผู้คนมาท่องเที่ยวกันมากทั้งจากยุโรป อเมริกา รวมทั้งเอเชียชาติต่างๆ ได้แก่ เกาหลี ญี่ปุ่น ผู้คนที่เข้ามาส่วนใหญ่ต้องการความบันเทิงและสนุกสนาน โดยชอยคาวบอยสามารถตอบสนองได้ตั้งแต่เวลากลางวัน เป็นต้นไป ชอยคาวบอยเป็นภาพสะท้อนมรดกแห่งการพัฒนาเฉพาะที่ นอกจากภาพร้านค้า ผับ บาร์ ที่ปรากฏยามค่ำคืนแล้ว เบื้องหลังชีวิตจริงของผู้คนที่ดำรงชีวิตอยู่บนถนนแห่งความรื่นรมย์นี้ยังประกอบด้วยกลุ่มคนที่มีอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมและบุคคลที่ถูกขนานนามว่าเป็น “คนชายขอบ” อยู่อีกมาก แม้จะมีได้ถูกเอ่ยถึงในฐานะตัวแทนความศิวิไลซ์หรือความรื่นรมย์ของชอยคาวบอยแต่ที่สุดแล้วบุคคลดังกล่าวคือบุคคลที่มีลมหายใจอยู่จริงในชอกกลับของการพัฒนาที่แอบอิงดำรงชีวิตอยู่บนถนนที่ได้รับการขนานนามจากผู้คนบางกลุ่มว่าเป็นแหล่งโลคัล

แนวความคิดการศึกษาชาติพันธุ์วิทยา (Ethnology) โดยนำเสนอภาพชีวิตผู้คนในลักษณะชาติพันธุ์วรรณนา (Ethnography) โดยอธิบายถึงชีวิตประจำวันของผู้คน (Everyday life) ที่ปรากฏตามท้องถนนว่ามีความสัมพันธ์กับบริบทใดบ้าง โดยชีวิตประจำวันตามท้องถนน มีทั้งคนขายของ พวงมาลัย พ่อค้าแม่ค้าหาบเร่ วินมอเตอร์ไซด์ คนขอทาน การแสดงดนตรีข้างถนน พนักงานบาร์ เบียร์ แรงงานต่างด้าว ชาวต่างชาติ ฯลฯ แต่ละกลุ่มล้วนมีรูปแบบการดำรงชีวิตทางวัฒนธรรม (Pattern of culture) ของตน ภายในชอยคาวบอยต่างมีภาพชีวิตประจำวันของผู้คนดังกล่าว

การศึกษาชีวิตยามราตรีและยามตะวันรุ่งของผู้คนในชอยคาวบอยจากปรากฏการณ์ชีวิตจะช่วยสร้างความเข้าใจในชีวิตของผู้คนที่ถูกกล่าวว่าเป็นผู้คนชายขอบในอีกมุมหนึ่ง

การศึกษาผู้คนในเมือง เป็นสาขาหนึ่งที่นักมานุษยวิทยานำมาใช้ในการศึกษาเมืองที่เรียกว่า สาขามานุษยวิทยาเมือง มานุษยวิทยาเมืองคือ การศึกษาการกำเนิดและเติบโตของความเป็นเมืองและ ผู้คนที่อยู่ในเมือง (ปรีชา คุวินทร์พันธ์. 2545) การศึกษาเมืองสามารถศึกษาจากแง่มุมของเมืองที่ สลับซับซ้อนหลากหลายในสองแง่มุม คือ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในนครกับปรากฏการณ์ที่เป็นของ นคร (in and for the city) สิ่งที่น่าสนใจคือ มานุษยวิทยาเมืองจะอยู่ในขอบเขตที่รวมเอา ปรากฏการณ์ที่เป็นของเมือง คือ ปรากฏการณ์ที่มีผลกระทบต่อโครงสร้างสังคม เศรษฐกิจ และ การเมืองของเมือง โดยรวมไปถึงการศึกษาการอพยพโยกย้ายของคนชนบทเข้าสู่เมือง หรืออาจจะ เรียกว่าการศึกษา “ชาวนาในนคร” (Peasants in cities) การศึกษาเชิงปัญหา (Problem centered studies) และการศึกษาตามแนวมานุษยวิทยาเดิม (Traditional ethnographic studies)

ปรากฏการณ์การอพยพของชาวชนบทเข้าสู่เมือง กลายเป็นปรากฏการณ์สากลที่แทบทุก ประเทศประสบ เมื่ออพยพเข้ามาอยู่ในเมือง ต้องมาเรียนรู้ ปรับตัว เผชิญชีวิต กับสิ่งที่ผิดไปจาก บรรทัดฐาน และค่านิยมของตนบางคนมีการปรับตัวได้ บางคนปรับตัวไม่ได้สูญเสียความเป็นตัวตน ขาดความมั่นใจในศักดิ์ศรีและคุณค่าของความเป็นคนจากงานที่ต้องทำ ทำให้ขาดความอบอุ่น และ ความมั่นคงในชีวิต

ผู้คนและตัวตนของผู้ที่อยู่และทำงานในชอยควาบอยล้วนเป็นเรื่องจริงที่สะท้อนสภาพ ความสัมพันธ์ทางการผลิต (Mode of Productions) ระหว่างภาคเกษตรกรรมกับอุตสาหกรรม สะท้อนการดำรงชีวิตที่ภายใต้บริบทของเมืองใหม่จากพัฒนาไปสู่ความเป็นเมือง (Urbanization) และการพัฒนาให้ทันสมัย (Modernization) โดยมีแรงผลักดันทางการท่องเที่ยว โดยเฉพาะ นักท่องเที่ยวต่างชาติที่เข้ามาในชอยควาบอยที่คาดว่าจะมาจับจ่ายใช้สอยเงินตราของตนและเป็น ประโยชน์ต่อเจ้าของประเทศ แต่ดูเหมือนจะเป็นภาพลวงตาเนื่องจากนักท่องเที่ยวยังคงยึดความเป็น ชาตินั้นๆ ของตน ชอบความสบายจะนั้นจึงต้องมีการบริการด้วยสินค้าที่นักท่องเที่ยวคุ้นเคย เช่น อาหารหรือเบียร์เฉพาะของชาติที่มาท่องเที่ยว เงินทองจึงหมดไปกับการสั่งสินค้าเข้าให้ต้องตาม รสนิยม (สุภารัตน์ เสรีวัฒน์. 2529) เหลือเพียงเศษเงินและเศษขยะหมักหมมให้เจ้าของประเทศ แก่ใจต่อไป นอกจากนั้นเกิดปรากฏการณ์หญิงอาชีพพิเศษขึ้นมาอย่างหลีกเลี่ยงมิได้ ทั้งสาวนักร้อง สาวบาร์เบียร์ นักเดินอะโกโก้ เมียเช่า ฯลฯ ทุกภาพแห่งชีวิตผู้คนในชอยควาบอยล้วนเป็นผู้กระทำ ทางสังคม (Social actor) ไม่เคิล เอิร์ชเฟลด์ (ธนภณ วัฒนกุล. 2550: 67) และยังเป็นผู้ถูกกระทำทาง สังคมอีกด้วยในกรณีงานที่ทำไม่สอดคล้องกับบรรทัดฐานที่สังคมยอมรับ (Social norms) ประสบการณ์ในชีวิตประจำวัน โลกทัศน์ การเปลี่ยนแปลง ความแตกต่างในห้วงเวลา และพื้นที่ ล้วนเป็นสาระขอบเขตที่งานวิจัยมุ่งแสวงหา

วัตถุประสงค์

- 1.เพื่อศึกษาพลวัตของชอยควาบอยในการดำรงอยู่และความเสื่อมถอย
- 2.เพื่อศึกษาชีวิตวัฒนธรรมของผู้คนในชอยควาบอยในปัจจุบัน

ขอบเขตการวิจัย

ขอบเขตในลักษณะพื้นที่ เป็นการศึกษาในพื้นที่บริเวณชอยควาบอย ที่ตั้งอยู่ระหว่าง ชอยสุชุมวิท 21 และสุชุมวิท 23 ความจริงเรียกตรอกควาบอยคงถูกต้องมากกว่าเพราะเป็นตรอกเชื่อมระหว่างชอยสุชุมวิท 2 ชอย ดังกล่าว

แต่ทั้งนี้การศึกษาไม่สามารถกำหนดขอบเขตในลักษณะพื้นที่ดังกล่าวได้อย่างเดียว แต่จะมีพื้นที่บริเวณโดยรอบของตรอกควาบอยที่เป็นแหล่งในการรวบรวมข้อมูลให้ได้ข้อมูลครบถ้วนอีกชั้นหนึ่ง เนื่องจากบริเวณด้านหน้าชอยสุชุมวิท 23 และชอยสุชุมวิท 21 มีแหล่งที่ตอบสนองการใช้ชีวิตของผู้คนที่ทำงานในชอยควาบอย ทั้งร้านอาหารและร้านขายเสื้อผ้า สิ่งของจิปาละและเป็นย่านการคมนาคมสำคัญเนื่องจากเป็นชุมทางทั้งรถไฟไฟฟ้าบนดินและรถไฟฟ้าใต้ดิน

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาเรื่อง ชีวิตยามตะวันรุ่งและยามราตรีของผู้คนในชอยควาบอย สุชุมวิท 23 นี้เป็นการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา เกี่ยวกับชีวิตของคน จึงเลือกใช้วิธีการศึกษาลักษณะการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่คิดว่าจะสามารถเข้าถึงข้อมูลได้มากที่สุดโดยมีขั้นตอนการศึกษาวิจัย ดังนี้

- 1.การสำรวจข้อมูลเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสำรวจเอกสารเป็นสิ่งสำคัญในการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นเพื่อเป็นองค์ความรู้ที่จะได้สะสมไว้เลือกสรรว่ามีประเด็นใดที่มีการศึกษาไว้แล้วและยังมีข้อมูลสิ่งใดที่ยังขาดอีกบ้าง โดยข้อมูลที่รวบรวมจะได้จากหน่วยงานสถาบันการศึกษาหรือองค์กรเอกชนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าว สถาบันการศึกษาพบว่า มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ทางด้านสังคมสงเคราะห์ที่มีผู้ศึกษาไว้ และพบได้ในงานของสถาบันการศึกษาที่เกี่ยวข้องการวางแผนหรือการจัดทำผังเมือง ในคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แม้จะมีงานที่ไม่เกี่ยวข้องกับชอยควาบอยโดยตรงแต่มีงานจากหลายสถาบันการศึกษาที่สามารถนำมาเป็นข้อมูลเบื้องต้นได้ สามารถค้นข้อมูลได้จากสำนักหอสมุดหลายแห่ง สถานีตำรวจในพื้นที่คือ สถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ

- 2.การเก็บข้อมูลในพื้นที่ โดยการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ในกรณีที่พบผู้คนที่เกี่ยวข้องกับการใช้พื้นที่ที่ชอยเป็นประจำ ได้แก่ แม่ค้าที่ขายอาหารในชอย แม่ค้าขายเสื้อผ้า พนักงานขับ

รถจักรยานยนต์รับจ้างหัวมุมสถานีรถไฟฯ พนักงานทำความสะอาดร้านหรือผับ ร้านขายของชำ ในซอย

การเก็บข้อมูลโดยการสังเกตการณ์ และการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมเป็นสำคัญ (Participant observation) ทุกช่วงขณะของการดำเนินแบบแผนกิจกรรมทางวัฒนธรรมของกลุ่มอาชีพต่างๆ นับแต่การเปิดร้าน ผับ บาร์ในการทำงาน จนกระทั่งปิดในแต่ละวัน จนกระทั่งได้ข้อมูลครบถ้วน

เพื่อเสนอภาพชีวิตประจำวันการสัมภาษณ์เจาะลึก (In depth-interview) กับผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามอาชีพ เพศ การศึกษา ภูมิลำเนา และภูมิหลังการมาเกี่ยวข้องกับขอยคาวบอย โดยเฉพาะหญิงที่ทำงานในบาร์เบียร์ ส่วนที่เหลือคือผู้ปฏิบัติการในชีวิตประจำวันที่ย่อยคาวบอยเป็นหลัก การสัมภาษณ์เป็นการพูดคุยถึงความเป็นมา ลักษณะประวัติชีวิตของบุคคล การเข้ามาทำงานและความคาดหวังในอนาคต

การสัมภาษณ์เจาะลึกชาวต่างชาติหรือหญิงที่มีการแต่งงานข้ามวัฒนธรรม (Inter-marriage) โดยคัดเลือกนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เคยเข้ามาเที่ยวที่ขอยคาวบอยไม่ต่ำกว่าเดือนละ 2 ครั้งและมีปฏิสัมพันธ์กับหญิงที่ทำงานในร้านบาร์เบียร์ตามสมควรที่จะสามารถตอบคำถามเกี่ยวกับความรู้สึกและความคิดเห็นเกี่ยวกับขอยคาวบอยได้ โดยชาวต่างชาติเหล่านี้มีหลากหลายอาชีพ ส่วนใหญ่ทำงานเป็นครูสอนภาษาอังกฤษให้กับคนไทยและเด็กนักเรียนไทย และนักธุรกิจทั่วไป

เมื่อได้รับข้อมูลในเบื้องต้นแล้วจะนำเสนอข้อมูลที่ได้รับให้กับคนที่เกี่ยวข้องในขอยคาวบอยได้รับทราบทั้งเพื่อตรวจสอบข้อมูลและรับฟังการสะท้อนกลับ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

นอกจากได้งานวิจัยเรื่อง ชีวิตยามตะวันตกวันรุ่งและยามราตรีของผู้คนในซอยคาวบอย สุขุมวิท 23 แล้วยังสามารถได้รับความรู้ใหม่ในอีกมุมมองหนึ่งเชิงวิชาการที่มีต่อหญิงทำงานบาร์ เบียร์เนื่องจากซอยคาวบอยมีใช้พื้นที่เป็นทางผ่านหรือตรอกที่เชื่อมการคมนาคมเท่านั้น แต่ภายใต้ตัวละครที่โลดแล่นอยู่บนตรอกหรือซอยดังกล่าว ยังมีสีสันแห่งชีวิตที่ตนเองปรุงแต่งและถูกสังคมปรุงแต่งให้โลดแล่นไปตามบทของชีวิตที่ตนเองไม่ได้เป็นผู้เขียนขึ้น

ในลำดับถัดไปคาดหวังว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือสถาบันที่ตั้งอยู่ใกล้เคียง อาทิ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ สำนักงานเขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร ชมรม สมาคมต่างๆ ในเขตวัฒนา หน่วยงานที่ทำงานเกี่ยวกับหญิงอาชีพพิเศษ กระทั่งพัฒนาสังคมและคุณภาพของมนุษย์ จะนำข้อมูลที่ได้ไปวางแผนในลักษณะโครงการ บริการวิชาการชุมชนเพื่อปรับปรุงคุณภาพชีวิตของผู้คน เขตวัฒนา กรุงเทพมหานคร นำไปวางแผน พัฒนาและจัดทำผังเฉพาะพื้นที่ (Zoning) สถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ นำไปใช้ในการจัดระเบียบ การจราจรและบรรเทาปัญหาแหล่งอบายมุข

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

กรุงเทพมหานครได้รับการขนานนามว่าเป็นเมืองใหญ่ที่มีการเจริญเติบโตอย่างมาก โดยเมืองใหญ่ในโลกล้วนทำหน้าที่ตอบสนองความต้องการของประชาชนหลากหลายและรวดเร็ว จนกลายเป็น “เอกราช” อีกเมืองหนึ่งในอีกหลายๆ เมืองของโลกนี้ เมืองใหญ่ทั้งหลายดูเหมือนจะมีบทบาทในการดึงดูดทรัพยากรของประเทศมารวมไว้ในพื้นที่เดียว ทำให้เกิดการอพยพของประชากรชนบทเข้าสู่เมือง ก่อให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจในเมืองมากขึ้น มีอาชีพที่หลากหลาย และประชากรที่หลั่งไหลเข้ามาสู่เมืองมากขึ้น ทั้งที่เข้ามาเพื่อประกอบอาชีพของชาวชนบท ชาวต่างชาติเข้ามาท่องเที่ยว รวมถึงชาวต่างชาติที่เข้ามาประกอบอาชีพที่เข้ามาอาศัยอยู่แบบถาวร และชั่วคราวในประเทศไทย เมื่อคนมาอยู่รวมกันมากขึ้น โดยมาจากต่างภูมิภาค (พื้นที่) ต่างวัฒนธรรมและวิถีชีวิต สิ่งเหล่านี้เองทำให้เกิดเป็นวิถีชีวิต หรือการใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมของผู้คนเหล่านี้เกิดขึ้น ดังกรณี ชอยควาบอย คือหนึ่งพื้นที่ที่มีความหลากหลายของผู้คนที่เข้ามาอยู่อาศัยและประกอบอาชีพต่างๆ

การศึกษางานวิชาการทางสังคมศาสตร์โดยทั่วไปมักถูกกำหนดให้มีกรอบแนวคิด ทฤษฎี เพื่อใช้เป็นกรอบในการศึกษาและการอ้างอิงอยู่เสมอ ในการศึกษาวิถีชีวิตของผู้คนในย่าน Red light ตามทีมงานเขียนของชาวตะวันตกนำเสนอคำดังกล่าว หรือชื่อเฉพาะในภาษาไทยก็มีหลายแหล่ง ทั้ง ย่านธนียะ พัฒน์พงษ์ พัทยา ฯลฯ แต่สิ่งที่จะนำมาเป็นข้อมูลหลักในการศึกษาวิเคราะห์รวมในพื้นที่คือพื้นที่ศึกษาที่เรียกว่า “ชอยควาบอย”

จากความสนใจในการศึกษาการใช้ชีวิตของผู้คนในชอยควาบอย ตั้งแต่ความเป็นมาของการพัฒนาของพื้นที่ชอยควาบอย การดำรงชีวิตและวิถีชีวิตของผู้คนในชอยควาบอย ดังนั้นแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษารั้วนี้ ประกอบด้วย

1. แนวคิดคนชายขอบ (Marginal people)
2. แนวคิดการเมืองเรื่องพื้นที่ (The politic of Space)
3. แนวคิดชีวิตประจำวัน (Everyday Life)

แนวคิดคนชายขอบ (Marginal people)

คนชายขอบ (Marginal people) คือ กลุ่มคนที่มีชีวิตอยู่กึ่งกลาง หรือห่างไกลจากศูนย์กลาง ทั้งในทางภูมิศาสตร์และสังคมวัฒนธรรม ในทางภูมิศาสตร์ “คนชายขอบ” มักจะเป็นกลุ่มที่ต้องเคลื่อนย้ายจากภูมิลำเนาเดิมด้วยเหตุผลทางธรรมชาติ เศรษฐกิจ การเมืองและสังคมวัฒนธรรม การตั้งถิ่นฐาน การประกอบอาชีพหรือวิถีชีวิตของคนกลุ่มนี้ต้องเผชิญกับการแก่งแย่งแข่งขันเพื่อเข้าถึงทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ถูกกีดกันและเอารัดเอาเปรียบจากคนกลุ่มใหญ่ซึ่งอยู่อาศัยในดินแดน หรือเขตภูมิศาสตร์นั้นมาก่อนในสังคมวัฒนธรรม “คนชายขอบ” ย่อมกลายเป็นคนกลุ่มน้อยในสังคมใหม่ วัฒนธรรมประจำกลุ่มจึงเป็นวัฒนธรรมย่อยที่ไม่ได้รับการยอมรับหรือได้รับการเลือกปฏิบัติจากผู้คนในกระแสวัฒนธรรมหลัก การเรียนรู้การปรับตัวและการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อที่จะเอาตัวรอดหรือมีชีวิตรอดภายใต้สภาพการณ์ดังกล่าว จึงเป็นสาระสำคัญของวิถีชีวิตของประชากรที่อาศัยอยู่ในวัฒนธรรมชายขอบ (สุริยา สมุทคุปต์; และ พัฒนา กิตติอาษา. 2542: 21)

คนชายขอบ (มาจากคำว่า "Marginal people" และ "Marginalization" หมายถึง บุคคลหรือกลุ่มคนที่สังคมไม่สนใจเหลียวแล ถูกทิ้งขว้างแปลกแยกจากสังคมกระแสหลัก เช่น ชาวเขา ชนกลุ่มน้อย ผู้หญิงขายบริการ กลุ่มรักเพศเดียวกัน หรือคนพิการ นอกจากนี้ คนชายขอบยังรวมถึงผู้ที่ถูกปฏิเสธโดยสังคมส่วนใหญ่ เช่น ในห้องเรียน ถ้าบังเอิญเราเรียนไม่เก่งแล้วอยู่ห้องคิง ก็กลายเป็นคนชายขอบได้เช่นกัน เพราะฉะนั้น กาล/เทศะ (Space/Time) จึงไม่ใช่แค่คนที่อยู่ชายขอบแบบที่อยู่ตามชายแดนระหว่างประเทศ เท่านั้น แต่หมายถึงคนที่ถูกคนส่วนใหญ่มองว่าเป็นคนส่วนน้อยในสังคม อันเป็นที่ว่างทางวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน

กลุ่มชายขอบเป็นกลุ่มที่ยังไม่ถูกกลืนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มใหญ่อย่างสมบูรณ์ กลุ่มที่ละทิ้งวัฒนธรรมเดิมของตนไปบางส่วน และยังไม่ได้เป็นที่ยอมรับอย่างสมบูรณ์ในวัฒนธรรมใหม่ที่กลายมาเป็นวิถีชีวิตของตนมักใช้กับกลุ่มคนที่อพยพย้ายเข้ามาอยู่ใหม่ จึงมีลักษณะเป็นวัฒนธรรมผสม เพราะฉะนั้นทัศนคติ คุณค่าและแบบอย่างพฤติกรรมที่แสดงออกมาจึงมิได้มีลักษณะเป็นแบบวัฒนธรรมใดวัฒนธรรมหนึ่ง อันเป็นสาเหตุให้เกิดความหลากหลายไม่กลมกลืน ทั้งนี้ทำให้การปรับตัวและการต่อสู้ดิ้นรนเพื่อเอาตัวรอดภายใต้สถานการณ์ดังกล่าวจึงเป็นสาระสำคัญของวิถีชีวิตของประชากรที่อาศัยอยู่ในวัฒนธรรมชายขอบ โดยลักษณะของชายขอบได้แก่

1. ความเป็นชายขอบเป็นผลมาจากการจัดวางตำแหน่งในสังคม
2. ความเป็นชายขอบคือความเป็นอื่นที่ถูกรับให้ความหมายโดยสังคมกระแสหลัก
3. ความเป็นอื่นอันเป็นผลมาจากเพศสถานะ เพศวิถี ชนชั้น ชาติพันธุ์ อายุ เป็นต้น
4. ความเป็นอื่นที่มักถูกมองว่าเป็นปัญหาที่เกิดจากจุดอ่อนหรือเป็นธรรมชาติที่มีอยู่ก่อนแล้ว

จากงานรำลึกถึงสุภชัย เจริญวงศ์ ได้มีการอภิปราย เรื่อง ความเป็นคนชายขอบกับปัญหาสิทธิมนุษยชนในสังคม โดยมีสุริชัย หวันแก้ว, มาร์ก ตามไท และอานันท์ กาญจนพันธุ์ ร่วมอภิปรายเกี่ยวกับคนชายขอบ และเสนอแนวความคิดที่น่าสนใจ ดังนี้ (มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน. 2544)

ประเภทของคนชายขอบ

1. ชายขอบของภูมิศาสตร์ ซึ่งใครก็ตามที่อยู่ขอบริมของแผนที่ คนเหล่านั้นก็คือคนชายขอบ แต่รายละเอียดของความเป็นชายขอบนั้นอาจมีเนื้อหาแตกต่างกัน เช่นบางคนอยู่ชายขอบ กลับเป็นการเอื้อต่อการลงทุนที่ข้ามไปลงทุนในชายแดนกับอีกประเทศหนึ่ง บางคนเป็นผู้ซึ่งมีอิทธิพลต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจอยู่ตรงบริเวณนั้น เช่น มีโรงงานอุตสาหกรรม มีการร่วมลงทุนในทางธุรกิจ การท่องเที่ยว ธุรกิจบ่อนการพนัน การฟอกเงินต่างๆ ส่วนบางคน กลับถูกกีดกันในการเข้าถึงทรัพยากรในระดับพื้นฐานที่สุด เช่น ไม่มีที่ทำกิน ถูกเอาเปรียบขูดรีดแรงงาน และถูกใช้เป็นกันชนในเขตชายแดนที่มีปัญหาข้อพิพาท เป็นต้น

2. ชายขอบของประวัติศาสตร์ สำหรับเรื่องนี้มันมีพลวัตเปลี่ยนแปลงไปมา และสัมพันธ์กับสภาพภูมิศาสตร์ที่เปลี่ยนแปลงไป อย่างเช่น สมัยอาณาจักรสุโขทัย ยุทธยาาก็เป็นเพียงเมืองชายขอบมาถึงสมัยอยุธยา สุโขทัยก็เปลี่ยนแปลงความสำคัญของตัวเองไป และศูนย์กลางอย่างกรุงเทพฯ ก็จัดว่าเป็นดินแดนชายขอบของอาณาจักรอยุธยา เป็นต้น จะเห็นว่า หากมองจากแง่ของประวัติศาสตร์ มันมีความเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัต

3. ชายขอบของความรู้ หากเรามองกันที่ตัวของความรู้ ความรู้ใดที่ไม่สอดคล้องกับความรู้อื่นๆ ความรู้ใดที่ไม่ใช่กระแสหลัก ความรู้นั้นก็เป็นชายขอบ แม้แต่คนที่อยู่ที่ศูนย์กลางขอบเขตทางภูมิศาสตร์ หากมีความรู้ต่างไปจากสังคม ต่างไปจากความเชื่อ ความคิด ความเห็นของคนส่วนใหญ่ ความรู้นั้นก็เป็นชายขอบในท่ามกลางศูนย์กลางนั่นเอง ตัวอย่างในเรื่องนี้ที่จะขอยกขึ้นมาก็คือ ในสมัยเริ่มต้นการพัฒนาเมื่อประมาณ 40 กว่าปีที่แล้ว จอมพลสฤษดิ์ได้มีจดหมายไปถึงเถรสมาคมไม่ให้สอนเรื่องสันโดษ ทั้งนี้เข้าใจว่า หลักการดังกล่าวของพระพุทธศาสนาไปขัดกับหลักของการพัฒนาประเทศ อย่างนี้ ความรู้เกี่ยวกับเรื่องของสันโดษก็ถือเป็นความรู้แบบชายขอบ

กระบวนการที่ทำให้เป็นคนชายขอบ

สาเหตุแห่งปัญหาของการเป็นคนชายขอบนั้น เกิดขึ้นมาจากการกระทำ และมันเป็นการกระทำที่มีกระบวนการ ซึ่งทำให้เป็นคนชายขอบเกิดขึ้น สรุปออกมาให้เห็น 3 ข้อตามลำดับดังนี้ คือ

1. ยุคของการกำเนิดรัฐชาติ นับจากการกำเนิดรัฐชาติเมื่อร้อยกว่าปีมานี้ มีการสถาปนาดินแดนแถบนี้ขึ้นเป็นประเทศสยาม และต่อมาก็ตั้งชื่อประเทศโดยอาศัยชนเผ่า"ไท"ที่มีอยู่กระจัดกระจายมาตั้งเป็นชื่อประเทศไทย จากเหตุการณ์ดังกล่าว ทำให้เกิดการนิยามและการแบ่งแยกเชื้อ

ชาติขึ้นในดินแดนแถบนี้ ซึ่งมีผู้คนหลากหลายเชื้อชาติอาศัยอยู่ปะปนกัน และด้วยเหตุนี้ จึงทำให้เกิดคนชายขอบขึ้นมานับแต่นั้น หมายถึงคนที่ไม่ใช่ไทยกลายเป็นคนชายขอบ

2. ยุคของการพัฒนา ในยุคนี้ได้มีการนิยามศูนย์กลางของการพัฒนาซึ่งก็คือเขตบริเวณที่ลุ่มภาคกลางเป็นหลัก แล้วค่อยขยายออกไปตามลำดับทั้งในส่วนที่เป็นอาณาบริเวณ และในมิติของเวลา แต่ก็ได้ทอดทิ้งบางส่วนซึ่งไม่ได้รับการพัฒนามาโดยตลอดด้วย จากการพัฒนาอันนี้ จึงได้ทำให้เกิดการแบ่งแยกระหว่าง พื้นที่ที่พัฒนาแล้ว และพื้นที่ที่ยังไม่ได้รับการพัฒนา ทำให้เกิดความเป็นชายขอบขึ้นมาอย่างชัดเจน ซึ่งเป็นเรื่องที่ซ้อนทับลงไปกับเรื่องของความเป็นไทยที่กล่าวมาในข้อต้น

3. ยุคโลกาภิวัตน์ เป็นสมัยของการปรับตัวให้เข้ากับกระแสโลกาภิวัตน์ ใครก็ตามที่ปรับตัวเข้ากับกระแสโลกาภิวัตน์นี้ได้ก็ไม่ใช่พวกชายขอบ ส่วนคนที่ปรับตัวไม่ได้ หรือพวกที่หลุดไปจากกระแสโลกาภิวัตน์ ก็กลายเป็นพวกชายขอบ อันนี้ให้พิจารณาถึงมิติต่างๆด้วย ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม การศึกษา วัฒนธรรม ฯลฯ

ปัญหา"คนชายขอบ"ในสังคมไทยมี 3 ลักษณะซึ่งเกี่ยวพันกันกับเรื่องข้างต้นคือ

1. สังคมที่มีคนชายขอบ และผู้คนในสังคมรู้สึกไม่เดือดร้อน กล่าวคือ สังคมไทยทนเห็นเรื่องความไม่เป็นธรรมเกี่ยวกับคนชายขอบนี้ได้อย่างสบายโดยไม่รู้สึกทุกข์ร้อน ปัญหาของคนชายขอบเป็นเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกับเรา เป็นปัญหาของ"คนอื่น" ซึ่งไม่ได้ทำให้เรามีส่วนร่วมในความรู้สึกความเป็นกังวล หรือห่วงใยใดๆ ซึ่งเป็นสิ่งที่คิดว่าสังคมไทยปัจจุบัน ยังอยู่ในขั้นตอนนี้เป็นส่วนใหญ่

2. สังคมที่มีคนชายขอบ และผู้คนในสังคมบางคนไม่ปรารถนาจะให้มีคนชายขอบ หมายความว่า เริ่มมีผู้คนบางคนเห็นถึงปัญหาอันไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นในสังคมเกิดขึ้น คนเหล่านี้รู้สึกเดือดเนื้อร้อนใจ และเป็นทุกข์แทนคนที่ถูกเอาเปรียบ ถูกกีดกันออกจากทรัพยากร และถูกตัดดวงผลประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ ดังนั้น จึงเริ่มที่จะมาคิดแก้ปัญหาให้ปัญหาของคนชายขอบซึ่งต้องตกเป็นเบี้ยล่างทางสังคม ได้รับความเป็นธรรม ความเสมอภาค และความมีสิทธิในความเป็นมนุษย์มากขึ้น

3. สังคมที่ไม่มีคนชายขอบ คือ สังคมที่สามารถแก้ไขปัญหาคคนชายขอบข้างต้นได้อย่างสมบูรณ์ ซึ่งก็ยังไม่มียังสังคมใดไปถึงอุดมคติที่ว่านี้

เมื่อเห็นภาพของสังคมเกี่ยวข้องกับ"คนชายขอบ" ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ลักษณะนี้แล้ว เมื่อย้อนกลับมาตรวจตราดูถึงสังคมไทย เราจะเห็นว่า ยังอยู่ในสังคมยังเกี่ยวเนื่องในลักษณะที่หนึ่งอยู่ ทั้งนี้เพราะไม่มีใครตระหนักถึงปัญหาของคนชายขอบว่าเป็นปัญหา ไม่มีใครรู้สึกเท่าสิทธิของความเป็นคนของคนกลุ่มหนึ่งที่อยู่ห่างไกลกำลังถูกละเมิด กำลังถูกกีดกันออกจากกรรมมีส่วนร่วมในการใช้ทรัพยากร และกำลังถูกเอารัดเอาเปรียบในทุกรูปแบบ แต่อย่างไรก็ตาม จากปัญหาของความไม่

เป็นธรรมชาติที่คนกลุ่มหนึ่งได้ถูกคนอื่นกลุ่มหนึ่งกระทำ ต่อปัญหานี้เริ่มมีคนให้ความสนใจมากขึ้น และพยายามที่จะเข้ามาแก้ไขให้ปัญหาต่างๆ เหล่านี้บรรเทาเบาบางลง แต่เท่าที่ผ่านมา การดำเนินการหรือการปฏิบัติการเกี่ยวกับเรื่องเหล่านี้ เป็นไปอย่างเชื่องช้า ซึ่งน่าจะมีสาเหตุบางประการที่เป็นอุปสรรค

จากแนวคิดและความหมายของคนชายขอบ (Marginal people) นี้ในพื้นที่ชอยควาบอย กลุ่มคนชายขอบ ที่ต้องย้ายจากภูมิลำเนาเดิม ด้วยเหตุผลทางเศรษฐกิจเพื่อเข้ามาประกอบอาชีพในชอยควาบอย เช่น หญิงอาชีพพิเศษ เด็กครึ่ง พ่อค้าแม่ค้า เด็กเสิร์ฟ จักรยานยนต์รับจ้าง เป็นต้น ดังนั้น การที่พื้นที่ชอยควาบอยมีกลุ่มคนที่อพยพเข้ามาประกอบอาชีพหลากหลาย ทุกคนต่างมีทัศนคติ ค่านิยม พฤติกรรมและวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทำให้พื้นที่ชอยควาบอยมีการผสมผสานวัฒนธรรมต่างๆ มากมายจากทั้งผู้ที่เข้ามาทำงาน และยักรวมถึงวัฒนธรรมจากผู้ที่เข้ามาใช้บริการในชอย พื้นที่ชอยควาบอยจึงมิได้หมายถึงอาณาเขตบริเวณทางภูมิศาสตร์ที่มีความสำคัญเป็นเพียงชอยที่เชื่อมระหว่างถนนอโศกกับชอยสุขุมวิท 21 เท่านั้น

แนวคิดการเมืองเรื่องพื้นที่ (The politic of Space)

การนำแนวคิดเรื่องพื้นที่มาใช้ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ นิยามความหมายของพื้นที่มิใช่พื้นที่ที่มีความหมายในแง่ขอบเขตทางภูมิศาสตร์เท่านั้น แต่พื้นที่ที่ศึกษาโดยเฉพาะชอยควาบอย เป็นพื้นที่ที่ผู้คนจากหลากหลายถิ่น หลากหลายเชื้อชาติ ศาสนา การศึกษา หรืออายุต่างมาอยู่กัน ในลักษณะปฏิสัมพันธ์กัน ก่อให้เกิดภาพที่ว่าพื้นที่นั้นมีความหมายทางสังคมและวัฒนธรรม ตามที่ Lefebvre (1991) กล่าวว่า พื้นที่พิจารณาในมิติสังคมวัฒนธรรม หมายถึง การให้ความสำคัญต่อการสร้างความหมายและประวัติศาสตร์ของการเปลี่ยนแปลงในพื้นที่หนึ่งๆ ตามทัศนะของพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกันบนพื้นที่นั้น (รัตนา บุญมรรษะ. 2548: 5)

การศึกษาเรื่องพื้นที่ในประเด็นการเมือง หมายถึง การพิจารณาพื้นที่ว่ามีความหมายนอกเหนือจากภูมิศาสตร์เช่นกัน โดยไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร (2545: 169-173) กล่าวว่า “พื้นที่” (Space) เป็นการให้ความสำคัญกับพื้นที่ 2 ประเภท ได้แก่ 1. “เมืองใหญ่” (City) และ 2. ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (Nature and environment) โดยจุดหักเหที่หันมาให้ความสนใจศึกษาเนื่องจากตั้งแต่ปี ค.ศ. 1980 เป็นต้นมา ได้มีความสนใจศึกษาเรื่องพื้นที่ โดยเฉพาะสาขาภูมิศาสตร์ (Geography) และรัฐศาสตร์ (Political science) ที่เป็นศูนย์กลางในการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงและได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง งานศึกษาส่วนใหญ่ สามารถแยกออกได้เป็น 3 กระแสใหญ่ๆ ด้วยกัน คือ

กระแสนี้ 1 เป็น งานศึกษาประเภทภูมิศาสตร์การเมือง (Political geography), ภูมิศาสตร์มนุษย์ (Human geography) หรือภูมิรัฐศาสตร์ (Geopolitics) พูดถึงเรื่องของรัฐ-ชาติ อาณาเขต อำนาจ อิทธิพล การเมืองระหว่างประเทศ สงคราม สันติภาพ แผนที่ และลัทธิจักรวรรดินิยม เป็นต้น การศึกษาภูมิศาสตร์กับการเมืองที่กลับมาใหม่เป็นการให้ความสนใจกับการสร้างเอกลักษณ์ของชาติ บนฐานอย่างอื่นด้วย เช่น เชื้อชาติ ภูมิภาค และศาสนา เป็นต้น เอกลักษณ์เหล่านี้ ส่วนใหญ่จะถูกเก็บ กดปิดกั้นไว้จากกระบวนการสร้างเอกลักษณ์ของรัฐ-ชาติในอดีตที่ไม่มีช่องว่างให้กับความแตกต่าง หลากหลายเลย

กระแสนี้ 2 ได้แก่ ภูมิศาสตร์การเมือง ภูมิศาสตร์กายภาพ หรือภูมิศาสตร์มนุษย์และวิชา รัฐศาสตร์/ภูมิศาสตร์ พื้นที่ที่สำคัญ เช่น บ้าน ถนน เมือง สุสาน คู โรงเรียน โรงพยาบาล มหาวิทยาลัย พิพิธภัณฑ์ สวนสัตว์ อนุสาวรีย์ ศูนย์การค้า ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ฉะนั้น จึงเป็นการศึกษา “พื้นที่” (Space) โดยตรง แต่มิใช่การศึกษาตัวพื้นที่หรือสถานที่ แต่ศึกษา กระบวนการ ขั้นตอน รายละเอียดในการผลิตหรือสร้างพื้นที่เหล่านี้ขึ้นมา และภาคปฏิบัติต่างๆ ของ พื้นที่เหล่านี้ (Spacing, Spatialisation, Spatial practices) นอกจากนี้ยังเป็นการศึกษาที่ให้ความสำคัญ กับทฤษฎีทางด้านสังคม-วัฒนธรรม มากกว่าทฤษฎีทางด้านภูมิศาสตร์หรือรัฐศาสตร์

กระแสนี้ 3 ได้แก่ กระแสที่มองพื้นที่ในฐานะที่เป็นผลผลิตของเทคนิควิทยาการถ่ายทอด การนำเสนอ การพูดถึง เขียนถึง การแสดงออกเกี่ยวกับพื้นที่ในรูปแบบต่างๆ (Re-presentation) ดังนั้น กระแสนี้จึงมองพื้นที่ที่มีใช้ในฐานะที่เป็นธรรมชาติ แต่ในฐานะที่เป็นประดิษฐกรรมของ เทคนิควิทยาการในการนำเสนอแบบต่างๆ หรือในฐานะที่เป็นตัวถูกสื่อหรือถูกหมาย (Signified)

ธนภณ วัฒนกุล (2550: 46-47) ได้อธิบายถึงพื้นที่ต่างๆ ที่ห่อหุ้มล้อมเราอยู่ในสังคมว่าเป็นทั้ง พื้นที่ทางการเมือง (Political Space) แบบหนึ่งด้วย เป็นการเมืองของพื้นที่ (The politics of space) ที่ สังคมแต่ละแบบแต่ละยุคสมัย ก็จะมีภาคปฏิบัติการ/จารีตปฏิบัติว่าด้วยพื้นที่ (Spatial practices/The practice of space) ที่แตกต่างกันไป ดังตัวอย่างของ “เมือง” พื้นที่จึงไม่ใช่เรื่องของธรรมชาติล้วนๆ แต่พื้นที่เป็นเรื่องของ การช่วงชิงการนำในการกำหนดกฎเกณฑ์ กติกา ในการสร้าง ควบคุม ตรวจสอบ การระบุการให้คุณค่า ความหมาย และการกำหนดความสูงต่ำของพื้นที่/สถานที่แบบต่างๆ ใน สังคมมากกว่า เช่น บ้าน หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ภูมิภาค ประเทศ โลก จักรวาล เมืองกับ ชนบท หรือ ประเทศศูนย์กลาง กึ่งบริวาร/ชายขอบนอกประเทศ บริวาร/ชายขอบนอก

ชีวิตประจำวันของคนในสังคมจึงเกี่ยวข้องกับเรื่องของพื้นที่อย่างมาก เป็นชีวิตที่เต็มไปด้วย การต่อสู้เพื่อช่วงชิงการนำในการนิยาม ให้ความหมายกับพื้นที่ สถานที่รอบตัว แต่เท่าที่ผ่านมามีพื้นที่ กลับมิได้รับความสนใจศึกษากันเท่าใดนัก นอกจากนี้ การที่เรามองไม่เห็นด้านที่เป็นประดิษฐกรรม

ทางสังคมของพื้นที่ หรือ ที่เลอเฟอบร์ (Henri Lefebvre) เรียกว่า “Social Space” ของสังคมจึงเป็นดังที่เลอเฟอบร์ได้สรุปไว้ว่า “เป็นอำนาจที่แฝงมาในรูปของการจัดระบบระเบียบพื้นที่ที่ดำรงอยู่” เมื่อพื้นที่เป็นเรื่องของการผลิต/สร้าง ดังนั้นบรรดาองค์ความรู้ต่างๆที่ดำรงอยู่เกี่ยวกับพื้นที่ จึงเป็นเพียงเทคนิควิทยาการในการตอกย้ำ/ผลิตซ้ำพื้นที่เหล่านี้เป็นสำคัญ พื้นที่ ความรู้ และอำนาจ (Space/Knowledge/Power) จึงแยกกันไม่ออก และถือเป็นสารัตถะของสิ่งที่เรียกว่า “การเมืองของพื้นที่/พื้นที่ของการเมือง”

การเปลี่ยนแปลงในทางรูปแบบ และหน้าที่ของพื้นที่ที่มีผลโดยตรงต่อการลบล้างความทรงจำของอดีตที่เกิดขึ้นเหนือพื้นที่นั้นๆ การเมืองเรื่องพื้นที่เป็นการเมืองที่มีความหมายทางประวัติศาสตร์ เพราะประวัติศาสตร์ที่เป็นอื่นนั้น เป็นรากฐานของปัจจุบันที่เป็นอื่น การต่อสู้ทางการเมืองเรื่องพื้นที่ จึงเป็นการต่อสู้ทางการเมืองที่มีผลโดยตรงต่อปัจจุบัน

จากแนวคิดการเมืองเรื่องพื้นที่ (The politic of space) ที่กล่าวข้างต้นว่าชีวิตประจำวันของคนในสังคมเกี่ยวข้องกับเรื่องของพื้นที่ ชอยคาวบอยเป็นพื้นที่หนึ่ง สิ่งที่สำคัญนอกเหนือจากการเป็นเพียงที่เชื่อมต่อระหว่างถนนสุขุมวิทซอย 23 กับ 21 และในช่วงเวลากลางคืนเป็นสถานบันเทิงที่มีนักท่องเที่ยวต่างชาติมาใช้บริการ แต่เป็นแหล่งพื้นที่ที่น่าสนใจในการศึกษาวิถีชีวิต การใช้ชีวิตประจำวันของผู้คนที่อพยพมาอาศัยและประกอบอาชีพอยู่ รวมถึงชาวต่างชาติที่เข้ามาใช้บริการที่มีช่วงเวลาหนึ่งที่อยู่ในพื้นที่ชอยคาวบอย อาจมีอิทธิพลต่อการแสดงออกของพฤติกรรมและการใช้ชีวิตประจำวันของคนที่อยู่ในชอยคาวบอยได้ แนวคิดที่อธิบาย คือ แนวคิดชีวิตประจำวัน (Everyday Life)

แนวคิดชีวิตประจำวัน (Everyday Life)

วสันต์ ปัญญาแก้ว (2543: 22-23) ได้ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดชีวิตประจำวัน (Everyday Life) จากนักสังคมวิทยาชีวิตประจำวัน อาทิ เซอร์เบิร์ต บลูมเมอร์ โฮวาร์ด เบ็คเกอร์ (Howard S. Becker) เอิร์ฟวิง กอฟแมน (Erving Goffman) และ ฮาโรลด์ การ์ฟิงเกล ที่มุ่งเน้นให้ความสำคัญต่อการศึกษาค้นคว้าทำความเข้าใจชีวิตประจำวัน วัฒนธรรมของผู้คนผ่านการทำตามเข้าใจชีวิต ชีวิตประวัติ วัฒนธรรม ประสบการณ์ทางสังคม ตลอดจนวิธีการวิเคราะห์ทำความเข้าใจ การสร้างความหมายให้กับชีวิตและโลกทางสังคมของกลุ่มผู้ถูกศึกษา รวมถึงถึง ปฏิบัติการทางวัฒนธรรม การสื่อสาร การกระทำทางสังคมต่างๆ ที่พวกเขาสร้างสรรค์ขึ้นใช้เพื่อบรรลุเป้าหมายในการดำเนินชีวิตประจำวัน

การศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณาในแนวนี้นี้จึงมุ่งเน้นความสำคัญต่อการเข้าไปร่วมศึกษา สังเกตการณ์และมีประสบการณ์ร่วมในโลกของผู้ถูกศึกษาตามที่เกิดขึ้นจริง ซึ่งต่างไปจากการศึกษา ของนักสังคมวิทยาแนวปฏิฐานนิยมที่จะเริ่มต้นการศึกษาจากการตั้งสมมติฐานหรือคาดการณ์ล่วงหน้าว่าจะอะไรจะเกิดขึ้นบ้าง หรือด้วยการตั้งคำถามกับสมาชิกในกลุ่มนั้นๆ เกี่ยวกับสิ่งที่พวกเขา คิดว่าเกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นแล้ว หรือกำลังจะเกิดขึ้นต่อไป สำหรับการศึกษาแนวสังคมวิทยา ชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็นการคาดการณ์หรือการตั้งคำถามในลักษณะดังกล่าวจะนำมาใช้ก็ต่อเมื่อผู้ ศึกษาได้รับรู้และเข้าใจในข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นหลังจากที่ได้เข้าไปร่วมสังเกตการณ์และมี ประสบการณ์ร่วมในกิจกรรมทางสังคมนั้นๆ ก่อนหน้านั้นแล้ว นักสังคมวิทยาชีวิตประจำวันจะไม่ บันทึกรวบรวมเรื่องราวต่างๆ ที่ผู้ถูกศึกษาเล่าหรือกล่าวถึงให้กลายเป็นข้อความ หรือเรื่องราวที่มีความหมาย ถอยห่างออกไปจากความจริงดังเช่นที่มักเกิดขึ้นกับคำตอบในแบบสอบถามหรือแบบสำรวจ ประชาชน ทั้งนี้เนื่องจากคำตอบในลักษณะดังกล่าวมักจะเป็นสิ่งที่มีความหมายแตกต่างหรือเป็น “คนละเรื่องเดียวกัน” จากสิ่งที่ผู้ตอบ/ผู้ถูกศึกษา รู้สึก รับรู้ นึกคิด และกระทำจริงๆ ใน ชีวิตประจำวันของพวกเขา

ในสายตาของนักสังคมวิทยาชีวิตประจำวันสิ่งที่เรียก ความรู้ นั้นจึงล้วนแล้วแต่ถูกประกอบ สร้างทางสังคมขึ้นมาทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการสร้างความรู้ คำอธิบาย ของนักวิทยาศาสตร์ นัก สังคมศาสตร์ หรือนักมนุษยศาสตร์ ซึ่งไม่ได้ “แตกต่าง” ไปจากความรู้ระดับชีวิตประจำวันของ สามัญชนคนธรรมดา ในแง่ที่ว่าต่างพยายามจะสรรค์สร้างขึ้นมากเพื่ออธิบายทำความเข้าใจในชีวิต วัฒนธรรมและความเป็นไปของโลกรอบๆ ตัวพวกเขา และพยายามใช้ความรู้ความเข้าใจเหล่านั้น จัดการกับปัญหาการดำเนินชีวิตต่างๆ ที่พวกเขาเผชิญอยู่จริงในระดับชีวิตประจำวัน

Goffman นักสังคมวิทยา มีความสนใจปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในชีวิตประจำวันในหนังสือ เรื่อง The Presentation of Self in Everyday Life (Goffman, Erving. 1959) ได้เสนอแนวคิดที่น่าสนใจ อธิบายการกระทำของมนุษย์ แนวคิดดังกล่าวเรียกว่า การวิเคราะห์เชิงละคร (Dramaturgy) Goffman อธิบายว่า คนเรามีการกระทำโต้ตอบกับผู้อื่นโดยการนำเสนอตัวตนของเราให้ผู้อื่นได้เห็นหรือได้ รู้จัก การนำเสนอทำทั้งโดยภาษา คำพูดที่ใช้ กิริยาท่าทาง การแต่งกาย ฯลฯ ในการนำเสนอตัวตนนี้ คนเราใช้วิธีการแบบเดียวกับการเล่นละคร คือ ทุกคนมีการกระทำทางสังคมต่อผู้อื่นด้วยการเล่น ละครให้ผู้อื่นดู มนุษย์แต่ละคนต่างกำลังแสดงละคร (Perform) อยู่บนเวที ที่หน้าเวทีมีผู้ชม (Audience) ซึ่งได้แก่ คนอื่นที่มนุษย์กำลังมีปฏิสัมพันธ์ด้วย บนเวทีประกอบด้วย หน้าฉาก (Front state) และหลังฉาก (Back state) หน้าฉากคือ การนำเสนอตัวตนของมนุษย์ตามที่อยากให้ผู้อื่นเห็น หรือรับรู้ เลือกใช้ถ้อยคำที่เหมาะสมกับสถานภาพ มีกิริยาท่าทีและแต่งกายตามบทบาท ฯลฯ เป็น ตัวตนที่มนุษย์ต้องการนำเสนอให้ผู้อื่นเห็น (Presented self) อย่างไรก็ตาม มนุษย์แต่ละคนก็มีหลัง ฉาก คือ ความรู้สึกนึกคิดที่ไม่ต้องการเปิดเผย หรือนำเสนอให้ผู้อื่นรับรู้ เป็นส่วนที่มีความเป็น

ส่วนตัว เรียกว่า ตัวคนที่ซ่อนเอาไว้ (Hidden self) เมื่อขึ้นบนเวทีสิ่งที่ที่เป็นหลังฉากก็จะไม่นำเสนอต่อผู้ชม แต่ละวัน มนุษย์ต่างก็เล่นละครจนแล้วจนเล่าเพื่อนำเสนอตนเองให้สังคมรับรู้ (สุภาภรณ์ จันทวานิช. 2551: 130-131) จากแนวคิดนี้ที่ Goffman กล่าวไว้สามารถอธิบายเกี่ยวกับการใช้ชีวิตในแต่ละวันของคนที่อาศัยและทำงานอยู่ในซอยคาวบอยได้ว่า ทุกคนต่างมีชีวิตทั้งหน้าฉากและหลังฉากกันทั้งสิ้น หญิงอาชีพพิเศษที่ทำงานในหลายบทบาทหน้าที่ในซอยคาวบอย ไม่ว่าจะเป็น เด็กครึ่งพนักงานเดินอะโกโก้ ที่หน้าฉากต้องแสดงละคร (Front state) เพื่อที่จะทำให้ลูกค้าที่มาใช้บริการมีความพึงพอใจมากที่สุด อาจจะแสดงออกด้วยการพูดจาไพเราะ พูดเอาใจลูกค้า รวมถึงการแต่งกายที่ยั่วยวน รักรูป อวดสระหรือในบางครั้งไม่สวมเสื้อผ้าปกปิดร่างกายเลย การแสดงออกเหล่านี้ล้วนเป็นการสร้างตัวละครหน้าฉากให้กลับตนเองเพื่อเป็นจุดขาย ดึงดูดลูกค้าให้กลับมาใช้บริการอีกครั้ง หรือกลายเป็นลูกค้าประจำ ส่วนหลังฉาก (Back state) ของหญิงเหล่านี้ ความรู้สึกนึกคิดที่ไม่ต้องการเปิดเผย หรือนำเสนอให้ผู้อื่นรับรู้ ในที่นี้ผู้อื่นอาจหมายถึงลูกค้า สิ่งที่ต้องปิดบังเอาไว้หลังฉากอาจเป็นภูมิหลังของครอบครัว การใช้ชีวิตในช่วงเวลาที่ไม่ได้ทำงาน หรือการแต่งกาย ที่บางครั้งชีวิตหลังฉากของผู้หญิงเหล่านี้ก็ได้แต่งหน้าสวยงาม แต่งตัวที่ล่อแหลม หรือยั่วยวนตลอดเวลา ผู้หญิงเหล่านี้ไม่จำเป็นต้องแต่งหน้า แต่งตัวเพื่อเอาใจใคร หรือทำให้ใครประทับใจ แต่ที่ต้องแต่งหน้าแต่งตัวในเวลาทำงานนั้นเกิดจากบทบาทที่ต้องแสดงเวลาทำงาน ซึ่งเป็นไปตามแนวความคิดของ Goffman ที่อธิบายว่า มนุษย์ต้องมีตัวละครที่ต้องแสดง (Character) มีบทบาท (Role) และมีตัวตน ตัวละครที่ต้องแสดง คือ ตัวตนของบุคคลที่มุ่งแสดงลักษณะของตนให้ปรากฏ ตัวตนนี้เป็นทั้งผู้แสดงและผู้ชื่นชมการแสดงของตัวเองด้วย ตัวตนในการวิเคราะห์เชิงละคร เป็นกระบวนการเคลื่อนไหวที่เปลี่ยนแปลงไปมาได้ไม่มีลักษณะตายตัว มุ่งให้ผู้อื่นเกิดความประทับใจ (Impression) ด้วยการแสดงให้เหมาะสมกับบริบทของสถานการณ์

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาบทบาท การแสดงออกของตัวละครที่เป็นทั้งหน้าฉากและหลังฉากของผู้คนที่ในซอยคาวบอย สุขุมวิท 23

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดชีวิตประจำวัน (Everyday Life)

จากการศึกษาเรื่อง การนำเสนอความเป็นตัวตนของผู้หญิงบริการในสถานบันเทิงบาร์เบียร์ จังหวัดเชียงใหม่ของโสภิตา วีรกุลเทวัญ (2543: 5-6) หนังสือเรื่อง The presentation of self in Everyday Life ของ Erving Goffman (1972) มองตัวตน (Self) ไม่ใช่สิ่งที่ตายตัวอยู่ในตัวแต่ละบุคคล แต่ตัวตนเป็นกระบวนการทางสังคม เขาให้ความสนใจกับกระบวนการสร้างภาพลักษณ์ (The art of impression management) หมายถึง การจัดวางรูปแบบของพฤติกรรมในการแสดงออกของมนุษย์ต่อสถานการณ์ทางสังคมต่างๆ เพื่อให้คู่ปฏิสัมพันธ์ยอมรับในตัวตนของอีกฝ่ายหนึ่ง เขาเปรียบเทียบสถานการณ์ทางสังคมเหมือนกับเวทีการแสดงละคร ผู้แสดง ผู้แสดงเล่นไปตามบทบาทและตรงกับ ความคาดหวังของผู้ชม เวทีการแสดงจึงเป็นฉาก (Front stage) ขณะเดียวกับหลังฉาก (Back stage) ตัวตนของผู้แสดงก็เปลี่ยนแปลงไป เช่นเดียวกับสถานการณ์ต่างๆ ในชีวิตจริงที่มนุษย์ต้องแสดงออก ซึ่งความเป็นตัวตน (Social performer) ในแบบต่างๆ เปลี่ยนแปลงไปตามคู่ปฏิสัมพันธ์และขึ้นอยู่กับ ฉากทางสังคม (Social scene) และสถานการณ์ทางสังคม (Social situation)

แม้ว่า Goffman จะใช้คำว่า ฉากหน้า และฉากหลัง หรือความเป็นส่วนตัว กับสาธารณะ เขา ไม่ได้ใช้ในนัยยะที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ หากแต่นัยยะที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ของมนุษย์ ที่มองเห็นและไม่สามารถมองเห็นได้ Goffman ไม่ต้องการจะชี้ว่า เมื่อแสดงออกต่อหน้าสาธารณะ จะต้องเป็นตัวตนปลอม (False public) ขณะที่แสดงออกในที่ส่วนตัว คือ ตัวตนที่แท้จริง (True private) แต่การจัดการต่อภาพลักษณ์เป็นไปเพื่อให้อีกฝ่ายหนึ่งรับรู้ในเวลาอันสั้นว่า ตนเองเป็นใคร การรับรู้เกี่ยวกับตัวตนช่วยให้การปฏิสัมพันธ์ทางสังคมเป็นไปอย่างราบรื่นมากขึ้น เพราะว่า ตัวตนนั้นไม่ใช่สิ่งที่สามารถจะรับรู้ได้อย่างรวดเร็ว ข้อมูลเกี่ยวกับตัวตนเองที่ทำให้อีกฝ่ายหนึ่งรับรู้ได้ว่า บุคคลที่กำลังปฏิสัมพันธ์ด้วยคาดหวังสิ่งใด ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาเลือกใช้แนวคิดในเรื่องการนำเสนอภาพลักษณ์ของ Goffman เพื่อเป็นเครื่องมือในการช่วยวิเคราะห์การแสดงออกของผู้หญิงในการปฏิสัมพันธ์กับลูกค้าที่เกิดขึ้นในบาร์เบียร์ ฉากทางสังคมในการศึกษาครั้งนี้ คือ บาร์เบียร์ โดยมีผู้หญิงและลูกค้าเป็นคู่ปฏิสัมพันธ์ การแสดงออกของผู้หญิงจึงเปรียบเสมือนเป็นฉากหน้าในความหมายของ Goffman ขณะที่ฉากหลังของผู้หญิง คือ ประสบการณ์ในชีวิตโดยเฉพาะอย่างยิ่งประสบการณ์ในการมีความสัมพันธ์กับลูกค้าฝรั่งที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางความคิดไปตามกาลเวลา ซึ่งฉากหลังนี้เองเป็นที่มาของการจัดวางภาพลักษณ์ของผู้หญิงบาร์เบียร์

การศึกษาเรื่องถนนข้าวสารในมุมมองของพ่อค้าแม่ค้าของโณมสุตา สาระปัญญา (2547: 24-25) สังคมวิทยาชีวิตประจำวัน คือ แนวการศึกษาทางสังคมวิทยาที่มุ่งความสนใจต่อการรับรู้ ประสบการณ์ การสังเกตการณ์ การทำความเข้าใจ การพรรณนา การวิเคราะห์ และการสื่อสาร

เกี่ยวกับการปะทะสังสรรค์ของผู้คนที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน และสาระสำคัญของวิธีการศึกษา แนวสังคมวิทยาชีวิตประจำวัน (Douglas 1980 อ้างถึงใน วสันต์. 2542: 19-21) คือ

1. นักสังคมวิทยาประจำวันมุ่งทำการศึกษการปะทะสังสรรค์ทางสังคมระหว่างบุคคลด้วยการสังเกตการณ์ และร่วมรับรู้ประสบการณ์กับกระบวนการดังกล่าว ภายใต้สถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน กล่าวคือ สถานการณ์ทางสังคมที่เกิดขึ้นดังกล่าวจะต้องเป็นอิสระจากการเข้าแทรกแซงของผู้ศึกษา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง จะต้องเป็นสถานการณ์ที่เกิดขึ้นและดำเนินไปตามปกติในชีวิตประจำวัน

2. การศึกษาของนักสังคมวิทยาจะต้องเริ่มต้นจาก การรับรู้ประสบการณ์และการสังเกตการณ์เกี่ยวกับการปะทะสังสรรค์ระหว่างบุคคลภายใต้สถานการณ์ การเผชิญหน้า (Face to face) เชิงรูปธรรมตามที่เกิดขึ้นจริง คำว่า สถานการณ์เชิงรูปธรรม หมายถึง สถานการณ์สังคมที่สมาชิกภายในกลุ่มสังคมนั้นมีส่วนเกี่ยวข้องจริงๆ ในการปะทะสังสรรค์หรือเผชิญหน้ากับสมาชิกคนอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นการรู้สึก การรับรู้ การคิด และการกระทำต่างๆ สำหรับ นักสังคมวิทยาชีวิตประจำวัน การคาดการณ์ การตั้งคำถาม จะถูกสร้างขึ้นมาใช้ก็ต่อเมื่อเป็นช่วงเวลาหลังจากที่ ผู้ศึกษาได้รับรู้ถึงข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจากการเข้าไปสังเกตการณ์และมีประสบการณ์ร่วมกันก่อนหน้านี้

ในการวิเคราะห์ทำความเข้าใจชีวิตประจำวัน การปะทะสังสรรค์เชิงรูปธรรมท่ามกลางสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในชีวิตประจำวัน นักสังคมวิทยาประจำวันจะเริ่มต้นจากการพยายามตีความทำความเข้าใจระบบความหมายระบบสัญลักษณ์ของสมาชิก (Member's meaning) ในกลุ่มสังคมที่ถูกศึกษานั้นๆ สำหรับนักสังคมวิทยาประจำวัน ระบบความหมายในระดับชีวิตประจำวันดังกล่าว อาจเรียกได้ว่า ความหมายตามสามัญสำนึก (Commonsense meaning) คำว่าความหมายในที่นี้หมายถึง การรับรู้ ความรู้สึก อารมณ์ ความคิด การคิด ความเชื่อ ค่านิยม ระบบกฎเกณฑ์ ศีลธรรมที่สมาชิกภายในกลุ่มสังคมที่กำลังถูกศึกษานั้นๆ ยึดถือ และระบบความหมายเหล่านี้มีส่วนเกี่ยวข้องกันอย่างสำคัญต่อรูปแบบการปะทะสังสรรค์ทางสังคมหนึ่งๆ

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นว่าทฤษฎีพื้นฐานทางสังคมวิทยาชีวิตประจำวันที่มีต่อความเป็นจริงทางสังคม (Social realities) และการเข้าถึงความเป็นทางสังคม (Epistemological views) นั้นแตกต่างไปจากจุดยืนทางญาณวิทยาของสังคมวิทยาแนวปฏิฐานนิยมที่ยึดมั่นถือมั่นว่า ความรู้เกี่ยวกับความเป็นจริงทางสังคมจะต้องวางอยู่บนฐานแห่งความเป็นศาสตร์ และการเข้าถึงหรือการได้มาซึ่งรู้นั้นจะต้องได้มาด้วยวิธีการศึกษาเชิงวิทยาศาสตร์อย่างเคร่งครัดตามแบบวิทยาศาสตร์ธรรมชาติ ในแง่ของวิธีวิทยานั้น กล่าวได้ว่านักสังคมวิทยาชีวิตประจำวันให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการประยุกต์ใช้วิธีการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา อาทิ เทคนิคการสัมภาษณ์แบบเจาะลึกอย่างเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ การใช้ข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น จดหมายส่วนตัว ข่าวนิ

หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ หรือข้อมูลจากแหล่งอื่นใดที่ถูกบันทึกไว้และการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant observation) โดยเฉพาะการตระหนักถึงบทบาทของผู้ศึกษาในการเข้าไปเป็นสมาชิกคนหนึ่ง (Membership roles) ในกลุ่มสังคมที่สนใจศึกษา เพื่อที่จะได้พยายามศึกษาตีความทำความเข้าใจปรากฏการณ์ระดับชีวิตประจำวันที่น่าสนใจศึกษาเหล่านี้ ผ่านมุมมองของกลุ่มบุคคลผู้ถูกศึกษาเป็นสำคัญ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ตามที่ได้ทิ้งท้ายไว้ในบทก่อนว่าการศึกษาดำเนินการตามแนวคิดชีวิตประจำวัน หรือการศึกษาทางสังคมศาสตร์มิใช่การศึกษาที่ต้องใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์อย่างเคร่งครัดตามแนวปฏิบัตินิยม แต่การศึกษาดำเนินการทางสังคมศาสตร์ที่ใช้วิธีการทางสังคมศาสตร์เป็นสำคัญ โดยการศึกษาเรื่อง ชีวิตยามตะวันรุ่งและยามราตรีของผู้คนในซอยคาวบอย สุขุมวิท 23 มีวิธีการศึกษาโดยใช้กระบวนการแบบมีส่วนร่วมเป็นหลักและตามมาด้วยการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก เป็นสำคัญ

การเริ่มต้นกระบวนการวิจัยเป็นเหมือนการทำวิจัยทั่วไปที่ต้องออกแบบการวิจัย โดยให้สอดคล้องกับเรื่อง และพื้นที่เพื่อจะได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ที่สุด การดำเนินการเริ่มด้วยการวางแผนว่าจะเข้าสู่พื้นที่อย่างไร การเข้าสู่พื้นที่ในการวิจัยมิใช่การเดินทางไปยังพื้นที่แห่งนั้น แต่เป็นการเดินทางไปถึงแล้วจะทำอย่างไรที่จะได้พูดคุยสอบถามกับผู้คนอย่างกันเองและได้ข้อมูลแบบธรรมชาติ ซึ่งปัญหานี้จะไม่เกิดหากเป็นการทำวิจัยในชุมชนชนบทเนื่องจากสามารถพูดคุยกับชาวบ้านได้ง่าย ไม่รู้สึกแปลกแยกแต่การวิจัยในเมือง หรือชุมชนเมืองต้องมีวิธีการที่แบบคายพอกควร ฉะนั้นผู้วิจัยจึงมิได้ดำเนินการตามขั้นตอนของการวิจัยโดยทั่วไปอย่างเคร่งครัดนัก แต่เป้าหมายสุดท้ายคือการได้ข้อมูลเช่นกัน

การวิจัยได้เริ่มจากการออกแบบการวิจัยดังนี้

1.การสืบค้นหาผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informant) การเข้าหาแต่แรกผู้วิจัยมิได้เข้าไปในพื้นที่โดยตรงแต่เข้าไปที่ สถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ ซึ่งเป็นเขต สน.ที่รับผิดชอบบริเวณแขวงคลองเตยเหนือ หรือที่ซอยซอยตั้งอยู่ การประสานดำเนินไปอย่างดีกับนายตำรวจระดับสารวัตรของ สน.เพื่อให้แนะนำคนในซอยให้รู้จัก แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจแนะนำตำรวจสายสืบที่ดูแลพื้นที่และพาเข้าไปที่ซอย โดยนัดเวลาประมาณ 19.00 น. วันแรกที่เข้าสู่พื้นที่ยังเป็นเวลาหัวค่ำอยู่มากและไม่ถึงเวลานัดหมาย ผู้วิจัยจึงได้เดินสำรวจโดยรอบซอยอย่างละเอียดถี่ถ้วนอีกครั้ง จากที่ตำรวจมานับครั้งไม่ถ้วนแล้วก็ตาม พบว่ามีนักท่องเที่ยวเริ่มเข้ามาบ้างแล้ว โดยบางคนมาตั้งแต่กลางวันแล้วและนั่งอยู่เรื่อยมาจนความมืดมาเยือน เมื่อถึงเวลานัดหมายตำรวจผู้นั้นมาถึงก่อนที่จะเดินทางไปยังผู้ให้ข้อมูลสำคัญตำรวจเวทักทายผู้คนในซอยเป็นระยะๆ ด้วยความคุ้นเคยพร้อมกับเสียงทักทายที่เรียกตำรวจว่า “ป้า” สม่่าเสมอ และเดินมาพบอดีตบาร์เทนเดอร์เดิมของบาร์แห่งหนึ่งจึงได้ทำความรู้จักเบื้องต้นและนัดหมายไว้สัมภาษณ์ในครั้งถัดไป เราเริ่มเดินทางลึกเข้าไปในซอย การเดินทางของเราจากทางเข้าบริเวณหัวซอยด้านสุขุมวิท 23 ไปถึงร้านหรือบาร์เป้าหมายเกือบสุดซอยอีกด้านหนึ่ง และ

บาร์แห่งนี้ ป้าได้แนะนำให้รู้จักผู้ดูแลเด็กในร้าน หรือผู้จัดการทั่วไป หรือตำแหน่งที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางว่า “มามาซัง” และมามาซังผู้นี้เป็นผู้เปิดโลกทัศน์แห่งการสัมภาษณ์เกี่ยวกับชีวิตผู้คนในซอยให้เราได้รับรู้อย่างแจ่มชัด หลังจากมามาซังคนนี้แล้ว บุคคลอื่นก็เริ่มเข้ามาให้พูดคุยด้วยเป็นระยะๆ ในช่วงคืนแรก แต่การทำงานมิได้จบเพียงชั่วคืนแรกเท่านั้น

2.การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth interview) การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกคงเป็นวิธีการรวบรวมข้อมูลที่สำคัญวิธีการหนึ่งในการศึกษาเชิงชาติพันธุ์วรรณา และการสัมภาษณ์รายบุคคลก็ เป็นสิ่งสำคัญยิ่ง หลังจากการสืบค้นได้รู้จักกับมามาซังคนแรกแล้ว กลุ่มหญิงที่ทำอาชีพอื่นในซอยก็ เป็นกลุ่มเป้าหมายถัดไป ผู้วิจัยเริ่มมีการคัดเลือกจากผู้ที่ขายของในซอย แม่บ้านหรือหญิงทำความสะอาดบาร์หรือร้านต่างๆ และพนักงานนั่งครึ่ง และพนักงานเดินบนฟลอร์ การสัมภาษณ์รวมได้ ประมาณ 15 คน แต่บทสนทนาที่ได้รับมาน้อยต่างกัน บางคนไม่สามารถเจาะลึกได้ภายในเวลา 1-2 ครั้ง แต่บางคนมีโอกาสดูและจังหวะที่เหมาะสมทำให้การสัมภาษณ์เพียงครั้งเดียวก็เพียงพอ ทำให้ เรื่องราวไม่สามารถนำเสนอได้ครบทุกคนที่สัมภาษณ์ ได้แต่นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาประ ดิดปะต่อเรื่องราวเป็นภาพเฉพาะเพียงไม่กี่คนที่สมบูรณ์เท่านั้น

3.การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม (Participant observation) การสังเกตการณ์แบบมี ส่วนร่วมเป็นการรวบรวมข้อมูลที่แจ่มชัดมากที่สุดด้วยผู้วิจัยใช้เวลาในการไปสังเกตการณ์ในเวลา ที่ต่างกัน ตั้งแต่ช่วงเช้า เวลาเที่ยง เวลาเย็น และเวลากลางคืน ทำให้ภาพชีวิตของผู้คนมีความแตกต่าง กันตามบทละครของคนที่โลดแล่นในเวลาที่แตกต่างกันเวลาเช้าในซอยทุกร้านปิดสนิทมีเพียง วินมอเตอร์ไซด์ ร้านแม่ค้าขายน้ำส้ม ร้านขายของชำ และร้านขายของกินเวลาเช้าที่อยู่ใกล้สถานี รถไฟฟ้า เวลาเที่ยงมีหาบเร่แผงลอย เข้าซอยมาจะเห็นชีวิตที่คึกคักตามแบบกลางวัน มีพนักงานที่อยู่ ใกล้เคียงมาซื้ออาหารในซอย บาร์กลางวันเปิดแล้วและคนทำงานเริ่มต้นในตอนเที่ยงเพื่อมาหาทาน อาหาร เวลาเที่ยงเป็นเวลาที่ในซอยเริ่มต้นคือพนักงานที่ทำงานในร้านเริ่มต้นจากการนอนลงมา อาบน้ำหาอาหารรับประทาน บางคนตื่นเร็วทำทุกอย่างเรียบร้อยก็อ่านหนังสือพิมพ์หรือเปิดดู พจนานุกรมภาษาอังกฤษ บางคนมีเวลาไปซื้อเสื้อผ้าหรือสิ่งของจำเป็นสำหรับตนเองบริเวณตลาด นิดใกล้เคียง เช่น ตลาดแกรมมี หรือตลาดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒกรณีที่ในวันพฤหัสบดี

การทานอาหารต่างคนต่างซื้อหรือสั่งและมานั่งทานร่วมกัน และวันที่ผู้วิจัยไปร่วม สังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมนั้นได้ซื้อส้มตำและอาหารอีสานไปรับประทานร่วมกันพบว่า การได้ ทานข้าวร่วมกันล้วนมีค่ายิ่งเนื่องจากข้อมูลหรือบทสนทนาที่เขาพูดคุยขณะรับประทานอาหาร ร่วมกันนั้นล้วนแสดงถึงชีวิตของแต่ละคนทั้งในเรื่องการทำงาน การแย่งแซก (ลูกค้าฝรั่ง) การแย่ง

พื้นที่ที่ใช้เป็นที่หลับนอน การพูดคุยเรื่องสามีและลูกที่บ้าน ความคาดหวังต่อลูก แต่ที่น่าสังเกตไม่มีการพูดคุยเรื่องการจะยุติบทบาทหรือการเล่นละครในการประกอบอาชีพในที่แห่งนี้

สถานที่ที่ใช้ในการแสดงเวลากลางคืนหรือการเดินโชว์คือ ฟลอร์ แต่เวลากลางวันคือสถานที่นั่งรับประทานอาหารร่วมกันเป็นเวลาพิเศษ คือเมื่อต่างคนตื่นลง ใช้คำว่าตื่นลงมาเนื่องจากพนักงานที่ไม่ได้ถูกลูกค้าพาไปข้างนอกจะมีที่พักอยู่ด้านบน ชั้น 2 หรือชั้น 3 เมื่อตื่นจึงลงมาหาอาหารรับประทานด้านล่าง แม้การใช้ห้องน้ำเองหาก ห้องน้ำด้านบนไม่ว่างก็จะมาใช้ห้องน้ำชั้นล่างที่เป็นห้องน้ำของลูกค้าในเวลากลางคืน โดยห้องน้ำจะเปิดโล่งไม่มีประตูปิด ยกเว้นห้องที่มีชักโครกเพียงห้องเดียว

การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมโดยเฉพาะเวลาเย็นก่อนค่ำในลักษณะชีวิตของผู้คนที่หลากหลายทั้งที่ใช้ชอยเป็นจุดผ่านหรือแหล่งทำมาหากินพบว่ามีความหลากหลายของสีสน่มากมีทั้งพ่อค้าแม่ขายที่ต่างนำเสนอสินค้าให้คนในชอยได้เลือกรับประทาน ทั้งอาหารอีสาน ส้มตำ แกงอ่อม ปลาบั้ง ปลาทอด หรืออาหารไทยประเภทข้าวราดผัดต่างๆ ทั้งผัดกระเพรา หมูทอด หาบเร่ที่ขายเฉพาะอย่างคือแกงเห็ดอย่างเดียว หรือ กว๊านเดียวเปิด เป็นต้น ผู้วิจัยเองได้รับการเสนอให้รับประทานอาหารแต่ละอย่างด้วยข้อเสนอที่บอกว่าอร่อยมาก ให้ลองดูทุกอย่าง

นอกจากนั้นแล้วการทำงานของสาวนักร้องหรือพนักงานเดินอะโกโก้คือสิ่งหนึ่งที่ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมนี้ เพียงแต่มิได้ขึ้นไปเต้นร่วมด้วยเท่านั้นแต่สังเกตการณ์ขณะที่มีการเต้น

การศึกษาครั้งนี้ตามชื่อเรื่องที่เสนอคือชีวิตยามตะวันรุ่งและยามราตรีของผู้คนในชอยควาบอย สุขุมวิท 23 พบว่าระเบียบวิธีการวิจัยใดๆ รวมทั้งข้อมูลที่เก็บมาได้จากประสาทสัมผัสทั้ง 5 และระเบียบใช้วิจัยตามหลักวิชาการเพียงใดก็ตามมิสามารถนำเสนอให้ครบถ้วนได้ หากมีการลงไปด้วยตนเองไปสัมผัสชีวิตจริงของแต่ละคน แต่ละเวลาแล้ว จะพบว่ามีความมากกว่าการได้อ่านเพียงรายงานฉบับเล็กๆ เพราะความรู้สึกในใจหรืออารมณ์ร่วมไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากไม่สัมผัสด้วยใจที่เปิดกว้างของตน

บทที่ 4

การนำเสนอผลการวิจัย

ความเป็นเมืองของกรุงเทพ ถนนสุขุมวิท และอโศก

ความเป็นเมืองของกรุงเทพมหานคร

ในสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ได้ทรงเลือก “บางกอก” เป็นราชธานีใหม่ แทนกรุงศรีอยุธยา โดยตั้งชื่อว่า “เมืองธนบุรีศรีมหาสมุทร” เนื่องด้วยความเหมาะสมด้านที่ตั้งที่อยู่ริมแม่น้ำ ไม่ไกลจากปากอ่าวไทย และมีความอุดมสมบูรณ์ ซึ่งเดิมทีเป็นเพียงชุมชนเล็กๆ ริมแม่น้ำเจ้าพระยามีชื่อเรียกว่า “บางกอก” จากประวัติศาสตร์ระบุว่าเป็นชุมชนหน้าด่านนอก ด้านแรกของกรุงศรีอยุธยา ทำหน้าที่เป็นด่านเก็บภาษีอากร และตรวจเรือสินค้านานาชาติที่ผ่านเข้าออกกรุงศรีอยุธยา หรือเรียกว่า “ขนอนบางกอก” พื้นที่ดังกล่าวจึงเป็นเส้นทางการค้าที่สำคัญมาตั้งแต่สมัยอดีต นอกจากนี้บางกอก ยังเป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บนที่ราบตะกอนลุ่มน้ำเจ้าพระยาในบริเวณปลายหัวโค้งแม่น้ำไม่ไกลจากอ่าวไทย เป็นแหล่งรวมของแม่น้ำหลายสาย ได้แก่ แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำท่าจีน และแม่น้ำบางปะกง เป็นแหล่งน้ำจัดพบน้ำเค็ม ทำให้พื้นที่อุดมสมบูรณ์ มีทั้งทรัพยากรธรรมชาติชายฝั่งทะเลและพืชพันธุ์ธัญญาหารที่อุดมสมบูรณ์ โดยเฉพาะผลไม้ต่างๆ ที่มีรสชาติดีเป็นที่กล่าวถึงในหมู่พ่อค้าต่างชาติและประชาชนทั่วไป โดยขอบเขตเมืองในขณะนั้นครอบคลุมทั้งสองฝั่งของแม่น้ำเจ้าพระยา มีพระราชวังและสถานที่ราชการตั้งอยู่ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำ (บริเวณป้อมวิชัยประสิทธิ์) และประชาชนอาศัยอยู่ในบริเวณพื้นที่ฝั่งตะวันออก (บริเวณที่เป็นพระบรมมหาราชวังและวัดพระแก้วในปัจจุบัน) ต่อมาในปี พ.ศ.2325 พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ซึ่งเป็นปฐมบรมกษัตริย์ของพระบรมราชจักรีวงศ์ ทรงย้ายราชธานีจากฝั่งตะวันตกมาอยู่ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา และทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี เมื่อปี พ.ศ.2328 โดยในสมัยนั้นทรงพระราชทานนามพระนครว่า “กรุงรัตนโกสินทร์อินโดโยทยา” และมีการแก้ไขเปลี่ยนชื่อในสมัยรัชกาลที่ 3 และรัชกาลที่ 6 มีชื่อสมบูรณ์ว่า “กรุงเทพมหานคร อมรรัตนโกสินทร์ มหินทรายุธยา มหาดิลกภพ นพรัตนราชธานีบุรีรมย์ฯ”

ตั้งแต่การสถาปนากรุงเทพมหานคร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2325 จนถึง พ.ศ. 2394 ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่มีพระปรีชาสามารถ มีสายพระเนตรที่ยาวไกล มีการเปิดประเทศติดต่อกับโลกตะวันตก เพื่อชักนำให้ประเทศเข้าสู่สมัยใหม่ ดังนั้นในสมัยรัชกาลที่ 4 จึงมีถนน สะพาน ดึกแถว โรงสี เรือกลไฟ อยู่ต่อเรือ ตลอดจนข้าวของเครื่องใช้

แบบสมัยใหม่เกิดขึ้น และหลังจากการมีสนธิสัญญาเบาว์ริงในปี พ.ศ. 2398 มีการเปิดการค้าเสรีกับชาติตะวันตก และได้พระราชทานที่ดินให้เป็นที่ตั้งสถานกงสุลชาติต่างๆ ตั้งแต่ริมถนนเจริญกรุงจากปากคลองผดุงกรุงเกษมลงไปถึงสี่ลม ดังนั้น ชาวยุโรปจึงนิยมมาตั้งบ้านเรือนร้านค้าและธนาคารในย่านนี้ เพราะอยู่ใกล้สถานกงสุลอันเป็นที่พำนักของตนเอง ในสมัยนี้เองได้มีการสร้างถนนสายสำคัญได้แก่ ถนนสายใหม่แห่งแรกของไทย คือ ถนนพระรามที่ 4 ในปี พ.ศ. 2400 เกิดจากพวกฝรั่งที่มาตั้งห้างค้าขายในกรุงเทพ ขอให้ขุดคลองและทำถนนเป็นทางลัดจากคลองผดุงกรุงเกษมลงไปถึงปากคลองพระโขนงเพื่อจะย้ายห้างค้าขายไปอยู่ที่ใต้ปากคลองพระโขนงลงไปถึงบางนา ต่อมาในปี พ.ศ. 2404 โปรดให้สร้างถนนเจริญกรุง เพื่ออำนวยความสะดวกในการเดินทางให้แก่ชาวยุโรปและในปีเดียวกันนี้ได้โปรดให้ตัดถนนขึ้นอีก 2 สาย คือถนนบำรุงเมืองและถนนเฟื่องนคร พร้อมกับสร้างตึกแถวชั้นเดียวแบบตึกแถวสิงคโปร์ ทำให้การคมนาคมทางถนนเริ่มมีความสำคัญในช่วงรัชกาลนี้

จากในสมัยรัชกาลที่ 4 การขยายตัวของกรุงเทพมหานคร มีการพัฒนามาอย่างต่อเนื่อง จนในสมัยรัชกาลที่ 5 ได้ก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศ การพัฒนาภูมิภาค และการพัฒนาเมืองออกไปอย่างกว้างขวาง จากการปฏิรูปโครงสร้างพื้นฐาน เช่น สาธารณูปโภค สาธารณูปการ การคมนาคมสื่อสาร ตั้งแต่ พ.ศ. 2430 เป็นต้นมา มีการตัดถนนถึง 18 สาย เมื่อปี พ.ศ. 2434 ถือเป็นการสร้างถนนเพื่อบุกเบิกที่ดินที่เอื้อประโยชน์ต่อการประกอบการค้า และธุรกิจให้คล่องตัวและรวดเร็ว (กมลรัตน์ บำรุงตน. 2546: 44) ในปี พ.ศ. 2504 ได้เริ่มแผนพัฒนาฉบับแรกขึ้นใช้ ระหว่างปี พ.ศ. 2504-2509 ในขณะที่จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี (พ.ศ. 2502-2506) ในช่วงนี้การพัฒนาเป็นไปอย่างรวดเร็ว ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างเด่นชัด ประชาชนเริ่มมีฐานะแตกต่างกัน เกิดการแบ่งเป็นกลุ่มผู้มีรายได้สูง รายได้ปานกลางและรายได้ต่ำ แผนพัฒนาฉบับต่อๆ มาจึงได้รวมเป้าหมายการพัฒนาสังคมไว้ด้วย และเรียกว่า “แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ” การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญบางส่วนเกิดจากรัฐได้เร่งการพัฒนา และสนับสนุนโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เช่น การคมนาคม สาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่างๆ ธุรกิจการค้าเริ่มดีขึ้น (สรรเพชญ นนทภักดี. 2539: 42)

จากการพัฒนาที่ผ่านมาโดยเฉพาะจากแผนพัฒนาที่เน้นกรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางการพัฒนาได้เป็นการช่วยเร่งการเจริญเติบโตของกรุงเทพมหานครให้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งนอกจากทำให้กรุงเทพมหานครเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่มีสถาบันการเงิน ธุรกิจใหญ่ๆ อีกทั้งเป็นตลาดแรงงานที่สำคัญแล้ว กรุงเทพมหานครยังเป็นศูนย์กลางคมนาคมของประเทศ ที่ถนนหลักทุกสาย รถไฟฟ้าเกือบทุกขบวน เรือขนส่งแทบทุกลำจะมีเป้าหมายที่กรุงเทพมหานคร จนกลายเป็นจุดศูนย์กลางของการเดินทาง นอกจากนี้กรุงเทพมหานครยังเป็นศูนย์กลางด้านสังคมและวัฒนธรรมของประเทศ ความเป็นกรุงเทพมหานครที่เป็นทั้งเมืองหลวงและเมืองที่เป็นศูนย์กลางของประเทศ

ในทุกๆ ด้าน ย่อมมีส่วนดึงดูดทั้งทรัพยากรการลงทุนต่างๆ และผู้คนจากพื้นที่อื่นๆ เข้ามาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ (วรชัย ทองไทย; และสุริย์พร พันพึ้ง. 2550 : 24)

ในช่วงปี พ.ศ. 2505 ประเทศไทยได้มีการพยายามใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เพื่อที่จะพัฒนาประเทศในด้านต่างๆ และชะลอปัญหาทางสังคมและการเมืองที่ดำรงอยู่ในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ การใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินี้แทนที่จะก่อให้เกิดความเท่าเทียมกันในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประชาชน ผลของการใช้แผนพัฒนาเหล่านี้กลับก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการพัฒนามากขึ้น ยังมีการเร่งใช้แผนพัฒนาเท่าใด ความเจริญและผลของการพัฒนานั้นกลับกระจุกตัวอยู่ในกรุงเทพมหานครและเมืองบริวารมากขึ้น การพัฒนาตามแผนพัฒนาเหล่านี้ส่งผลให้กรุงเทพมหานครเติบโตอย่างรวดเร็ว กรุงเทพมหานครกลายเป็นศูนย์กลางในด้านต่างๆ ทั้งที่ ทั้งทางด้านการศึกษา สาธารณสุข การเมือง ตลอดจนการพาณิชย์และอุตสาหกรรม ก่อให้เกิดลักษณะการพึ่งพาแบบหลีกเลี่ยงไม่ได้ของภูมิภาคที่มีต่อกรุงเทพมหานคร การใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยในการผลิตของอุตสาหกรรมในส่วนกลางนั้นส่งผลให้หัตถกรรมพื้นบ้านของภูมิภาคต่างๆ ต้องพึ่งพาลายลง เศรษฐกิจของภูมิภาคเริ่มมีปัญหา ทำให้ประชาชนส่วนหนึ่งต้องทิ้งถิ่นฐานของตนเองเพื่อมุ่งสู่สถานประกอบการในกรุงเทพมหานครมากขึ้น กองทัพแรงงานได้ไหลบ่าเข้าสู่กรุงเทพมหานครเพื่อเป็นแหล่งแสวงหาโชคและโอกาสในการอยู่รอด ทำให้เกิดปัญหาได้แก่ ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาอาชญากรรม เป็นต้น (ประกอบ ริมดุสิต. 2529: 3)✱

ระหว่างปี พ.ศ. 2513-2522 (สรรเพชญ์ นนทภักดิ์. 2539: 44) มีการก่อสร้างงานสถาปัตยกรรมหลายประเภทขึ้น ภาคเอกชนนิยมการลงทุนทำกิจการ โรงแรม อาคารสำนักงาน ธนาคาร สถาบันการเงิน ศูนย์การค้า โรงพยาบาล และหมู่บ้านจัดสรร รวมทั้งเริ่มมีการสร้างอาคารชุดพักอาศัยในระยะปลายของช่วงนี้ด้วย ในขณะที่ภาครัฐได้มีการสร้างถนนรัชดาภิเษกผ่านซอยอโศก (สุขุมวิท 21) ในปี พ.ศ. 2514-2515 ได้เริ่มสร้างทางด่วนในปี พ.ศ. 2520 ยังผลให้ธุรกิจที่อยู่อาศัยขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วหลายทิศทางตามถนนสายหลักจากทางด่วนซึ่งถนนสายหลักที่ได้รับผลจากการขยายตัวของเมืองจากสร้างถนนที่สำคัญ คือ ถนนสุขุมวิท

การขยายตัวของเมืองย่านสุขุมวิท

เดิมย่านสุขุมวิทถูกเรียกชื่อตามถนนสุขุมวิทซึ่งเป็นถนนหลักที่ตัดผ่านบริเวณพื้นที่ ถนนสายนี้สร้างขึ้นในปี พ.ศ. 2479 โดยมีพระพิศาลสุขุมวิท อธิบดีกรมทางหลวงในสมัยนั้นเป็นผู้บุกเบิกและควบคุมการก่อสร้าง จึงได้มีการนำเอาบรรดาศักดิ์ของท่านมาตั้งไว้เพื่อเป็นเกียรติแก่ผู้สร้าง

เมื่อครั้งก่อสร้างถนนสุขุมวิทนั้น เป็นถนนหินใส่ฝุ่น เริ่มสร้างจากท้องที่อำเภอพระโขนงใกล้ทางรถไฟบางกะปิ ไปยังอำเภอปากน้ำ จังหวัดสมุทรปราการ (เจนการ เจนการกิจ. 2547: 28)

ในอดีตย่านสุขุมวิทเป็นพื้นที่เกษตรกรรม เดิมเรียกว่า “ทุ่งบางกะปิ” และได้เริ่มมีการพัฒนาพื้นที่ขึ้น โดยกลุ่มคนที่มีรายได้สูงในสมัยนั้น ซึ่งส่วนใหญ่เป็นเจ้านายในพระราชวงศ์ ข้าราชการระดับสูง และคหบดี การพัฒนาที่อยู่อาศัยเริ่มต้นขึ้น เมื่อสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว เมื่อมีการขยายถนนสุขุมวิท ราวปี พ.ศ. 2500 เป็นต้นมา ซึ่งจากการศึกษาเรื่อง การศึกษาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยย่านสุขุมวิท : กรุงเทพมหานครของ (เบญจวรรณ คงสว่าง. 2535: 145) และ การศึกษาเรื่องวิวัฒนาการที่อยู่อาศัยแบบบางมาสู่แบบหนาแน่นในแขวงคลองเตยเหนือ เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร(สรรเพชญ นนทภักดิ์. 2539: 135) ได้กล่าวไว้สอดคล้องกันว่า ในอดีตพื้นที่ย่านสุขุมวิท แขวงคลองเตยเหนือเคยเป็นทุ่งนา ทางตะวันออก เรียกว่า “ทุ่งบางกะปิ” โดยมีคลองแสนแสบตัดผ่านทุ่งบางกะปิไปทางตะวันออก บริเวณชุมชนที่อยู่อาศัยดั้งเดิมได้เกาะตัวเป็นกลุ่มก้อนไปตามแนวคลองแสนแสบ บ้านเรือนเป็นลักษณะได้สูง เพื่อป้องกันน้ำท่วม ในขณะที่ชุมชนเมืองมีย่านตลาด เป็นศูนย์กลางทางสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ชุมชนบ้านเรือนจะตั้งอยู่ใกล้กับแหล่งน้ำ เนื่องจากใช้แหล่งน้ำในการอุปโภค บริโภค และเป็นเส้นทางคมนาคม เมื่อเมืองเริ่มขยายตัวทางตะวันออกมากขึ้น ได้มีการตัดถนนสุขุมวิทเป็นถนนสายยาว ขนานไปกับคลองแสนแสบ ผ่านทุ่งบางกะปิ ในราวปี พ.ศ. 2470 ด้วยเหตุที่ที่นี่ยังมีราคาถูก จึงเป็นที่นิยมของผู้มีศถาบรรดาศักดิ์ คหบดีผู้มีฐานะดี ซื่อเป็นที่อยู่อาศัย เกิดการกระจายตัวการสร้างบ้านเดี่ยวไปตามแนวถนนสุขุมวิท บ้านที่อยู่อาศัยในย่านนี้เรียกกันว่า “บ้านย่านบางกะปิ” ได้มีการเกิดขึ้นของตึกแถว ร้านค้า เป็นเขตล้อมรอบบ้านที่อยู่อาศัย เช่น ได้มีการก่อสร้างสะพานข้ามคลองแสนแสบบริเวณซอยนานา และซอยโศก ได้เกิดการพัฒนาร้านค้าขึ้น เพื่อให้บริการประชาชนในพื้นที่ โดยจะเป็นตึกแถวและตลาดสด ปลูกขนานไปกับแนวถนน

ในช่วงปี พ.ศ. 2503 ถนนสุขุมวิทได้ถูกปรับปรุงเป็นถนนคอนกรีตมาตรฐาน จึงเกิดตึกแถวร้านค้าสองข้างทางถนนต่อกันสลับกับบ้านเรือนขนาดใหญ่ที่อยู่ริมถนน การพัฒนาด้านพื้นที่ย่านนี้กลายเป็นย่านที่อยู่อาศัยควบคู่ไปกับการเป็นย่านธุรกิจการค้าที่สำคัญของกรุงเทพมหานครมาโดยตลอด เช่น ได้ที่การสร้างถนนเพชรบุรีตัดใหม่ขนานไปกับอีกฝั่งหนึ่งของคลองแสนแสบ ตั้งแต่ช่วงปี พ.ศ. 2504-2508 ได้ทำให้ผู้ที่ในย่านนี้ได้รับความสะดวกสบายในการเดินทางและสร้างถนนรัชดาภิเษกผ่านซอยโศก ในปี พ.ศ. 2514-2515 ทำให้อย่านสุขุมวิท สามารถติดต่อกับทางทิศเหนือของกรุงเทพมหานคร (วิภาวดีรังสิต) และทางทิศใต้ (พระราม 4 – สีลม) ได้โดยสะดวก ส่งผลให้ย่านนี้กลายเป็นศูนย์กลางธุรกิจการค้าของกรุงเทพมหานคร อาคารสำนักงานธุรกิจการค้าต่างๆ ได้ขยายตัวเกิดขึ้นมากในซอยโศก และขยายตัวไปตามถนนรัชดาภิเษก นอกจากนี้ความต้องการอยู่

อาศัยและการทำงานกลางเมือง ยังส่งผลให้มีการเพิ่มความหนาแน่นของธุรกิจการค้า และที่อยู่อาศัยในพื้นที่ โดยส่วนใหญ่จะสร้างเป็นอาคารสูง ทาวน์เฮาส์ คอนโดระดับหรูเพื่อให้คุ้มค่าทางเศรษฐกิจ ได้เกิดร้านอาหาร ศูนย์การค้าขนาดเล็ก ตลอดจนการบริการต่างๆ กระจายอยู่ในพื้นที่เพื่อให้บริการผู้อยู่อาศัย และเนื่องจากเป็นศูนย์กลางเมือง มีสถานทูตตั้งอยู่มากมาย จึงเป็นที่นิยมพักอาศัยของชาวต่างประเทศ เกิดเป็นคอร์ท อพาร์ทเมนต์ โรงแรม ขึ้นเป็นจำนวนมาก เพื่อบริการชาวต่างประเทศ เหล่านี้ด้วย (สรรเพชญ นนทภักดิ์. 2539: 40)

* ต่อมาได้มีการสร้างทางด่วนในช่วงปี พ.ศ. 2520 โดยมีทางขึ้นลงทางด่วนบริเวณติดกับทางรถไฟใกล้กับสุขุมวิท 1 ส่งผลให้ผู้อยู่อาศัยในย่านสุขุมวิทสามารถติดต่อกับบริเวณตะวันออกของกรุงเทพมหานคร (บางนา-ตราด) ได้โดยสะดวก และได้มีรถยนต์มาขึ้นลงทางด่วนบริเวณใกล้กับสุขุมวิท 1 ในแต่ละวันเป็นจำนวนมาก การสร้างถนน สร้างทางด่วนที่ทำได้การเดินทางสะดวกสบายมากขึ้น จนทำให้ย่านสุขุมวิทกลายเป็นศูนย์กลางการค้าธุรกิจ แต่การเจริญเติบโตของย่านนี้ ส่งผลกระทบต่อการจราจร ทำให้ถนนสุขุมวิทเริ่มมีการจราจรติดขัดมากขึ้น จนกระทั่งปีพ.ศ. 2538 ได้เริ่มมีการสร้างรถไฟฟ้ายกระดับ (BTS) ผ่านกลางถนนสุขุมวิท เพื่อลดปัญหาการจราจรติดขัดของถนนสุขุมวิท

ถนนสุขุมวิทพัฒนามาถึงจุดสูงสุด (เจนการ เจนการกิจ, 2547: 30) ในช่วงที่ประเทศไทยเริ่มมีการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะนโยบายการพัฒนาประเทศให้ประเทศไทยเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (พ.ศ. 2535 – 2539) เกิดบริษัทข้ามชาติเข้ามาในประเทศไทย ทำให้มีชาวต่างชาติเดินทางมาทำงานในประเทศไทยเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ย่านพักอาศัยชั้นคืออย่างสุขุมวิท ซึ่งมีพร้อมทั้งทำเล ที่ตั้ง และการคมนาคมสะดวก อยู่ใกล้สถานทูตของประเทศต่างๆ จึงเป็นพื้นที่ ที่มีราคาที่ดินสูงเป็นอันดับต้นๆ ของประเทศ การพัฒนาส่วนใหญ่จึงมุ่งสร้างให้เกิดความคุ้มค่ากับราคาที่ดิน จนกระทั่งยุคของเศรษฐกิจฟองสบู่ เริ่มถึงจุดอิมตัว ผลจากการประกาศค่าเงินบาทลอยตัว ทำให้ผู้ลงทุนที่กู้ยืมเงินจากบริษัทข้ามชาติต่างๆ ต้องแบกรับภาระชำระหนี้คืนอัตราที่สูงขึ้นเป็นเท่าตัว การพัฒนาต่างๆ ในพื้นที่ย่านสุขุมวิท, ซึ่งได้รับผลกระทบเช่นเดียวกับหลายๆ พื้นที่ในกรุงเทพมหานครและประเทศไทย จึงหยุดชะงักลงทันที คงเหลือแต่โครงสร้างอาคารที่ก่อสร้างยังไม่เสร็จ ในช่วงหลัง จากปี พ.ศ. 2541 ย่านสุขุมวิทกลับมาคึกคักอีกครั้ง เนื่องจากเศรษฐกิจของประเทศไทยค่อยๆ ฟื้นตัว ประกอบกับมีโครงการก่อสร้างระบบขนส่งมวลชนขนาดใหญ่ ทั้งของภาครัฐและเอกชน ได้แก่ รถไฟฟ้าบีทีเอส (BTS) และรถไฟฟ้าใต้ดิน (MRT) ที่ช่วยเพิ่มศักยภาพของพื้นที่ เริ่มมีการปรับปรุงโครงการเก่าที่เคยหยุดก่อสร้างมาพัฒนาอีกครั้ง การพัฒนาในช่วงนี้จึงเกิดการก่อสร้างอาคารขนาดใหญ่ อาคารสำนักงาน โรงแรม คอนโดมิเนียม ห้างสรรพสินค้า คอมเพล็กซ์

โรงภาพยนตร์ กระจายตัวออกไปตลอดแนวถนนสุขุมวิท และภายในซอยต่างๆ เกิดการพัฒนาโดยกลุ่มคนที่เรียกว่า Young Blood Developer สร้างร้านค้าที่จำหน่ายสินค้าในระดับสูง

จึงเป็นไปในแนวทางเดียวกันกับการศึกษาวิวัฒนาการการใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงสภาพการใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยของย่านสุขุมวิท (เบญจวรรณ คงสว่าง. 2535: 145) ในระยะเริ่มต้นจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการขยายตัวในแนวนอน (Horizontal) ส่วนการเปลี่ยนแปลงในช่วงหลัง เกิดจากการขยายตัวในแนวตั้ง (Vertical Growth) ทำให้การใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยมีความหนาแน่นมากขึ้น

ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของถนนสุขุมวิท พบว่า เกิดจาก ปัจจัยภายนอก ได้แก่ ความต้องการที่อยู่อาศัยในเมือง และแนวโน้มของการพัฒนารูปแบบที่อยู่อาศัย ปัจจัยภายใน ได้แก่ ราคาที่ดิน ความพร้อมที่จะเป็นที่อยู่อาศัยในเมือง การเป็นพื้นที่ที่ปราศจากข้อบังคับทางผังเมือง และแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของศักยภาพของพื้นที่

จากปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ที่ดินเพื่อที่อยู่อาศัยย่านสุขุมวิทของการพัฒนาบริเวณถนนสุขุมวิท ทำให้มีการใช้ที่ดินในลักษณะที่เพิ่มขึ้น มีทั้งผลดีและผลเสีย คือ ผลดี จะทำให้เศรษฐกิจโดยรวมเพิ่มขึ้น และเป็นการใช้พื้นที่เมืองให้เกิดประโยชน์อย่างคุ้มค่าในเชิงเศรษฐกิจ สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดที่อยู่อาศัยได้นานในระดับหนึ่ง ผลเสีย ทำให้เกิดปัญหาจราจร และปัญหาสังคม อันเกิดจากการไล่รื้อชุมชนแออัดในพื้นที่ เกิดปัญหาสภาพแวดล้อม เนื่องจากอาคารสูง ทำให้เกิดการบดบังทิศทางลม แสงแดด และลดรอบความเป็นสัดส่วนส่วนตัวของบ้านเดี่ยวในแนวนอน และการเกิดขึ้นของอาคารสูง ยังทำให้สภาพภูมิทัศน์ชุมชนเดิมเปลี่ยนไปอีกด้วย

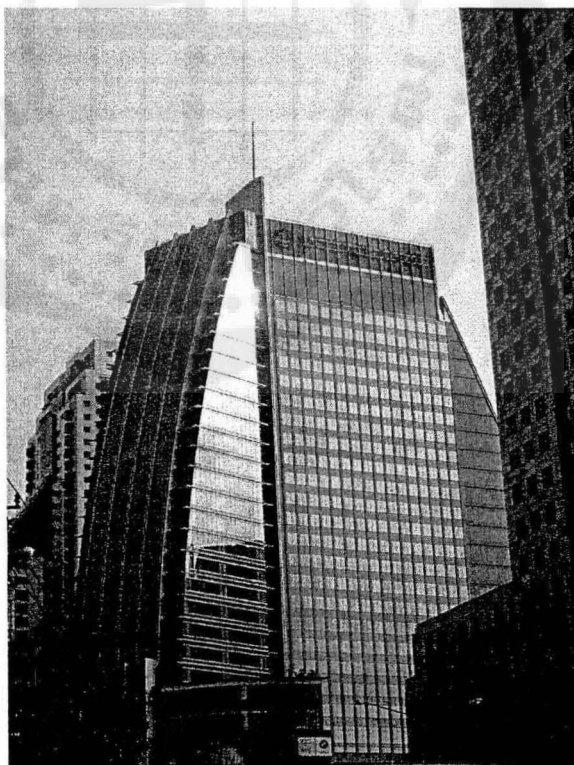
สภาพการใช้พื้นที่ในปี พ.ศ. 2535 เป็นลักษณะการใช้ที่ดินแบบผสมผสาน (Mixed land use) ระหว่างการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยและพาณิชยกรรม โดยบริเวณริมถนนสุขุมวิทและริมซอยต่างๆ มีกิจกรรมด้านการค้าและบริการประเภท โรงแรม ธนาคาร อาคารสำนักงาน ในลักษณะของอาคารตึกแถว และอาคารสำนักงานขนาดใหญ่ ประเภทอาคารสูง ส่วนพื้นที่ด้านในเป็นที่อยู่อาศัย ประเภทอาคารบ้านเดี่ยวของผู้มีรายได้สูง และอาคารสูงที่พักอาศัยประเภทแฟลต อพาร์ทเมนต์ และอาคารชุด

แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง เนื่องจากเป็นเขตต่อเนื่องกับศูนย์การค้า และจากสำคัญของถนนอโศก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของถนนรัชดาภิเษก ทำให้พื้นที่บริเวณนี้มีการเข้าถึงสะดวก ทั้งจากภายนอกและภายในศูนย์กลางชุมชน ผลจากความหนาแน่นของอาคารในย่านศูนย์กลาง ทำให้มีการขยายตัวออกทางด้านนี้มากขึ้น มีแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเป็นเชิงพาณิชย์มากขึ้น ซึ่งลักษณะของการกระจายตัวเป็นแนวยาวตลอดแนวแกนถนนสุขุมวิท และถนนซอยโดยจะมีการกระจุกตัวที่บริเวณจุดตัดของถนนหลักและบริเวณหัวมุมถนนซอยที่สามารถเชื่อมโยงไปยังพื้นที่พักอาศัยด้านในได้ พื้นที่พาณิชยกรรมในย่านสุขุมวิทนี้ สามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภทได้ดังนี้ ประเภทพื้นที่พาณิชยกรรมเดิม ได้แก่ พื้นที่ที่เกิดการพัฒนาเป็นย่านพาณิชยกรรมต่อเนื่องมาจากอดีต เช่น ซอยนานา ซึ่งเริ่มพัฒนามาตั้งแต่สมัยสงครามเวียดนาม และมีกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลัก ได้แก่ กิจกรรมการค้าและบริการ สถานบันเทิง และแหล่งที่พักอาศัยสำหรับนักท่องเที่ยว ส่วนประเภทที่สอง ได้แก่ พื้นที่พาณิชยกรรมที่พัฒนาขึ้นตามการขยายตัวของระบบคมนาคมหลัก ได้แก่ พื้นที่ที่เกิดการพัฒนาตามแนวถนนหลายซอยที่มีการตัดเชื่อมโยงออกไปยังพื้นที่ภายนอก เช่น ย่านอาคารสำนักงานในบริเวณซอยอโศก ซึ่งพัฒนาขึ้นตามโครงการถนนวงแหวนรัชดาภิเษก (ถนนวงแหวนรอบนอก) ย่านอาคารสำนักงานในบริเวณริมซอยทองหล่อ นอกจากนี้ยังมีพื้นที่พาณิชยกรรม ที่พัฒนาตามจุดที่ตั้งสถานีของโครงการระบบขนส่งมวลชนขนาดใหญ่ เช่น รถไฟฟ้าบีทีเอส ซึ่งบริเวณรอบๆ ที่ตั้งของสถานีรถไฟฟ้า ได้มีการพัฒนาพื้นที่บริเวณดังกล่าวให้เกิดเป็นย่านการค้า ได้แก่ บริเวณสถานีเอกมัย สถานีทองหล่อ และสถานีพร้อมพงษ์ รูปแบบของกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่ตั้งอยู่ในพื้นที่พาณิชยกรรมนี้ ส่วนใหญ่จะมุ่งตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่มีรายได้สูง และชาวต่างประเทศเป็นหลัก

ภาพที่ 1 : ถนนสุขุมวิท บริเวณแยกอโศกที่มีการคมนาคมสะดวก
เช่น รถไฟฟ้าบีทีเอส (BTS) และรถไฟฟ้าใต้ดิน

ในด้านสังคมของพื้นที่ย่านสุขุมวิท ในอดีตศูนย์กลางชุมชนเหล่านี้ได้แก่ ตลาด โรงเรียน สถานที่ราชการ เช่น ตลาดอโศก ตลาดทองหล่อ โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สถานที่ของประเทศไทยต่างๆ เป็นต้น ต่อมาบทบาทของศูนย์กลางบางแห่งเริ่มลดลง ประกอบกับการพัฒนาในพื้นที่ซึ่งเกิดศูนย์กลางชุมชนใหม่ขึ้น และไม่ได้เป็นศูนย์กลางเฉพาะกับประชากรในพื้นที่เท่านั้น แต่ยังดึงดูดประชากรจากนอกพื้นที่ให้เข้ามาใช้บริการอีกด้วย ซึ่งศูนย์กลางเหล่านี้ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีกิจกรรมทางเศรษฐกิจหลากหลายรวมตัวกันอยู่ เช่น ห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่และขนาดกลาง หรือสถานบริการ สถานบันเทิง ยามราตรี เป็นต้น ซึ่งสถานประกอบการในย่านสุขุมวิทที่จดทะเบียนรวมทั้งหมดในเขตวัฒนา มีจำนวน 1,432 แห่ง โดยประเภทของสถานประกอบการที่จดทะเบียนมากที่สุด ได้แก่ ธุรกิจบริการ และธุรกิจอุตสาหกรรม มีจำนวน 533 แห่ง พื้นที่ตั้งของสถานประกอบการประเภทธุรกิจบริการ ในเขตวัฒนา ส่วนใหญ่จะตั้งอยู่ในพื้นที่แขวงคลองเตยเหนือ คลองตันเหนือ และพระโขนงเหนือ ตามลำดับ ซึ่งบริเวณที่หนาแน่นได้แก่ บริเวณซอยนานา ถึงซอยอโศก ซึ่งประกอบไปด้วยร้านอาหาร บริการที่พักอาศัย กิจกรรมการท่องเที่ยว โดยกิจกรรมบริการที่พักอาศัยและท่องเที่ยวที่ชัดเจนที่สุดได้แก่ พื้นที่ซอยนานา ซึ่งเป็นย่านสถานบันเทิง ร้านอาหาร ไนต์คลับ และเกสต์เฮาส์ ให้บริการกับนักท่องเที่ยวเป็นหลัก

ภาพที่ 2 : ซอยคาวบอยจะอยู่ด้านหลังตึกสูง
บริเวณสี่แยกอโศก-สุขุมวิท

อโศกกับการเติบโตของสถานเริงรมย์

จากการศึกษาสภาพการใช้ที่ดินและการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของกรุงเทพมหานคร เห็นได้ถึงทิศทางการเคลื่อนตัวของศูนย์กลางธุรกิจของกรุงเทพมหานคร อันเนื่องมาจากการอ้อมตัวของย่านธุรกิจเดิม จากสีลม ราชประสงค์ เพชรินิจิต ทำให้ศูนย์กลางธุรกิจได้แผ่ขยายเข้ามาถึงช่วงต้นถนนสุขุมวิท โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณถนนอโศก ซึ่งเกิดการขยายตัวของอาคารพาณิชย์อย่างรวดเร็วจากอาคารตึกแถว ร้านค้าสองฝากถนน กลายเป็นอาคารสำนักงานขนาดใหญ่ รวมถึงในปี พ.ศ. 2514-2515 มีการสร้างถนนรัชดาภิเษกผ่านซอยอโศก ทำให้ย่านสุขุมวิท สามารถติดต่อกับทางทิศเหนือของกรุงเทพมหานคร (วิภาวดีรังสิต) และทางทิศใต้ (พระราม 4 – สีลม) ได้โดยสะดวก ส่งผลให้ย่านนี้กลายเป็นศูนย์กลางธุรกิจการค้าของกรุงเทพมหานคร อาคารสำนักงานธุรกิจการค้าต่างๆ ได้ขยายตัวเกิดขึ้นมากในซอยอโศก

ภาพที่ 3 : การเดินทางมายังซอยคาวบอยสะดวกมาก เพราะ
สามารถมาได้ทั้งรถยนต์ไฟฟ้าบนดินและใต้ดิน

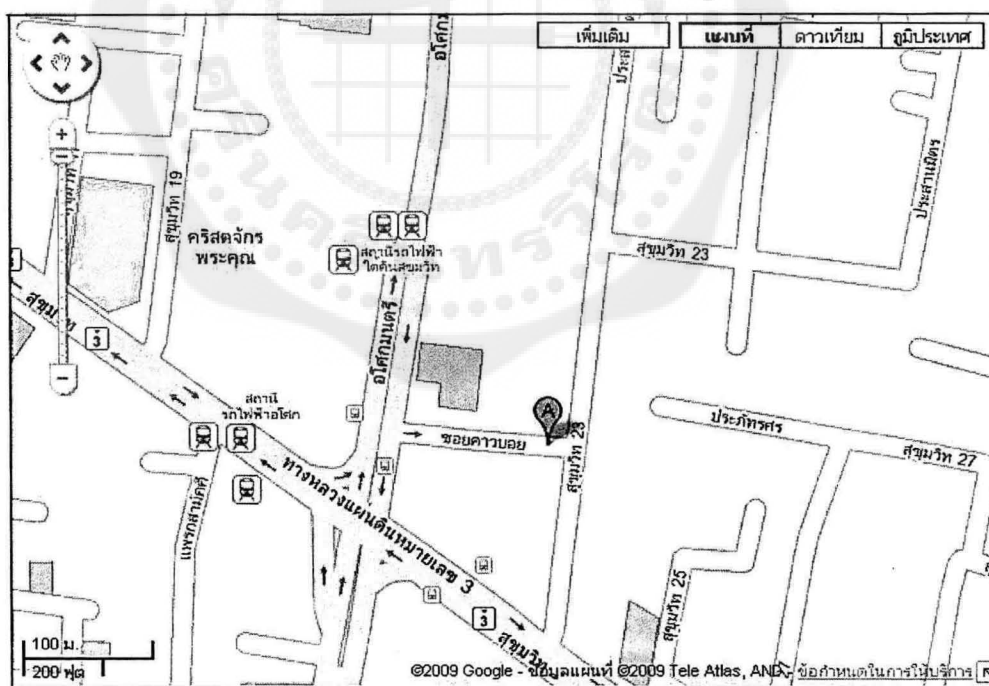
ชอยอโศก เป็นย่านอาคารสำนักงานและอาคารชุดพักอาศัย อาคารสำนักงานส่วนใหญ่เป็นอาคารสูงที่กระจายตัวอยู่ตามพื้นที่สองฝั่งถนนอโศก จะเป็นทั้งอาคารสำนักงานที่ให้เช่าและอาคารสำนักงานของบริษัทเอง ส่วนอาคารชุดพักอาศัยมีขนาดใหญ่ กระจายตัวอยู่ทั่วไปสองฝั่ง สิ่งที่เป็นปัจจัยที่ทำให้ชอยอโศกเป็นย่านอาคารสำนักงานและอาคารชุดพักอาศัย ส่วนหนึ่งมาจากการคมนาคมสะดวก มีหลายเส้นทางทำให้การเดินทางสะดวก ทางรถยนต์มีถนนซึ่งเชื่อมต่อกับทางตอนเหนือของกรุงเทพมหานครได้ โดยไปทางถนนรัชดาภิเษกเข้าสู่ถนนวิภาวดีรังสิต และชอยอโศกยังเชื่อมต่อกับถนนเพชรบุรี และถนนสุขุมวิท นอกจากนี้ยังมีระบบขนส่งมวลชนขนาดใหญ่ที่ผ่านในพื้นที่ชอยอโศกมีสองระบบ คือ รถไฟฟ้าบีทีเอส และรถไฟฟ้าใต้ดิน ซึ่งทั้งสองระบบมีการเชื่อมต่อระบบที่สถานีอโศกของรถไฟฟ้าบีทีเอส กับสถานีสุขุมวิทของ MRT สร้างความสะดวกในการเข้าถึงพื้นที่ การคมนาคมทางน้ำในพื้นที่ชอยอโศกมีท่าเรือโดยสารให้บริการในคลองแสนแสบ บริเวณใต้สะพานอโศกและบริเวณหลังมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เนื่องจากพื้นที่พาณิชยกรรมในพื้นที่ชอยอโศก มีลักษณะเป็นการขยายตัวไปตามแนวแกนถนนอโศกทั้งสองฝั่ง โดยพัฒนามาตั้งแต่ช่วงเวลาที่มีการขยายถนนชอยอโศกให้กว้างขึ้น เพื่อเป็นแนวถนนวงแหวนรอบใน หรือวงแหวนรัชดาภิเษก ทำให้เกิดความอึดอัดในการขยายตัวของพื้นที่พาณิชยกรรม ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของพื้นที่พาณิชยกรรมมีการเพิ่มขึ้นในปริมาณน้อย

จากข้อมูลสถานประกอบการที่จดทะเบียนในเขตวัฒนา ส่วนใหญ่คือ ธุรกิจบริการ และธุรกิจอุตสาหกรรม บริเวณที่หนาแน่น ได้แก่ บริเวณชอยนาน ถึงชอยอโศก มีทั้งร้านอาหารในคลับ เกสเฮาส์เพื่อให้บริการกับนักท่องเที่ยว การที่พื้นที่กลายเป็นย่านสถานบันเทิง อาจเกิดมาจากในสมัยก่อนถนนสุขุมวิท เป็นถนนของสายผู้มีอันจะกิน เป็นย่านการค้าเก่าแก่ มีฝรั่งต่างชาติเข้ามาอยู่มากมาย ช่วงระยะเวลาที่สุขุมวิทคึกคักมากที่สุด คือ ช่วงสงครามเวียดนาม ซึ่งในขณะนั้นมีทหารอเมริกัน เข้ามາตั้งฐานทัพในเมืองไทยหลายแห่ง เมื่อทำการพักผ่อนก็จะมาเช่าที่พักอยู่แถวสุขุมวิทเป็นส่วนใหญ่ เพราะสะดวกในการเดินทาง ดังนั้น บาร์ ในคลับจึงเกิดขึ้นราวกับดอกเห็ด แสงสีริมถนนสุขุมวิทยามค่ำคืนจึงระยิบระยับทั่วไป (อนงค์ บรรเจิดวานิช. 2545: 18) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของเจนการ เจนการกิจ ได้ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชยกรรมในย่านสุขุมวิท (เจนการกิจ. 2547: 29) กล่าวว่าในช่วงสงครามเวียดนามเป็นระยะที่ย่านสุขุมวิทนั้นมีการพัฒนากิจกรรมด้านพาณิชยกรรมและการบริการขึ้นอย่างสูง เนื่องจากมีทหารอเมริกันเข้ามาตั้งฐานทัพในประเทศไทยหลายแห่ง เมื่อมีการพักผ่อนก็เดินทางเข้ามาเช่าที่พักอยู่แถวสุขุมวิทเป็นส่วนใหญ่ เพราะสะดวกในการเดินทางและมีโรงแรม บ้านพักบริการในระดับราคาที่หลากหลาย ดังนั้นจึงเกิดสถานบริการ ในคลับ บาร์ และร้านอาหารขึ้นในบริเวณตอนต้นของย่านสุขุมวิทบริเวณระหว่างชอยนานาไปจนถึงแยกอโศก เพื่รองรับนักท่องเที่ยวและชาวต่างชาติที่ได้ยินชื่อเสียงของบริเวณนี้

จากที่กล่าวมาข้างต้น การที่บริเวณนี้เป็นย่านสถานบันเทิง ทำให้มีนักท่องเที่ยวที่เป็นชาวต่างชาติมาใช้บริการมาก นอกจากการที่เป็นย่านสถานบันเทิงที่เก่าแก่ มีมาตั้งแต่สมัยสงครามเวียดนาม แต่การพัฒนาความเป็นเมืองให้เจริญเป็นเมืองศิวิไลซ์ การคมนาคมสะดวกทำให้ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เข้ามาใช้บริการในพื้นที่แล้ว และดึงดูดให้ประชากรที่ต้องการเข้ามาแสวงหางานทำในพื้นที่นี้อีกด้วย จากการเจริญเติบโตของกรุงเทพมหานคร ศูนย์กลางแห่งความเจริญทั้งหลายทำให้เกิดการอพยพของผู้ที่ต้องการเข้ามาหางานทำ สร้างรายได้ พื้นที่แห่งความเจริญหนึ่งในนั้นรวมถึงชอยโซคด้วยที่ทำให้เกิดเป็นชีวิตวัฒนธรรมของคนที่ย้ายมาทำงานในเมืองเพื่อสร้างรายได้

ชอยคาวบอย

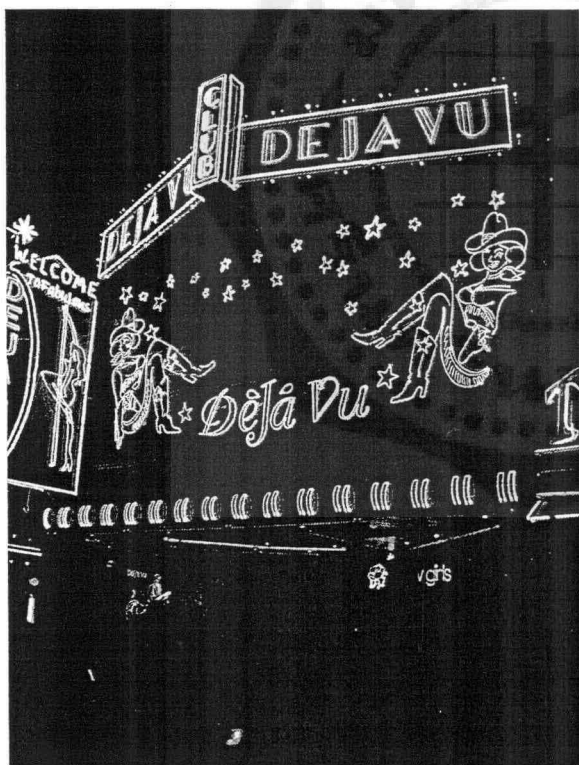
ในช่วงสงครามเวียดนาม เป็นระยะเวลาที่ย่านสุขุมวิทนั้น มีการพัฒนากิจกรรมด้านพาณิชย์และบริการขึ้นอย่างสูง เนื่องจากมีทหารอเมริกันเข้ามาตั้งฐานทัพในประเทศไทยหลายแห่ง เมื่อมีการพักผ่อนก็เดินทางเข้ามาเช่าที่พักอยู่แถวสุขุมวิทเป็นส่วนใหญ่ เพราะสะดวกสบายในการเดินทาง และมีโรงแรมและบ้านพักบริการในระดับราคาที่หลากหลาย ดังนั้นจึงเกิดสถานบริการ ในคัลคลับ บาร์ และร้านอาหารขึ้น ในบริเวณตอนต้นของย่านสุขุมวิท บริเวณชอยนานาไปจนถึงแยกอโศก เพื่อรับรองนักท่องเที่ยวและชาวต่างชาติที่ได้ยินชื่อเสียงของบริเวณนี้ ซึ่งรวมถึงชอยคาวบอยด้วย

แผนที่ ที่ 1 : แสดงสถานที่ตั้งชอยคาวบอย

ที่มา: <http://maps.google.co.th/maps?>

ชอยคาวบอยตั้งชื่อตามทหารอากาศอเมริกันที่เกษียณแล้วคนหนึ่ง ชื่อว่า T.G. “Cowboy” Edwards ซึ่งได้เปิดกิจการบาร์แห่งแรกของชอยนี้ในปี พ.ศ. 2520 Edwards เป็นชาวอเมริกัน (อเมริกันผิวดำ) เขาได้ชื่อเล่นว่า คาวบอยมาจากการที่เขามักจะใส่หมวกคาวบอยเป็นประจำ หรือจากการศึกษากระบวนการทำงานของผู้หญิงบริการเพื่อช่วยเหลือตัวเอง : กระฉีกศึกษาหญิงบริการชอยคาวบอย (สุพิชา เบาทิพย์, 2540) พบว่าผู้ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในชอยคาวบอยรุ่นแรกๆ เปิดร้านขายของชำ ร้านตัดเสื้อผ้า ร้านเสริมสวย และเป็นบ้านพักที่อยู่อาศัย ต่อมาประมาณปี พ.ศ. 2519-2520 มีการเปิดบาร์แรกขึ้นชื่อ โกลด์ เลเบิล เจ้าของเป็นคนเชื้อชาติแขก แต่ไม่ประสบผลสำเร็จเท่าใดนัก จนกระทั่งมีชาวต่างชาติผิวดำมาเปิดบาร์ชื่อ คาวบอยขึ้น และหลังจากนั้นก็มีการเปลี่ยนจากบ้านที่อยู่อาศัยมาเป็นกิจการบาร์ จนกระทั่งปัจจุบัน อะโกโก้บาร์ กลายเป็นธุรกิจหลักของพื้นที่ในปัจจุบัน โดยมีร้านขายของชำ ร้านตัดผม ที่เปิดมาตั้งแต่เริ่ม เหลืออยู่เพียงสองสามแห่งเท่านั้น

ภาพที่ 4 : บรรยากาศความคึกคักของหน้าร้าน
ที่ตอนนี้เริ่มมีนักท่องเที่ยวเข้ามาคึกคัก

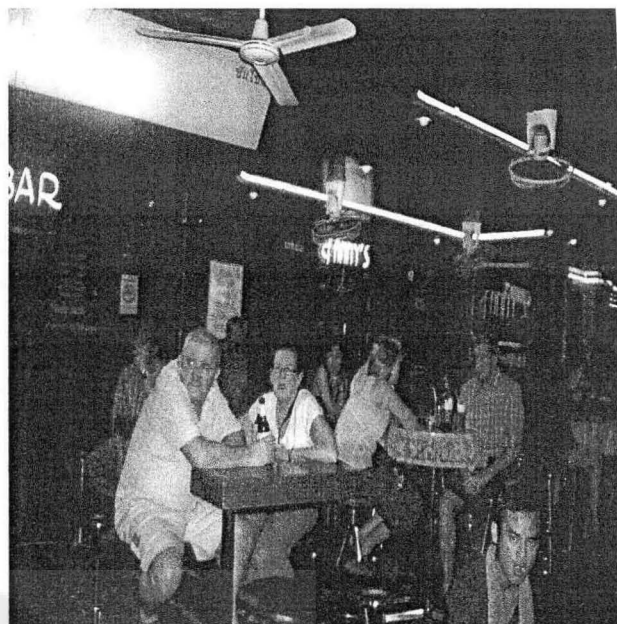

ภาพที่ 5 : ความต้องการพนักงานใหม่ยังมีอย่าง
ต่อเนื่องจากป้ายการรับสมัคร

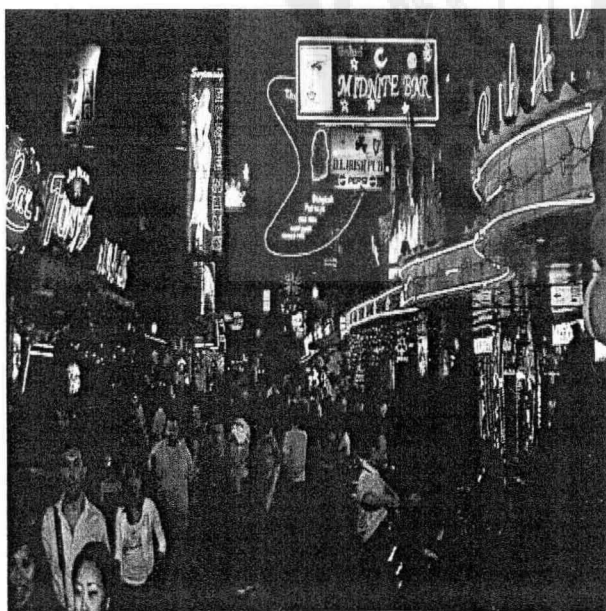
ซอยคาวบอยเป็นซอยเล็กๆ มีความยาวประมาณ 500 เมตร ตัดผ่านระหว่างสุขุมวิท 23 และ ถนนอโศก (ซอยสุขุมวิท 21 เดิม) เริ่มมีการก่อสร้างประมาณปี พ.ศ. 2531 โดยบริษัท ศรีอุบล จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทรับเหมาก่อสร้าง ตัวตึกเป็นอาคารพาณิชย์ขนาด 3 ชั้น จำนวน 50 ห้อง แลวละ 25 ห้อง หันหน้าเข้าหากัน ตรงกลางเป็นถนน เป็นแหล่งสถานเริงรมย์ที่เปิดเป็นประจำทุกวันตั้งแต่เวลา 18.00 – 02.00 น. ของวันใหม่ มีสถานบริการประมาณ 30 แห่ง พนักงานส่วนใหญ่มาจากภาคอีสาน มีอายุประมาณ 18-40 ปี มีจำนวนประมาณ 300-500 คน ตามฤดูกาลทำงานบริการ และท่านาเรียกได้ว่า เป็นย่านเริงรมย์ที่หนาแน่นพอสมควร อยู่ในความรับผิดชอบของสถานีตำรวจนครบาลทองหล่อ ซึ่งได้จัดให้มีสายตรวจผ่านไปในพื้นที่เป็นประจำ และตำรวจท้องที่ในเครื่องแบบหรือนอกเครื่องแบบมาประจำรักษาการอยู่ ลูกค้าเป็นชาวตะวันตกหรือผิวขาว เช่น ออสเตรเลีย สกอตแลนด์ เยอรมัน อเมริกัน อังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลีและอื่นๆ บางส่วนเป็นชาวเอเชีย เช่น ญี่ปุ่น หรือเกาหลี มีทั้งผู้ที่อาศัยอยู่ในละแวกสุขุมวิท ซึ่งอาจจะเป็นแขกที่มาดื่มเป็นประจำทุกวันหรือทุกอาทิตย์ นักธุรกิจที่ผ่านเข้ามาทำธุรกิจ หรือเจ้าหน้าที่ที่ย้ายมาประจำในประเทศไทย ซึ่งลูกค้าเหล่านี้จะมาพักในประเทศไทยเป็นเวลา 2-3 วัน หรืออาจยาวนานหลายเดือน ในแต่ละปีจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวเป็นจำนวนมาก เจ้าของสถานบริการส่วนใหญ่เป็นชาวตะวันตกเช่นเดียวกัน โดยมีภรรยาซึ่งเป็นชาวไทย ทำหน้าที่ช่วยดูแลร้าน และดำเนินการจดทะเบียนตลอดจนสัญญาต่างๆ ให้ เจ้าของสถานบริการที่เป็นคนไทยมีอยู่บ้าง ส่วนใหญ่ภรรยาเจ้าของ หรือฝรั่งที่เป็นเจ้าของก็ดี มักเป็นผู้ที่เคยอยู่แคววงสถานบริการมาก่อน เจ้าของเองมักจะเป็นคนที่ชอบเที่ยวสถานบริการแบบนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างเจ้าของสถานบริการด้วยกันเป็นไปอย่างหลวมๆ เช่น มีการจัดงานประจำขอร่วมกันเป็นบางครั้ง รวมถึงมีการนัดประชุมหารือตกลงในเรื่องต่างๆ ตามสถานการณ์

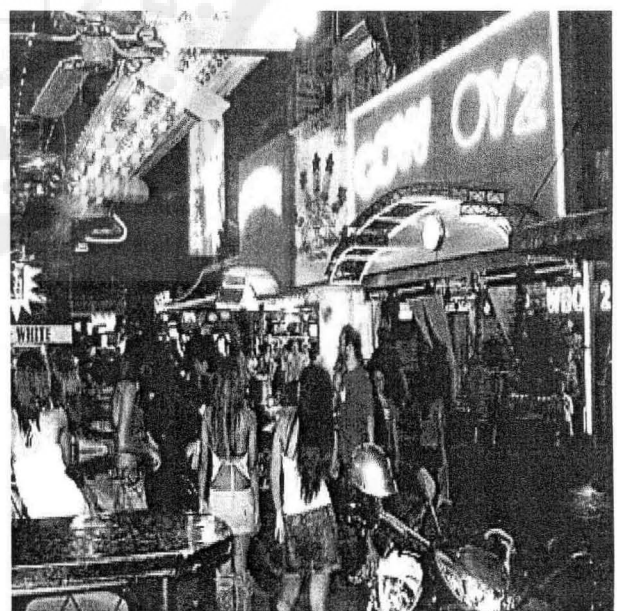
ภาพที่ 6 : บรรยากาศยามหัวค่ำที่มีเพียงพนักงาน
มาต้อนรับ

ภาพที่ 7 : หน้าบาร์ที่นักท่องเที่ยวนั่งดื่ม

ภาพที่ 8 : ภายในซอยคาวบอยที่เต็มไปด้วย
นักท่องเที่ยวต่างชาติ

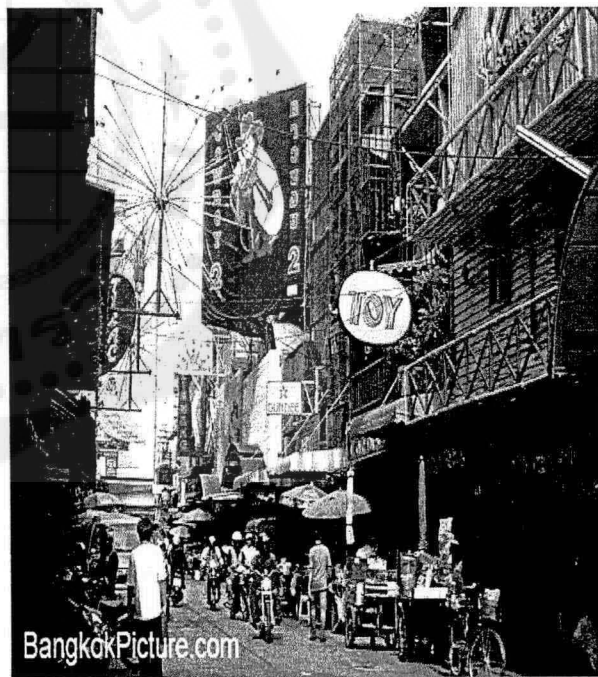

ภาพที่ 9 : การแต่งกายที่เปิดเผยของพนักงาน
เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว

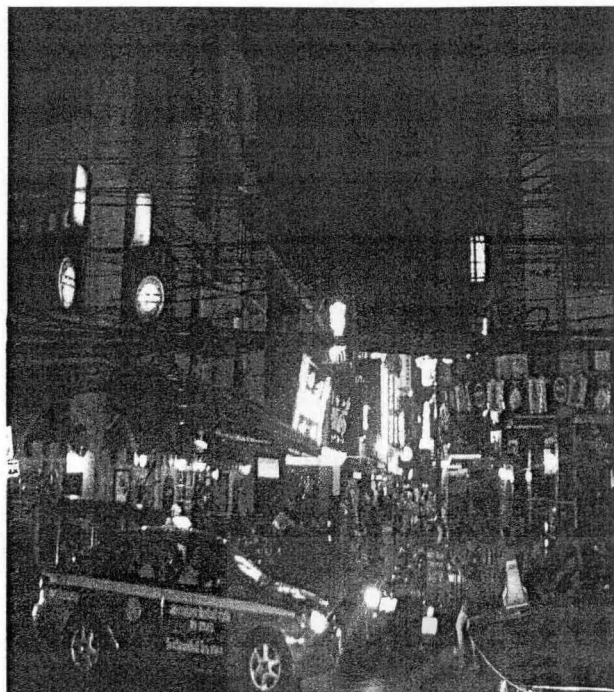
ชอยคาวบอย เป็นย่านสถานบันเทิงยามค่ำคึกคักในกรุงเทพมหานคร ซึ่งทราบกันโดยทั่วไปว่า มีการแอบแฝงค้าประเวณีอยู่ในชอยแห่งนี้ เช่นเดียวกับนานาพลาซ่าและพัฒน์พงษ์ ชอยคาวบอย เป็นชอยสั้นๆ ประกอบไปด้วยบาร์ต่างๆ กว่า 40 บาร์ การบริการนั้นเน้นไปที่ลูกค้านักท่องเที่ยว และชาวต่างชาติในเมืองไทย บาร์เกือบทั้งหมดในชอยคาวบอยจะเป็นรูปแบบบาร์อะโกโก้ ซึ่งเหมือนกับที่อื่นๆ ในประเทศไทย โดยจะมีเครื่องดื่มแอลกอฮอล์จำหน่าย และมีผู้หญิงใส่ชุดว่ายน้ำ เต้นอยู่บนเวที ในบาร์แห่งนี้ผู้หญิงเหล่านี้จะเปลือยท่อนบนหรือแม้กระทั่งเปลือยทั้งตัว ซึ่งถือว่าผิดกฎหมาย ผู้หญิงที่เต้นนี้อาจจะขายบริการทางเพศด้วย พวกเขาจะดูแลลูกค้าที่จ่ายค่าธรรมเนียมบาร์ (Barfine) ซึ่งเงินส่วนหนึ่งจะถูกแบ่งให้กับพวกเขา ส่วนการบริการทางเพศจะไม่ทำในบาร์ โดยจะ ทำในห้องของโรงแรมของนักท่องเที่ยวหรือแล้วแต่การตกลงกัน ลูกค้าชาวไทยมักจะถูกปฏิเสธให้ เข้าไปในบาร์เหล่านี้ ยกเว้นจะเข้ามาพร้อมกับชาวต่างชาติ (วิกิพีเดีย เรื่องชอยคาวบอย, 2551: ออนไลน์)

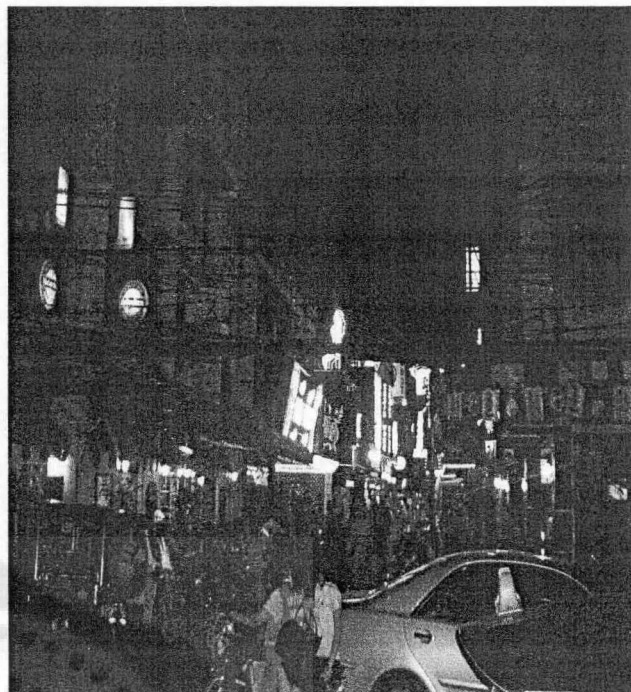
ภาพที่ 10 : ชอยคาวบอยในยามเช้าที่เงียบเหงา
ซึ่งต่างจากกลางคืนอย่างสิ้นเชิง

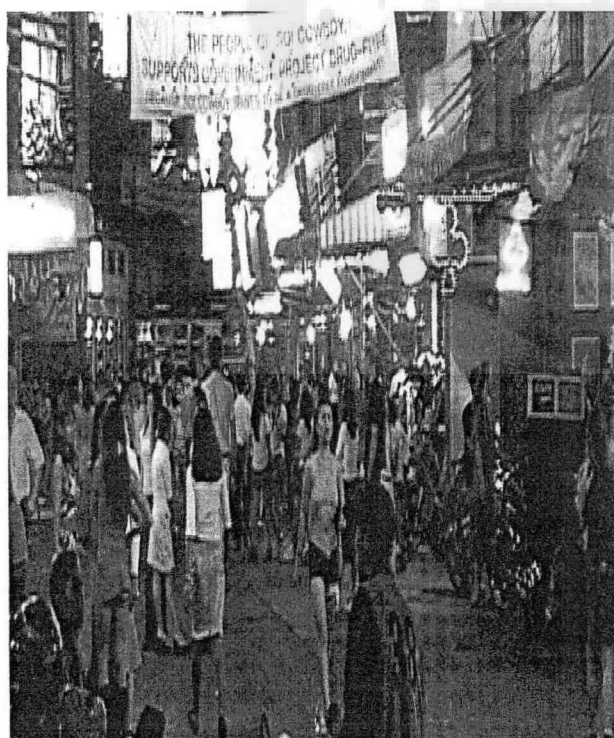
ภาพที่ 11 : บรรยากาศของผู้คนในชอยคาวบอย
ในยามเช้า

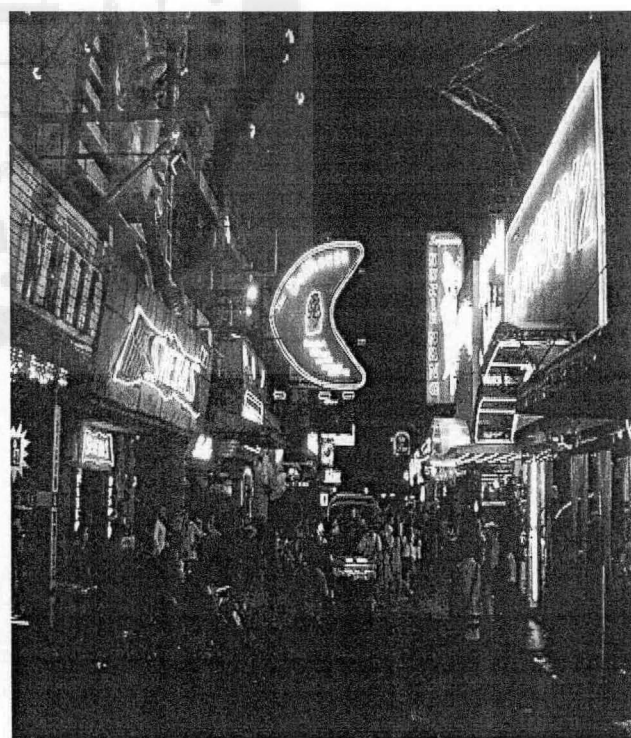
ภาพที่ 12 : บรรยากาศปากซอยคาวบอยในช่วงค่ำ

ภาพที่ 13 : บริเวณหน้าปากซอยคาวบอยมีรถยนต์
สัญจรกันขวักไขว่

ภาพที่ 14 : บรรยากาศในช่วงค่ำบริเวณหน้าซอย
คาวบอยติดกับซอยสุขุมวิท 23
(ซอยประสานมิตร)

ภาพที่ 15 : บรรยากาศร้านบาร์ต่างๆในซอยคาวบอย
ที่เริ่มเปิดไปแสงสี เพื่อดึงดูดต้อนรับ
นักท่องเที่ยว

ซอยคาวบอยบริเวณที่ติดกับซอยสุขุมวิท 23 (ซอยประสานมิตร) ช่วงมุมถนนของซอยทั้งสองข้างเป็นร้านอาหาร ซึ่งมองดูแล้วเป็นเพียงร้านอาหารธรรมดา สำหรับนั่งดื่ม ภายในร้านตกแต่งสไตล์คันทรี่ มีทั้งห้องแอร์สำหรับลูกค้าที่ไม่ชอบอากาศร้อน หรือต้องการความเป็นส่วนตัว หรือใครต้องการนั่งกินดื่มกันนอกร้าน ทางร้านก็มีโต๊ะ เก้าอี้ที่เป็นไม้จัดไว้ให้หากลูกค้าต้องการที่จะออกมานั่งรับลม บรรยากาศข้างนอกร้านที่สังเกตเห็นไปแล้ว คล้ายจะสับสนวุ่นวายมากกว่าจะเป็นบรรยากาศที่น่านั่งรับลม เพราะช่วงเย็น (17.30 น.) ถนนภายในซอยสุขุมวิท 23 และซอยคาวบอยการจราจรคับคั่ง ดังนั้น ลูกค้าของทั้งสองร้านนี้จึงมีทั้งเพศหญิงและเพศชาย ซึ่งแตกต่างกับร้านบาร์ข้างในซอยคาวบอยอย่างสิ้นเชิง ที่มีลูกค้าส่วนใหญ่เป็นผู้ชาย แต่ที่ยังคงเหมือนกันคือ เป็นชาวต่างชาติทั้งหมด จะมีก็เพียงแต่ผู้หญิงไทยที่นั่งคุยอยู่กับนักท่องเที่ยวนานๆ โต๊ะที่อาจจะเป็นที่ผู้หญิงที่ทำงานในซอยคาวบอย หรืออาจจะมาจากที่อื่น หรือแม้แต่เป็นแฟนของลูกค้าชาวต่างชาติเองก็ตาม ทำให้เกิดความรู้สึกที่แตกต่างจากร้านอาหาร สำหรับนั่งดื่มทั่วไปที่คนไทยใช้บริการ ความแตกต่างที่สังเกตเห็นได้อย่างหนึ่ง หน้าร้านเหล่านี้จะมีรถตู้จอดคอยให้บริการแก่ลูกค้าที่ส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติ ถัดไปบริเวณใกล้เคียง กันกับซอย มีร้านนวดแผนโบราณ ร้านเสริมสวย บริเวณริมฟุตบาท เริ่มมีร้านก๋วยเตี๋ยว อาหารตามสั่ง และรถเข็นขายอาหารอีสาน ใกล้เคียง ที่มีลูกค้ามากมาย เพื่อเลือกซื้ออาหารรับประทานเวลาเย็น

ภาพที่ 16 : บรรยากาศต้นซอยสุขุมวิท23
(ซอยประสานมิตร)ที่มีวินมอเตอร์ไซด์
อยู่ด้านหน้า

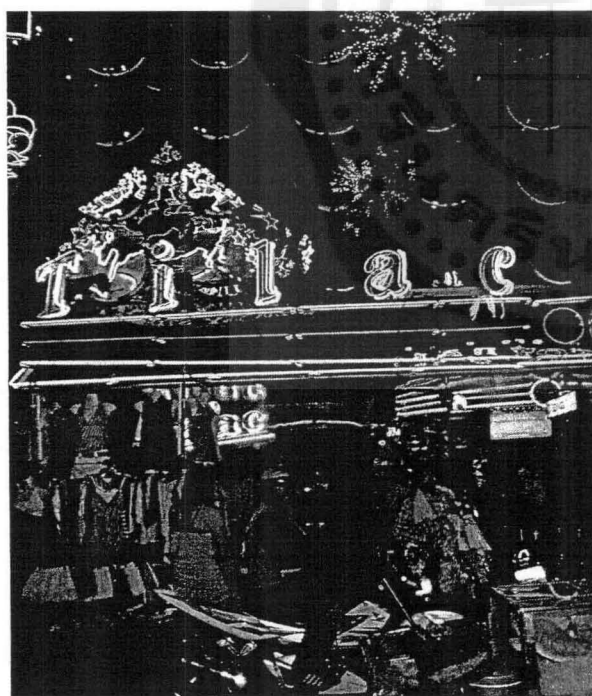
ภาพที่ 17 : ภาพในซอยสุขุมวิท(ซอยประสานมิตร)
แสดงทางเข้าซอยคาวบอยที่อยู่ทางด้าน
ซ้ายมือ

เมื่อมองตรงไปยังข้างนอก คือถนนสุขุมวิท ที่มุมถนนซ้ายมือเป็นตึกจัสมิน เป็นอาคารสำนักงานของหลายๆ บริษัท ที่ชั้นล่างมีร้านอาหารไว้คอยให้บริการ และมีสถานที่ออกกำลังกายในตึกไว้รองรับวิถีชีวิตคนเมืองที่ไม่มีเวลาออกกำลังกายกลางแจ้งซึ่งตอนนี้เป็นที่นิยมอย่างมาก ทางด้านมุมขวามือของปากซอยสุขุมวิท 23 เป็นปั้มน้ำมันเชลล์ ถัดเข้ามาในซอยจะเห็นวินมอเตอร์ไซด์เรียงรายเป็นแถวยาวเหยียดจอดรอผู้โดยสาร แต่ตอนนี้ในช่วงเวลาเร่งรีบวินมอเตอร์ไซด์รับจ้างไม่ต้องจอดรอผู้โดยสารนาน ณ ตอนนี้บนถนนสุขุมวิทการจราจรเริ่มติดขัดแล้ว ทั้งขาเข้าและขาออก ซึ่งสภาพการจราจรบนถนนสายหลัก (ถนนสุขุมวิท) กับซอยประสานมิตร และซอยควาบอยไม่แตกต่างกัน เริ่มจากต้นซอยควาบอยที่ติดกับซอยสุขุมวิท 23 (ซอยประสานมิตร) การจราจรติดขัด เนื่องจากเป็นช่วงเวลาเลิกงานของพนักงานออฟฟิศ และนักเรียน นิสิตของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จึงมีผู้คนพลุกพล่าน ตั้งแต่ต้นซอยสุขุมวิท 23 ทั้งนี้การจราจรที่ติดขัดยังรวมไปถึงซอยควาบอยด้วย เนื่องจากมีรถจักรยานยนต์รับจ้าง ที่ส่วนใหญ่เลือกใช้ซอยควาบอยเป็นทางลัดเพื่อส่งผู้โดยสารที่รถไฟฟ้าใต้ดิน หรือถนนอโศก เป็นต้น ในช่วงเวลานี้บรรยากาศในซอยควาบอยเริ่มคึกคัก บางร้านมีนักท่องเที่ยวต่างชาติมานั่งดื่ม นั่งคุยกับสาว ๆ ที่ทำงานในร้านแล้ว และพ่อค้าแม่ขายนำรถเข็น หรืออุปกรณ์การค้าขายอาหารการกินมาขายภายในซอยควาบอยอย่างคึกคัก ไม่ว่าจะเป็นส้มตำ ไก่ทอด ลูกชิ้นปิ้ง ยำหลากหลายให้สาว ๆ หรือผู้ที่ทำงานในซอยควาบอยได้ฝากท้องกัน ส่วนใหญ่อาหารที่ขายจะเป็นอาหารทางภาคอีสาน เหล่าพ่อค้าแม่ค้าต่างจับจองพื้นที่หน้าร้านบาร์ต่างๆ ซึ่งก็ทำให้ถนนภายในซอยแคบลงไปอีก บนถนนจึงเต็มไปด้วยร้านหาบเร่ รถเข็นขายของ คนเดินถนนและรถจักรยานยนต์รับจ้าง การจราจรเลยดูสับสนวุ่นวาย ในขณะที่บางร้านก็มีนักท่องเที่ยวต่างชาติมานั่งดื่มหน้าร้านแล้ว บางร้านก็มีสาว ๆ ออกมานั่งเรียกแขกแล้วเช่นกัน แต่ก็ยังมีคนอีกบางส่วนที่ให้พื้นที่บริเวณหน้าร้านเป็นที่กินอาหาร เพื่อเตรียมพร้อมก่อนที่จะลุยงานอย่างหนักในคืนนี้ เพราะวันนี้เป็นวันศุกร์สิ้นเดือน ซึ่งคาดว่าวันนี้ซอยควาบอยต้องคึกคักกว่าวันอื่นๆ ของเดือนอย่างแน่นอน

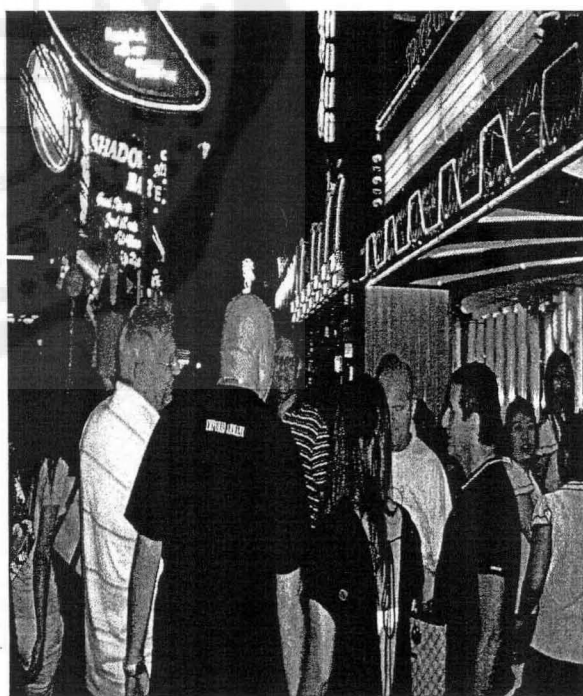
จากการสังเกต บรรดาร้านบาร์ต่างๆ ต่างก็มีสาว ๆ มาขึ้นเรียกลูกค้าอยู่หน้าร้าน และแต่ละร้านจะให้พนักงานแต่งกายในลักษณะที่คล้ายกัน เพื่อเป็นจุดขายของร้านตัวเองอย่างชัดเจน เพื่อดึงดูดลูกค้าเพื่อว่าลูกค้าชอบแบบไหนก็เลือกเข้าร้านนั้นได้ตามความพอใจ เช่น ร้านที่สะดุดตาร้านแรก คือร้านที่มีสาว ๆ หน้าร้านแต่งตัวเป็นเด็กนักเรียนมัธยมญี่ปุ่น สวมเสื้อนักเรียนสีขาว มีโบว์ผูกตรงคอเสื้อ กระโปรงสั้นลายสก๊อตสีแดง เพื่อเรียกลูกค้าที่นิยมเด็กในเครื่องแบบ อีกร้านสาว ๆ จะแต่งชุดกิโมโนของชาติญี่ปุ่น ลายดอกสีน้ำเงินที่มีการดัดแปลงชุดให้สั้นขึ้นมากๆ เพื่อให้เหมาะกับการทำงาน นอกจากนั้นร้านอื่นๆ ก็จะแต่งกายเสื้อผ้าเหมือนกันเพื่อสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกัน คือถ้าร้านไหนพนักงานใส่ชุดราตรีสั้นรัดรูปสีทอง สาว ๆ ทุกคนในร้านก็จะใส่เหมือนกันหมด ถ้าเป็นสีแดงก็เป็นสีแดงทั้งหมดเช่นกัน

ภายในซอยคาวบอยนอกจากจะมีบาร์ต่างๆ แล้วยังพบว่ายังมีร้านขายของชำ ร้านขายดอกไม้ด้วย ซึ่งในร้านขายของชำมีลักษณะเป็นเหมือนซูเปอร์มาร์เก็ตขนาดย่อม ที่มีลูกค้าเข้าออกตลอดเวลา ซึ่งลูกค้าส่วนใหญ่จะเป็นสาว ๆ หรือคนทำงานในซอยคาวบอยนั่นเอง และหน้าร้านขายของชำ มีร้านขายดอกไม้สด ประเภทพวงมาลัย ดอกไม้บูชาพระที่เห็นตามแผงข้างถนนทั่วไป ที่มีคุณยาย คุณป้านั่งร้อยมาลัยอย่างเคยชินกับบรรยากาศต่างๆ ของซอยคาวบอยที่อยู่เบื้องหน้า เมื่อเดินทะลุซอยมาถึงถนนอโศก บริเวณสถานีรถไฟใต้ดิน ซึ่งตอนนี้ก็เต็มไปด้วยร้านค้าแผงลอย ไม่ว่าจะเป็นอาหารประเภท ปิ้งย่าง เสื้อผ้า ร้านก๋วยเตี๋ยวเนื้อที่มีลูกค้าเต็มร้าน และแผงลอยขายเสื้อผ้า เครื่องประดับของผู้หญิง ร้านรองเท้า ที่ได้รับความสนใจจากคนที่เดินผ่านไปมา บ้างก็หยุดดูเลือกซื้อของตามความพอใจ ทางด้านซ้ายมือของซอยที่ถัดไปจากร้านขายก๋วยเตี๋ยวเนื้อเป็นสถานีรถไฟใต้ดิน(สถานีสุขุมวิท) ที่มีผู้คนมากมายเดินเข้า-ออก บ้างรีบเร่ง บ้างเดินไปคุยไปกับเพื่อน

เมื่อเวลาล่วงลง บรรยากาศภายในซอยคาวบอยเริ่มคึกคักมากขึ้น ร้านบาร์ต่างๆ เริ่มเปิดไฟ หลากสีสันทันแข่งกันเพื่อดึงดูดลูกค้า สำหรับนักท่องเที่ยวต่างชาติก็เริ่มมีมากขึ้น มีทั้งที่เดินเข้ามาคนเดียวและเข้ามาเป็นกลุ่ม ส่วนใหญ่จะเป็นชาวตะวันตก ไม่ค่อยพบนักท่องเที่ยวชาวเอเชียในยามนี้

ภาพที่ 18 : บรรยากาศในซอยคาวบอยที่นครีกรีน
ไปด้วยผู้คนที่มาทำงานและนักท่องเที่ยว
ที่มาเยี่ยมชม

ภาพที่ 19 : นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาเที่ยว
ในซอยคาวบอยแห่งนี้

เวลานี้ยังหวั่นอยู่มาก ประมาณ 1 ทุ่ม จึงมีการจรวจวักไขว่วิ่งเข้าออกซอย แต่ที่เราเฝ้าสังเกต คือ รถที่วิ่งมาส่งนักท่องเที่ยวฝรั่ง เรามองเห็นจักรยานยนต์ใส่เสื้อกั๊กสีชมพูมองดูแปลกตา เพราะวินมอเตอร์ไซด์ทั่วไปจะสวมเสื้อกั๊กสีส้ม เมื่อจรวจหน้าทางเข้าซอย คนขับบอกผู้โดยสารหนุ่มตาน้ำขาวที่ซ้อนท้ายมาว่า “เข้าไปเลย นี่แหละ” บ้างมักเป็นกลุ่ม โดยนั่งแท็กซี่มา 4-5 คน และลงจอดเดินไปพร้อมกัน เนื่องจากเป็นที่ท่องเที่ยวของฝรั่ง เราจึงไม่เห็นฝรั่งขับรถมาจอดด้วย บริเวณนี้ไม่มีที่จอดรถ หรืออาจจะไปจอดบริเวณอื่นก็อาจเป็นไปได้

บริเวณทางเข้าซอยด้านสุขุมวิท 23 มีรถตุ๊กตุ๊กจอดอยู่เกี่ยวเข้าไปในซอยมีสีสันแสงไฟวูบวาบไปหมด พนักงานสาว ๆ ที่มองดูแล้วมีทั้งสวยและไม่สวย (ในสายตาคนไทย) เด็กและไม่เด็ก ปะปนคละเคล้ากันไปหมด กระจายอยู่ตามหน้าร้านที่ตกแต่งด้วยเครื่องแบบประจำร้าน

พนักงานที่ใส่ชุดที่คิดว่ามิดชิดที่สุดแล้วเป็นกระโปรงตัวสั้น เสื้อเอวลอย สีขาว แต่รูปร่างท้วม เตี้ย มองจากใบหน้าแล้วคาดว่าอายุไม่เกิน 18 ปีเป็นแน่ เพราะผิวไม่สลัดคราบโคลความเขร้นบ้านนอกออกไปเลย

พนักงานอีกร้านใส่กางเกงบิกินี (ความจริงคงเป็นกางเกงขาสั้นกระมั่ง แต่สั้นมากๆ) และใส่ยกทรงบิกินี มีหมวกทรงสูง เดินวนเวียน และนั่งหน้าร้านตนเอง แต่ละร้านจะมีโต๊ะ เก้าอี้ ให้พนักงานนั่งเรียกแขก โชว์ความงาม หรือนั่งรับประทานอาหารเย็นก่อนเริ่มงาน

ในช่วงดึกของซอยคาวบอยวันนี้ ซอยคาวบอยได้กลายเป็นสถานที่ถ่ายทำสัปดาห์ท่องเที่ยวที่ผู้สังเกตทราบได้ เพราะมาจากพี่ผู้ชายที่เป็นวินมอเตอร์ไซด์ที่ตะโกนถามตำรวจนายหนึ่งที่พาทีมงานเข้ามาที่ซอยคาวบอยว่า “สวัสดีป้า มาทำอะไรกัน” นายตำรวจที่ได้รับการยกย่องเรียกว่า “ป้า” ตอบว่า “พาเขามาถ่ายเชิฐชวนท่องเที่ยว” ต่อจากนั้นพี่ผู้ชายก็หันมาลาเรากลับบ้าน แล้วก็เดินจากไป ปล่อยให้เราสังเกตกองถ่ายนี้กันเอง โดยมีทีมงานเป็นคนไทย นักแสดงเป็นชาวต่างชาติ และมีสาว ๆ 2 คน ที่เป็นคนไทยร่วมแสดงด้วย โดยที่นักแสดงทุกคน ตอนแรกต่างก็อยู่บนรถตู้ที่ภายในปรับที่นั่งผู้โดยสาร ให้เหลือเพียง 4-6 ที่นั่งเท่านั้น ทำให้พื้นที่ภายในรถตู้ดูกว้างขึ้นมาก เมื่อทีมงานเตรียมกล้องและสถานที่พร้อมจึงให้นักแสดงเดินลงมาจากรถตู้ นักแสดงชายชาวต่างชาติ 2 คนแต่งตัวธรรมดาเสื้อยืด กางเกงสามส่วนสบายๆ คล้ายกับนักท่องเที่ยวทั่วไป ส่วนนักแสดงหญิงทั้งสองคนหน้าตาสะสวย รูปร่างดี ใส่กางเกงขาสั้นมาก โชว์ริ้วขา เสื้อคล้ายบิกินีสีขาว โชว์อก เอว ส่วนเว้าส่วนโค้งได้เป็นอย่างดี ทั้งหมดลงมายืนรอการถ่ายทำ สำหรับนักแสดงชาวต่างชาติ 2 คนดูกระตือรือร้น อารมณ์ดี ส่วน 2 สาวที่เป็นคนไทย ดูออกอาการเขินอายเล็กน้อย เพราะตอนนี้ทุกคนบริเวณใกล้เคียงเริ่มให้ความสนใจกองถ่ายกองนี้ซะแล้ว ซึ่งก็รวมถึงเธอทั้งสองคนด้วย จากคำบอก

เล่าของคนแถวนี้ บอกว่าชอยควาบอยนี้ได้เคยเป็นฉากในภาพยนตร์มาแล้วหลายเรื่อง และเป็นสถานที่ถ่ายทำรายการต่างๆ มากมาย ทำให้ไม่แปลกใจเลยที่ชอยควาบอยเป็นแหล่งท่องเที่ยวชมค้ำคืนที่มีชื่อเสียงในต่างประเทศ การถ่ายทำครั้งนี้มีตำรวจให้ความร่วมมือ และดูแลความเรียบร้อยดูแลความสะอาดทั่วไปด้วย

ณ เวลา 21.00 น. ยิงศึกชอยควาบอยยิงศึกคัก ยังคงมีนักท่องเที่ยวต่างชาติเดินเข้ามาในร้านอย่างต่อเนื่อง ช่วงคักนี้ หลายๆร้านก็ได้มีสาวๆ ออกมายืนหน้าร้านเพื่อเรียกลูกค้า พร้อมกับชูป้ายโปรโมชันต่างๆ เพื่อดึงดูดลูกค้าให้ได้มากที่สุด และก็คาดว่าถึงแม้จะคักกว่าสาวๆ เหล่านี้ยังคงยืนถือป้ายโปรโมชันต่อเพื่อเรียกลูกค้าต่อไป เพราะวันนี้เป็นวันศุกร์สิ้นเดือน เป็นช่วงเวลาทองของการทำงานของพวกเธอนั่นเอง

น้อย : ชีวิตมาแล้วซัง

น้อย คือ ผู้จัดการร้าน สาวสวยที่ดูเลเบอร์แห่งหนึ่งในซอยดาวบอย น้อยออกมาพูดคุยกับเรา ด้วยหน้าตาที่แสดงความสงสัยเป็นอย่างมาก แม้จะแนะนำตัวแล้วว่าเป็นใคร ต้องการมาทำอะไร และขอบเขตแค่ไหน แต่ในสายตาก็ยังไม่คลายความสงสัยไปด้วย อาจด้วยความจำเป็นที่ทำให้น้อย มาพูดคุยด้วย เพราะตำรวจในพื้นที่เป็นผู้แนะนำให้เราเข้าไปรู้จักกับน้อย โดยน้อยเรียกตำรวจผู้ นั้นว่า “ป้า”

น้อยไม่ได้เริ่มต้นเล่าประวัติตนเองให้เราฟัง โดยเราก็ดำเนินการถาม ด้วยคิดว่าคงไม่เหมาะสม ในเวลานี้ และด้วยบทบาทของผู้จัดการร้านควรถามเรื่อง การบริหารร้านก่อนมากกว่า เราถามน้อย ถึงการบริหารร้านและเจ้าของโดยทั่วไป น้อยเล่าว่า ทำงานที่นี้มา 10 ปีแล้ว รู้จักกับเจ้าของร้าน เจ้าของจะเข้ามาดูบ้างแต่ไม่ทุกวัน งานในร้านแบ่งกันรับผิดชอบ มีผู้จัดการ รองผู้จัดการ มาแล้วซัง พนักงานเดิน พนักงานเสิร์ฟ และล้างจาน พนักงานบาร์เหล่า และการัดที่อยู่หน้าร้าน ทุกคนจะรู้หน้าที่ของตน โดยบาร์เหล่าจะทำหน้าที่เช็คเหล่า และดูแลการสั่งของ (เหล่า) ด้วยตนเอง

“กฎระเบียบของร้าน คือ ร้านเปิด 1 ทุ่ม ปิดตี 2” ใครมาไม่ทัน ตัดนาทีละ 2 บาท

พอทราบข้อมูลแล้ว เราจึงบอกความประสงค์ว่าอยากคุยกับพนักงานงานเดินจะได้ไหม น้อยตอบว่าได้ซิถ้าเราอนุญาต และแล้วกลับไปในร้านไปเรียกพนักงานเดินออกมาให้คุย 1 คน แต่ใช้เวลาหลายนาทีเหมือนกัน ขณะนั้นเป็นเวลา 19.45 น. พนักงานเดินก็ออกมาพบด้วยหน้าตาที่คม จัด สวย แต่งหน้าสวยไว้ผมม้า ผิวสีน้ำผึ้ง ตากลมโต รูปร่างสะสวย แม้ว่าจะแต่งกายมิดชิดมาก คือ เสื้อแขนยาวสีเขียวคอปิด และกางเกงยีนส์ทรงเคฟท์ดูเรียบๆ (อาจเป็นไปได้ว่าเวลาที่นานนั้น พนักงานเดินเข้าไปแต่งตัว) จากการพูดคุยพบว่าน้องนักเดินมีความอายไม่ค่อยกล้าตอบคำถาม

ส่วนเราบอกน้อยว่าขอไปคุยกับคุณน้อยอีกโตะหนึ่ง “เดี๋ยวค่อยคุยกันนะลูก” ปล้นที่เราไปนั่งอีกโตะหนึ่ง คนที่นั่งโตะอยู่ก่อน กล่าวบอกลาตัดบทกับโทรศัพท์ที่คาดว่ากำลังคุยกับลูกที่อยู่ต่างจังหวัด และน้อยก็บอกว่า “เอาผ้ามาเช็ดโตะหน่อย โตะนี่เปียก” เขาคงเป็นพนักงานเสิร์ฟ หรือทำความสะอาดก็ได้

มาถึงเวลานี้ เราเริ่มคุ้นเคยกับน้อยมากขึ้น เราเริ่มถามประวัติส่วนตัว น้อยเล่าว่า “อายุ 42 ปี เคยแต่งงานแล้ว แต่ตอนนี้เลิกกันได้ 7 ปี เรียนจบจากเทคนิคกรุงเทพ ปวช. สาขาการโรงแรม มีลูก 2 คน ลูกผู้ชายอายุ ประมาณ 17 ปี กับลูกผู้หญิงอายุ 13 ปี เรียนอยู่ ม.6 กับ ม.2” น้อยเล่าว่าให้แม่

ตนเองเป็นคนเลี้ยงลูก เพราะตนเองทำงานก็ไม่ค่อยมีเวลาดูแล เพราะตอนเช้าลูกตื่นไปโรงเรียน ตัวเองยังนอน ตอนเย็นลูกกลับจากโรงเรียน ตนเองออกมาทำงาน กว่าจะกลับบ้านลูกก็นอนหลับแล้ว

“พื๋นุไปพื๋นุ 2-3 วัน” ในขณะที่ในมือหิ้วกระเป๋าเดินทาง

ขณะคุยกับน้อยมีเสียงเด็กสาวพูดกับน้อย น้อยเพียงแต่พยักหน้ารับทราบ และหันมาเล่าต่อว่า มีแขกฝรั่งพาเด็กออกไป โดยจ่ายให้ร้าน 12,000 บาท พาออกไปนานเท่าไรก็ได้ แต่ทางร้านจะคืนให้เด็ก 4,000 บาท แต่เดิมจ่ายในราคา 11,500 บาท แต่เพิ่งขึ้นประมาณ 1-2 ปีนี้ ส่วนเด็กจะได้เท่าไรนั้นก็แล้วแต่เด็กจะตกลงกับแขกเอาเอง

หน้าที่ในร้านก็ดูแลร้าน และดูแลเด็กในร้านโดยทางร้านมีกฎระเบียบว่า 1). เข้างาน 1 พุ่มเล็กดี 2 เข้าเช้าปรับ 2 บาทต่อ นาที่ 2). ถ้าขาดงานโดยไม่แจ้งปรับ 550 บาท (ราคาเดียวกับที่พาเด็กออกจากร้าน) แต่ถ้าป่วยสามารถลาได้ 3). วันหยุดใน 1 เดือน มีวันหยุด 2 วัน แต่เสาร์-อาทิตย์ห้ามหยุด 4). ทุกคืนวันศุกร์ต้องส่งบัตรสุขภาพ หรือที่เรียกว่า “ใบหมอ” ถ้าใครไม่ส่งก็ไม่ได้เช่นกัน และทุกเดือนต้องให้พนักงานไปตรวจเลือด ต้องมีผลตรวจเลือดมาแสดงมิเช่นนั้นจะถูกตัดเงิน 1,000 บาท

การรับพนักงานเข้าทำงานในร้าน ทางร้านไม่มีสิทธิเลือกมากนัก และไม่ได้เลือก เนื่องจากพนักงานเดิมในร้านจะชักชวนคนที่หมู่บ้านตนเองมาในร้าน ส่วนใหญ่เป็นคนจังหวัดนครราชสีมา บุรีรัมย์ และอุดรธานี บางคนก็แนะนำกันมา น้อยกล่าวว่า “เด็กมากๆ (หมายถึงอายุน้อย) และคนในหมู่บ้านก็ไม่มีเด็กสาวๆ แล้ว มีแต่คนแก่กับเด็กเล็กๆ” น้อยเล่าต่อด้วยสีหน้าและความรู้สึกที่แสดงออกมาทางแวตว่า “...บางครั้งตนเองถึงกับเกลียดพ่อแม่ของเด็ก กรณีที่ส่งลูกสาวมาทำงานลักษณะนี้ พ่อแม่บางคนเอามาฝากไว้ให้ตนเองที่ร้านเลย บอกว่าเด็กอายุ 17 ปี ไหนๆ ก็เสียตัวไปแล้ว อยู่บ้านก็ไม่ได้ทำอะไร ให้มาทำงานแบบนี้เลย และยังได้ตั้งค้่อีกด้วย...” หากมีผู้ประสงค์จะเข้าทำงานเดินมาสมัครเองจะไม่ค่อยรับ เพราะพวกนี้ไม่แน่ใจว่าจะอยู่นาน บางคืนอยู่ร้านโน้น บางคืนไปอยู่อีกร้านแล้ว หรือดูจากบุคลิกลักษณะ ถ้ามีรอยแผล รอยกริด รอยสักตามตัว จะไม่ค่อยรับ สันนิษฐานว่าอาจติดยาเสพติด หรือดูจากลักษณะนิสัยที่เมาเหล้า เอะอะ เป็นต้น

ส่วนพนักงานที่ติดยานั้น ส่วนใหญ่จะติดจากแขกที่พาเด็กไปข้างนอก เด็กบางคนเล่าให้ฟังว่า “ไอ้ฝรั่ง มันเอาให้ลอง” หากเป็นพนักงานเก่า ทางร้านจะส่งไปบำบัดที่โรงพยาบาลปทุมธานี โดยออกค่าใช้จ่ายให้

นอกจากหน้าที่ดังกล่าวแล้ว น้อยยังต้องทำหน้าที่อบรมพนักงาน โดยมีการประชุมทุกเดือน ปัญหาที่พบส่วนใหญ่ คือ ลักขโมย และพฤติกรรมของเด็กที่ไม่เชื่อฟัง การลักขโมย เนื่องจากเด็กบางคนออกไปข้างนอกกับแขก แขกให้เงินพิเศษมายังไม่ได้ส่งไปทางบ้าน หรือกรณีโทรศัพท์มือถือก็มีสูญหายจำนวนมาก เนื่องจากที่พักอาศัยที่พักร่วมกัน ทำให้ไม่มีพื้นที่ในการรักษาสมบัติส่วนตัวได้มิดชิด การอบรมพนักงานนั้น น้อยเล่าว่า จะสอนให้เด็ก (พนักงาน) รักตนเอง เพราะการทำงานลักษณะนี้ ไม่ยั่งยืน ถ้าเก็บเงินเก็บทองได้มาก ก็ไปเรียนภาษาอังกฤษเสีย เพื่อจะได้แต่งงานไปกับฝรั่ง หรือสื่อสารกัน得多กว่านี้ และไม่ควรจะไปสักตามร่างกาย เนื่องจากถ้าได้แต่งงานไปเขาต้องการจะยกย่องแต่ตนเองมีรอยสักเต็มตัว จะไม่เหมาะสมไม่น่ายกย่อง และประเด็นสำคัญ คือ การดูแลรักษาตนเอง การออกไปข้างนอกกับแขก ต้องระวังตัวเพราะไม่รู้ว่ใครดีไม่ดี ถ้าเจอเหตุการณ์ให้รีบหนีออกมาเลย กรณีที่ไปโรงแรมไกลๆ พนักงานชาย (หมายถึงคนคุมหน้าร้านที่คอยกันคนไทยและดูแลทั่วไป) จะตามไปช่วยไม่ทัน เพราะฉะนั้นต้องระวังตนเอง การทำงานเป็นทีมจึงเกิดขึ้นได้ในกรณีที่พนักงานชายจะสกรีนนักท่องเที่ยวที่จะเข้าร้านมาในลำดับหนึ่งแล้ว โดยทางร้านจะไม่รับคนไทย ไม่รับชาวอาหรับ (แขก) ด้วยว่ากลัวตัวแรงไปรบกับแขกคนอื่น นักท่องเที่ยวที่ดูเมาก็ไม่อนุญาตให้เข้าข้างใน

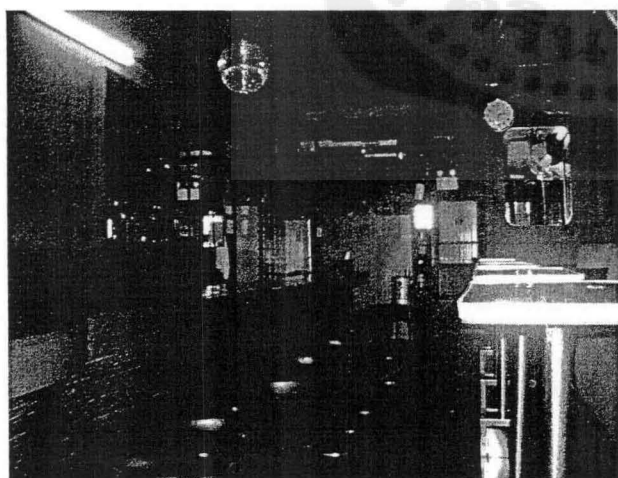
จากการเล่าของน้อย กล่าวถึง สวัสดิการที่ร้านว่า สิ้นปีเจ้าของจะให้โบนัสเป็นสร้อยทองคำคนละ 1 บาท ในกรณีพนักงานเก่าที่อยู่มานานเป็นการแจกทองทุกปี พนักงานร้านจึงอยู่ทน หรือมีเทศกาลสำคัญ เจ้าของจะสั่งอาหารมาเลี้ยง หรือพาไปเลี้ยงบุฟเฟต์ รายได้อื่นๆ ของพนักงานจะได้จากค่าเดิน ค่าทิป และค่าดื่มที่แขกจะจ่ายให้

เรากำลังจะจบบทสนทนาสำหรับคืนนั้น เลยกเล่าขออนุญาตคุณน้อยบอกขอเข้าไปที่ร้านได้หรือไม่ คุณน้อยตอบเชิญเลย การเข้าไปในร้านไม่มีขั้นตอนอะไรมาก เพียงแต่เปิดฝ้าม่านขึ้น ที่ปิดประตูหน้าร้านเข้าไปเท่านั้น ในนั้นไม่ได้มีมิดชิดสนิทอะไร เพราะแสงไฟที่ส่องไปที่พนักงานเดินบนเวที แต่เปิดเข้าไปดูประมาณ 1-2 วินาที ก็ปิดม่านออกมา ไม่ทันแม้จะก้าวพ้าม่านไปเท่านั้น คงเป็นความรู้สึกมโนธรรมในใจที่กลัวว่าคนทำงานจะรู้สึกไม่ดี และก็คงเป็นเช่นนั้น เพราะทันทีที่เราแหวกฝ้าม่านเปิด พร้อมชายตาไปบนเวที พนักงานเดินบางคน โดยเฉพาะคนที่ออกมาคุยกับเรา ด้านนอกจะหันหลังให้ทันที เมื่อสบตากันบนเวที

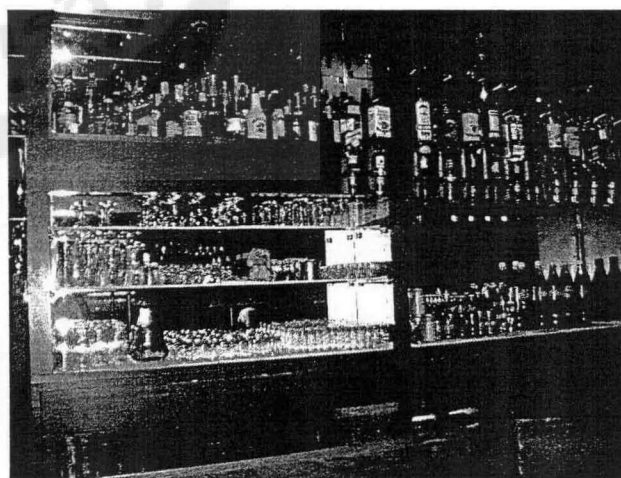
การจบบทสนทนาของเราไม่ใช่ว่าอย่างที่คิด เมื่อหันกลับมาที่โต๊ะ คุณน้อยกล่าวขอโทษ บอกว่า “ต้องขอโทษ” (เราก็แปลกใจว่าจะขอโทษทำไม เพราะไม่มีใครทำผิดอะไร ถ้าผิดคงผิดที่เราเองที่เข้าไปทำให้เขาตกใจ) คุณน้อยเล่าว่า “...ช่วงหัวค่ำยังใส่เสื้อผ้าอยู่ แต่เวลานี้ (ประมาณ 3 ทุ่มครึ่ง) พนักงานเดินจึงไม่ได้สวมใส่อะไรเลย จะมีเพียงรองเท้านูทสันสูงเท่านั้น...” และยังคงกล่าวต่อว่า

“ให้ดูเป็นศิลปะแล้วกัน” เรารีบออกตัวอย่างพลันว่าไม่เป็นไร ไม่เป็นไร เพราะงานของแต่ละคนต่างกัน ถ้าทุกคนมีโอกาสเลือกคงไม่มาทำงานลักษณะนี้ และตนเองพยายามพูดประโยคนี้อยู่ประมาณ 4-5 ครั้ง

ก่อนลากลับในคืนนั้น เราทิ้งนามบัตรของตนเองไว้ให้น้อย ลักษณะท่าทางของน้อยดูมีความเป็นมิตรมากขึ้น เพราะน้อยเอ่ยถึงลูก บอกว่าฝากลูกเรียนด้วยได้ไหม เราตอบว่าต้องถามเขาก่อนว่าอยากเรียนอะไร น้อยกลับยิ้มมาที่เราว่า เรียนที่นี่ไม่ได้หรือ เราตอบได้ แต่เราอยู่คณะสังคมศาสตร์ ลูกน้อยอาจไม่ชอบก็ได้ เช่นถ้าเขาชอบดนตรี ศิลปะ หรือวิทยาศาสตร์ เขาคงไม่อยากจะเรียนที่คณะสังคมศาสตร์ก็ได้ จากนั้นน้อยเล่าเรื่องลูกให้ฟัง นับเป็นบรรยากาศที่ผ่อนคลายและคุยกันด้วยความรู้สึกของหัวอกของคนที่ เป็นแม่ช่วงลูกวัยรุ่น (ขณะนั้นลูกคุณน้อย อายุ 17 ปี ส่วนลูกตนเองอายุ 13 ปี) น้อยบอกว่าเป็นห่วงลูก กลัวลูกเครียด เพราะลูกชายอ่านแต่หนังสือทั้งวัน ไม่ออกไปไหนเลย แม่ (ตัวน้อยเอง) ชวนให้ออกไปเที่ยวบ้าง หรือกินอะไรนอกบ้านบ้าง แม่จะให้เงินแต่ลูกไม่ไปเลย น้อยกังวลและกลัวลูกบ้า และอีกประการไม่รู้ว่าคุณเป็นเพศที่สาม หรือไม่ ส่วนลูกสาว (เรียนที่โรงเรียนแม่พระฟาติมา สาทร) อยู่ชั้นม.2 ไม่สนใจอะไรเลย เอาแต่แชทและไปกับเพื่อน ไม่สนใจเรียนอะไรเลย จึงเป็นการจบการสนทนาที่ทำให้กำลังใจกันว่า ลูกอยู่ในช่วงวัยรุ่น ลูกตนเองก็เป็น ก็ต้องเป็นไปตามวัยของเขา แต่แม่ก็ต้องมีสิทธิ์ที่จะห่วงได้เหมือนที่เราเป็นห่วงนี้แหละ

ภาพที่ 20 : บรรยากาศภายในร้านของ “น้อย” ที่มีที่นั่งทั้งแบบบาร์และแบบโซฟายาวเพื่อให้ลูกค้าท่องเที่ยวได้นั่งดื่มเครื่องดื่ม

ภาพที่ 21 : ภายในร้านมีชั้นวางเครื่องดื่มชนิดต่างๆ มากมาย เพื่อให้ลูกค้าท่องเที่ยวได้เลือกดื่มเครื่องดื่มชนิดต่างๆตามที่ต้องการ

เปิ้ล : แม่ค้าขายน้ำส้ม

จากบริเวณปากซอยควาบอยฝั่งรถไฟฟ้าใต้ดินนี้เอง ได้พบเห็นผู้หญิงวัยรุ่นคนหนึ่งนั่งอยู่บนถังแช่แข็งสีส้มลำพังคนเดียว จึงมีโอกาสดูคุยกับผู้หญิงวัยรุ่นคนนั้น สอบถามได้ความว่าเธอชื่อ “เปิ้ล” มาขายน้ำส้ม แต่ตอนนี้ปิดร้านขายน้ำส้มแล้ว เปิ้ลอายุ 20 ปี เรียนจบชั้นม.6 เป็นคนจังหวัดบุรีรัมย์ มีหน้าที่คั้นน้ำส้มและช่วยขายน้ำส้มคันตั้งแต่ 6 โมงเช้าจนถึง 6 โมงเย็น รับค่าจ้างเป็นรายวันจากป้าเจ้าของร้านที่เป็นญาติห่างๆ แต่ช่วงนี้ถึงแม้ว่าจะปิดร้านแล้วแต่เปิ้ลเองยังต้องคอยกลับบ้านพร้อมกับแฟนที่ทำอาชีพขับรถจักรยานยนต์รับจ้างที่ซอยควาบอย ที่เลิกงานประมาณ 2 ทุ่ม ซึ่งทุกวันของเปิ้ลจะต้องนั่งรอแฟนอยู่ตรงซอยควาบอยทุกวัน

จากการพูดคุยกับเปิ้ล ทำให้ทราบข้อมูลของซอยควาบอยบ้างจากการที่เธอขายน้ำส้มที่ปากซอยควาบอยทุกวัน คือ ซอยควาบอยนั้นมีได้เปิดเฉพาะกลางวัน แต่คนทำงานในซอยควาบอยมีสองกะ คือกะเช้า ตั้งแต่ 11.00-18.00 น. และกะดึก 18.00-02.00 น. ดังนั้น ซอยควาบอยในช่วงกลางวันก็ไม่ได้เป็นเพียงแค่ทางผ่านของการจราจรเท่านั้น แต่จากการสอบถามพบว่าช่วงเวลากลางวันก็มีนักท่องเที่ยวมาดื่มเช่นกันถึงแม้จะมีจำนวนไม่มาก ร้านก็ต้องเปิด ในช่วงเวลากลางวันด้วยเพื่อรองรับความต้องการของลูกค้า นอกจากการที่ได้พูดคุยกับเปิ้ลที่ขายน้ำส้มที่บริเวณปากซอยควาบอย ทำให้บางครั้งเธอเองก็ถูกแะอั้งจากนักท่องเที่ยวที่เป็นลูกค้าซื้อน้ำส้มเช่นกัน หรือบางครั้งเธอมีน้ำใจช่วยชาวต่างชาติที่เป็นลูกค้าของเธอของเล็กๆ น้อยๆ แต่ลูกค้าก็ให้ทิปกับเธอเช่นกัน เปิ้ลได้รับค่าจ้างจากการคั้นน้ำส้ม วันธรรมดาวันละ 250 บาท ส่วนวันเสาร์-อาทิตย์วันละ 150 บาท ด้วยเหตุผลที่ว่าวันเสาร์-อาทิตย์ลูกค้าไม่มาก งานจึงไม่หนักเท่าวันธรรมดา ความจริงแล้วค่าจ้างนี้สำหรับเฉพาะการคั้นน้ำส้มเท่านั้น ไม่ต้องขายน้ำส้ม งานของเธอจะเสร็จประมาณ 11.00 น. แต่เธอเองก็ช่วยขายด้วยน้ำใจและถึงอย่างไรเธอก็ไม่ได้ทำอะไร ซึ่งในความคิดดูเหมือนว่าจะเป็นงานที่สบายดี แต่คั้นน้ำส้ม 11 โมงก็เสร็จ ได้ค่าจ้าง 250 บาทต่อวัน แต่เปิ้ลรีบตอบปฏิเสธอย่างรวดเร็วว่า “ไม่ได้แค่คั้นน้ำส้มอย่างเดียวนะพี่” แต่เปิ้ลต้องทำทุกอย่างของกระบวนการคั้นน้ำส้ม ขาย ตั้งแต่ผ่าส้ม คั้นน้ำส้ม กรอกน้ำส้มใส่ขวด รวมถึงแยกขยะ เปลือกน้ำส้มไปทิ้งด้วย เรียกว่าทำทุกขั้นตอนกระบวนการคั้นน้ำส้มขาย เพื่อที่จะให้ป้าผู้เป็นเจ้าของร้านมีหน้าที่ขายน้ำส้มอย่างเดียว ไม่ต้องกังวลกับการคั้นน้ำส้ม งานหนักที่สุดของเปิ้ลคือ การยกส้มหลายๆ 10 กิโลกรัม เพื่อคั้นในแต่ละวันทั้งน้ำที่ต้องเททิ้ง และเปลือกส้มที่เป็นขยะอีก นอกจากนี้ก็ต้องล้างทำความสะอาดรอบๆ บริเวณร้านด้วย ซึ่งถือว่าเป็นงานที่เหนื่อยเหมือนกัน ต้องยกของหนักทั้งวัน เปิ้ลขายน้ำส้มที่นี่ ตั้งแต่เช้าจนเย็น เธอน่าจะรู้จักหรือถึงขั้นสนิทสนมกับผู้หญิงที่ทำงานในซอยควาบอย แต่ปรากฏว่าไม่รู้จักเลย สำหรับเปิ้ลมีหน้าที่ขายน้ำส้มที่นี่มาเป็นเวลานาน แต่เธอไม่รู้จักกับผู้หญิงหรือคนทำงานในซอยนี้เป็นการส่วนตัวเลย เพราะไม่เคยพูดคุยกันเป็นการส่วนตัว แม้แต่แฟนของเปิ้ลเองก็ไม่รู้จัก หรือไม่มี

หญิงสาวที่ทำงานในซอยควาบอยเป็นลูกค้าประจำสักคนเดียว เปิดให้เหตุผลว่า เพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงปัญหาสู่สาวกับหญิงที่ทำงานในซอยควาบอย เพราะ ในอดีตเคยมีเหตุการณ์เช่นนี้มาแล้ว ทำให้เกิดปัญหาตามมามากมายเพื่อเป็นการตัดไฟตั้งแต่ต้นลมแฟนเปิดจึงไม่รับลูกค้าประจำเพื่อคอยรับ-ส่ง และอีกสาเหตุหนึ่งที่คิดว่าสำคัญที่สุดก็เพื่อให้เปิดสบายใจนั่นเอง แต่โช้วว่าเปิดนั้นจะไม่รู้จักใครที่ทำงานในซอยควาบอยเลย คนหนึ่งที่เธอรู้จักคือ แม่บ้านที่ทำงานร้าน โต๊ะสนุกเกอร์ตรงมุมของซอยควาบอย ที่ติดกับร้านก๋วยเตี๋ยวเนื้อ ที่ตอนนี้อยู่ในร้าน โต๊ะสนุกเกอร์ก็มีนักท่องเที่ยวนี่เป็นชาวต่างชาติกำลังเล่นกันอยู่ประมาณ 2-3 โต๊ะ แต่คนที่เปิดรู้จักก่อนหน้านี้ได้กลับบ้านไปแล้ว เพราะหน้าที่ของเธอคือแม่บ้าน ทำความสะอาด ทำงานตั้งแต่ 11 โมง จนถึง 6 โมงเย็น เปิดให้เหตุผลว่า การที่เธอไม่รู้จัก หรือแม้แต่เคยพูดคุยกับผู้หญิงทำงานในซอยควาบอย เป็นเพราะเธอคิดว่า ต่างคนต่างทำงาน ต่างทำหน้าที่ของตน และผู้หญิงเหล่านี้ก็เป็นลูกค้าร้านน้ำส้มของเธอเช่นกัน อีกอย่างเปิดไม่ชอบที่จะมองผู้หญิงที่ทำงานในซอยควาบอยเท่าไรนัก ประการแรกเป็นเรื่องการแต่งกาย บางครั้งถึงแม้จะเป็นเวลาเลิกงานแล้ว หรือ ช่วงเช้า ผู้หญิงบางคนก็ยังคงแต่งตัวค่อนข้างเปิดเผย ทำให้เปิดไม่กล้าที่จะจ้องมองมาก เพราะกลัวเป็นการเสียมารยาท อีกประการหนึ่งเวลาผู้หญิงเหล่านี้ทำงาน หรือเดินอยู่กับแขก บางทีจำได้ว่าเมื่อวานเดินอยู่กับฝรั่งคนนี้ แล้ววันนี้เดินมากับฝรั่งอีกคน ซึ่งก็เข้าใจว่าเป็นอาชีพของเขา เปิดยังได้ชี้ให้ดูโรงแรมอโศก เพลส 21 ที่ตั้งอยู่ทางซ้ายของซอยควาบอย ว่าโรงแรมนี้เป็นโรงแรมที่แขกนิยมมาเปิดห้อง เมื่อพาผู้หญิงออกมาข้างนอกร้าน เพราะใกล้กับซอยควาบอยมากนั่นเอง

ในระหว่างที่กำลังพูดคุยอยู่กับเปิด ก็มีเสียงผู้ชายคนหนึ่งส่งเสียงทักทายว่า “ยังไม่กลับอีกหรือ” เปิดตอบว่า “พี่เขาไปส่งลูกค้าอยู่” เมื่อหันไปตามเจ้าของเสียงนั้นก็คือ ผู้ชายคนหนึ่งกำลังถือรถจักรยานยนต์อยู่ จากการแต่งกายที่สวมเสื้อกั๊กก็ทำให้รู้ว่า ชายคนนี้ทำอาชีพขับมอเตอร์ไซด์รับจ้าง ต่อจากนั้นเปิดถามว่า

- เปิด : “วันนี้ได้เยอะมั๊ย”
 คนขับวิน : “ไม่เยอะหรอก 600 บาท”
 เปิด : “ไม่เชื่อ เอาจริงๆ”
 คนขับวิน : “ไม่หรอก พันกว่าบาท”

พอสิ้นเสียงผู้ชาย เปิดก็แอบหันมาพยักหน้ากับตน เป็นเชิงบอกว่า การขับมอเตอร์ไซด์รับจ้างนั้นรายได้ดีจริงๆ เพราะแฟนของเปิด ก็มีรายได้ในแต่ละวันจากการขับวินมอเตอร์ไซด์แล้ว รายได้ก็ประมาณนี้พอๆ กัน เปิดจึงแซวกลับไปอีกว่า “งั้นเอามาแบ่งบ้างเลย” ส่วนคำตอบที่ได้กลับมา คือ รอยยิ้มของวินมอเตอร์ไซด์

ช่วงนี้ใกล้เวลา 2 หุ่่มเข้าไปทุกที เปิ้ลกำลังมองหาแฟนตนเองอยู่ เพราะใกล้เวลากลับบ้านแล้ว จึงขอตัวไปหาแฟนก่อน ตอนนี้ผู้สังเกตจึงยืนอยู่กับพี่วินมอเตอร์ไซด์ จากการพูดคุยกันเล็กน้อยจึงรู้ว่า เขาเจอมอเตอร์ไซด์ไว้ที่ปากซอยควาบอยนี้เอง ส่วนตนเองนั่งรถเมล์กลับบ้าน 2 ต่อจนกว่าจะถึงบ้านแถวมีนบุรี ผู้สังเกตสงสัยว่าเหตุใดเขาจึงไม่ขับกลับบ้านเลย แทนที่จะนั่งรถเมล์ 2 ต่อกลับบ้าน พี่ผู้ชายที่มีอาชีพวินมอเตอร์ไซด์ก็ให้คำตอบ คือ “ไม่คุ้มกัน” ขอมด้นแต่เช้ามีดอกออกจากบ้านตี 5 เพื่อนั่งรถเมล์มาทำงานขับมอเตอร์ไซด์รับจ้างที่ซอยควาบอยให้ทันเวลา 6 โมงเช้าต่อมาสักพักเปิ้ลก็เดินมาบอกกับเราว่าเธอจะกลับบ้านแล้ว การสนทนาระหว่างผู้สังเกตกับเปิ้ลก็จบลง เมื่อเธอเดินไปซื้อขนมมอเตอร์ไซด์ของแฟน ขับออกไปจากซอยควาบอย

จากการพูดคุยครั้งนี้ทำให้ทราบว่าป้าของเธอขายน้ำส้มอยู่ที่ซอยควาบอยมานานหลายสิบปี และที่สำคัญสามีของป้าที่มามีอาชีพขับรถจักรยานยนต์รับจ้างที่ซอยควาบอยเช่นเดียวกับแฟนเปิ้ลได้อาศัยอยู่ที่ซอยควาบอยมาตั้งแต่อายุ 8 ขวบ ซึ่ง 2 คนนี้ต้องเป็นผู้ที่เห็นความเปลี่ยนแปลงของซอยควาบอยได้ดี

พิจันท์ : จากมาตามกลับสู่สาวนังครึ่ง

พิจันท์ คือ สาวเหนือผิวพรรณผุดผ่องเช่นสาวเหนือโดยทั่วไป แต่แตกต่างจากพนักงานคนอื่นๆ ในบาร์ที่เป็นคนอีสานที่ผิวคล้ำกว่า ด้วยวัยที่มากกว่า 40 ปี แต่ไม่ได้ทำงานหนักทำให้พิจันท์ดูไม่แก่มาหากเทียบกับหญิงวัยเดียวกัน พิจันท์เริ่มเล่าประวัติของตนเองว่า เรียนจบชั้น ป.6 เป็นคนจังหวัดลำพูน และในร้านนี้มีคนเหนืออีกคนหนึ่ง ส่วนร้านอื่นอาจจะมีแต่ไม่รู้จักกันเพราะต่างคนต่างอยู่ พิจันท์เคยมีสามีมาแล้วมีลูก 2 คน ปัจจุบันสามีเสียชีวิตไปนานแล้ว ทำให้พิจันท์ต้องดูแลลูกในวัยกำลังศึกษา 2 คน คือ ลูกสาวคนโต กำลังศึกษาอยู่ที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ (ความจริงพิจันท์ไม่ค่อยรู้รายละเอียดเรื่องการเรียนของลูกมากนัก รู้เพียงแต่จำได้ว่าเรียนที่เชียงใหม่ แต่จะเป็นมหาวิทยาลัยเชียงใหม่หรือไม่พิจันท์ไม่ค่อยกล้ายืนยัน) ลูกสาวกำลังเรียนจบในปีนี้อยู่ โดยน้ำเสียงที่เอ่ยถึงลูกสาวด้วยความรักใคร่และแววตาที่อ่อนโยน ส่วนลูกชายกำลังอยู่ในวัยคึกคอง จบ ม.3 กำลังจะเข้าเรียนต่อ ม.4 พิจันท์อยากให้เรียนที่โรงเรียนจักรคำคณาธร เป็นโรงเรียนประจำจังหวัดของลำพูนที่มีชื่อเสียง ไม่อยากให้เรียนต่อสายเทคนิคกลัวว่าจะเกเร เมื่อสามีพิจันท์เสียชีวิตเหมือนขาดเสาหลักทำให้พิจันท์ต้องมาหางานทำในกรุงเทพมหานคร โดยเป็นหน้าที่ของพิจันท์ที่จะต้องหาเงินส่งเสียที่บ้าน พิจันท์กล่าวว่า “...ถ้าไม่ทำงานนี้ก็ไม่รู้จะทำอะไร...”

พิจันท์สะท้อนความรู้สึกเมื่อมาทำงานที่นี้ครั้งแรกว่า “...ตอนมาทำงานใหม่ๆร้องไห้เลยอยากกลับบ้าน...แต่พอได้เงินก็อยากอยู่ต่อเพราะได้เงินง่าย...” และทิ้งท้ายประโยคในการสนทนาว่า “...แล้วทำไมผู้หญิงต้องรับผิดชอบทุกอย่าง...” พิจันท์เอ่ยถึงชอยดาวบอว่า “...ถ้าไม่มีที่นี้ก็ไม่มีเงินส่งลูกเรียน...” เป็นประโยคธรรมดาที่กินใจสำหรับคนเป็นแม่ และสะท้อนถึงวิถีการพัฒนาของประเทศที่คงทั้งภาพเช่นนี้ซ้ำซาก

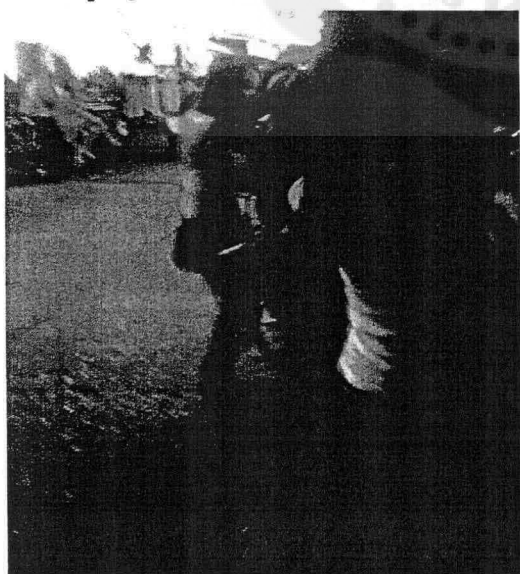
พิจันท์เล่าประวัติตนเองให้ฟังว่า “...ที่เคยเป็นมาตามอยู่พักหนึ่งกับครูสอนภาษาอังกฤษ เขามีเงินเดือนแค่ 30,000 บาท ต่อมาก็มีผู้หญิงอื่น เลยกินกันไป...” แต่พิจันท์คงไม่อยากจะถึงประสบการณ์ช่วงนั้นเลยไม่เล่าให้ฟังว่าผ่านมานานแค่ไหน และพิจันท์ก็กลับสู่สาวนังครึ่งเช่นเดิม บางคืนได้ 3 คิม (คิม คือ เครื่องดื่ม 1 แก้วๆ ละ 95 บาท) บางวันได้มาก บางวันได้น้อยถึงไม่ได้เลย ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับ การเข้าแขกของแต่ละคนด้วย ประกอบกับปัจจุบันแขกรู้มากและ “จี๋เหนียว” มากขึ้น ไม่ค่อยให้คิมกับสาวนังครึ่งมากเหมือนเมื่อก่อนที่มีคนได้มากถึง 50 คิมต่อคืน เราถามว่า “คิมมากๆ แล้วไหวหรือ” พิจันท์ตอบว่า “...ไหวซิ...แล้วแต่เทคนิคของแต่ละคนบางคนไปล้วงคออ้วกออก บางคนคิม hang เข้าไป...”

เงินที่ได้จากการทำงาน พี่จันทร์บอกว่าได้ง่าย “...เงินได้มาง่ายมันเป็นเงินร้อน จึงต้องเอาไปทำบุญ ได้เงินมากก็ต้องเอาไปทำบุญบ่อยๆ บ้างก็ไปนั่งสมาธิ ทำบุญที่วัดปทุมคงคา ไปนอนที่วัดก็มี ถ้าวางเมื่อไหร่ก็ไป...”

พี่จันทร์ได้ชี้ชวนให้ผู้หญิงคนหนึ่งอายุมากกว่า 45 ปี กำลังนวดฟรังอย่างขมุกขมน และโดยส่วนใหญ่ที่ผู้หญิงเข้าแช่เท้ามักเป็นหญิงสูงวัยที่คอยคลอเคลียนวดหลังให้กับฟรัง ส่วนเด็กสาวจะจับกลุ่มทานอาหารเย็นที่หน้าร้านยังไม่ขึ้นไปแต่งตัวแต่งหน้าที่พร้อมจะทำงาน ฉะนั้นเวลาและโอกาสของหญิงวัยนี้จึงมีมากกว่าช่วงหัวค่ำ โดยพี่จันทร์เล่าว่า ผู้หญิงคนนั้นหลอกสามีว่ามาทำงานแม่บ้าน เป็นเมียผู้ใหญ่นั่นด้วย และฉวยโอกาสใหม่ให้สามีผู้ใหญ่นั่นหาเงินให้ทำงานที่จังหวัดขอนแก่น และชวนให้ผู้หญิงสูงวัยอีกคนว่าคนนี้มีเงินเป็นล้านเพราะเป็นมาดามมาก่อน และฟรังจ้างให้เลิกได้เงินมากมายแต่ยังกลับมาทำอาชีพเดิมที่ตนเคยทำ

แม้พี่จันทร์กล่าวว่า ทำงานที่นี้ได้เงินง่าย แต่ยังโหยหาที่บ้านอยู่ จากคำพูดที่ว่า “...อยากกินอาหารเหนือกลับบ้านก็ไปกิน เอามาที่นี้ไม่มีคนกินเป็น ไม่มีผู้เฒ่าเฒ่าเหมือนบ้าน อยากกินอะไรก็ซื้อหน้าร้านมีขายทุกอย่าง แต่เนื่องจากตนเองเป็นโรคกระเพาะ กินส้มตำไม่ได้...”

และจบการสนทนากับพี่จันทร์ โดยพี่จันทร์พูดว่า “...คนทำงานที่นี้ทุกคนมีภาระที่ต้องรับผิดชอบ ส่งลูกเรียนทั้งนั้น แต่ไม่มีใครพูดหรือคุยกันให้ลำบากใจ เป็นทุกข์ก็อยู่ให้มีความสุขเปิดเพลงฟังไปเรื่อย...” และ “...ต้องแก้ไขที่ผู้ชายทำไมให้ผู้หญิงมีภาระที่ต้องรับผิดชอบมากทุกอย่างอะไรก็ผู้หญิงหมด...”

ภาพที่ 22 : การแต่งกายของพนักงานที่วาทะวิ
ออกมาต้อนรับนักท่องเที่ยว

ภาพที่ 23 : พนักงานออกมาขึ้นหน้าร้านเพื่อ
ต้อนรับนักท่องเที่ยวให้เข้าร้าน

ป้าใบ : จากแรงงานรับจ้างแม่บ้านบาร์เบียร์

ในอีกมุมของอาชีพหนึ่งที่ทำงานอยู่ในชอยคาวบอย ซึ่งหลายคนมักไม่ค่อยให้ความสนใจและความสำคัญต่ออาชีพนี้มากสักเท่าไรนักเพราะไม่ได้เป็นจุดเด่นของย่านชอยคาวบอย แต่อาชีพนี้มีหน้าที่คอยดูแลความสะอาดภายในร้าน เพื่อให้ร้านต้อนรับแขกชาวต่างชาติที่มาเที่ยว หากร้านสกปรกไม่สะอาดอาจจะไม่ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้

บรรยากาศยามสาย ประมาณ 8-9 โมงมีแม่บ้านแต่ละบาร์เปิดประตูออกมา และกล่าวทักทายกัน ด้วยช่วงนั้น ใกล้วันวาเลนไทน์จึงมีการทักทายกันว่า “เหม.....หัวใจตกหล่นเลยนะ” เป็นการทักทาย แม่บ้านบาร์หรือร้านฝั่งตรงข้ามที่ประดับหน้าร้านด้วยกระดาษสีแดงตัดเป็นรูปหัวใจห้อยระย้าเต็มหน้าร้านไปหมดแต่มีบางดวงที่ร่วงสู่พื้น จากนั้นก็มีเสียงตอบกลับมาว่า “คนกำลังมีความรัก” สักครูเสียง เปิดประตูบาร์ข้างๆว่า “อ้าวตื่นแล้วหรือ” มีเสียงตอบรับเพียง “อือ” และแม่บ้านร้านนั้นปรากฏกายออกมาพร้อมชุดที่พร้อมทำหน้าที่ของตนคือแม่บ้าน ในชุดกางเกงลายดอกไม้ที่รู้จักกันว่ากางเกง jj และเสื้อยืด

เรารู้จักกับผู้หญิงคนหนึ่ง เธอชื่อว่า “ป้าใบ” เสียงเราทักทายป้าใบว่า “จำกันได้ไหม” ป้าใบกล่าวทักกลับว่า “จำได้ ไหมมา” ขณะนั้นป้าใบกำลังเช็ดพัดลมอยู่หน้าร้านและบอกว่างานจะเสร็จแล้ว กำลังจะไปอาบน้ำ เมื่อป้าใบอาบน้ำเสร็จเราก็นั่งคุยกันถึงเรื่องสถานการณ์บ้านเมือง เรื่องข่าวข่มขืน ทำให้ป้าใบพูดถึงลูกสาวของตนด้วยความเป็นห่วงเพราะลูกสาวกำลังศึกษาที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทาและพักหอพัก และลูกสาวยังต้องกู้เงินเรียนเพราะทางป้าใบหาเงินส่งไม่เพียงพอ

ป้าใบ เป็นคนกาฬสินธุ์ อายุ 50 ปี มีลูกสาว 3 คน คนโตเรียนจบที่มหาวิทยาลัยรามคำแหง คนที่ 2 กำลังเรียนอยู่ที่มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา ส่วนคนที่ 3 กำลังจะสอบเข้ามหาวิทยาลัย และป้าใบคิดว่าอาจจะเป็นมหาวิทยาลัยมหิดลตามที่ลูกสาวบอก ป้าใบเล่าว่าเพิ่งมาอยู่ที่นี่ได้ 2 ปี อยู่ร้านฝั่งตรงข้ามกับที่จอดรถกระบะของแม่กรอง (ร้าน On joy) ป้าใบบอกว่ามาทำงานที่นี่ได้ เพราะคนที่หมู่บ้านแนะนำมา ตนเองมีอาชีพแม่บ้าน และเล่ารายละเอียดการทำงานให้ฟังดังนี้

“...แม่บ้านเงินเดือน 6,000 บาท ค่าทิป 200 กว่าบาทต่อวันและเก็บค่าห้องของเด็กคนละ 200 บาท ได้ 2,000 กว่าบาท ได้เดือนละ 10,000 กว่า อยู่ที่บ้านไม่ได้แบบนี้หรอก ไปทำวันละ 100 บาทเท่านั้นหากคนมาก คนน้อยก็ได้ 100 กว่าบาท งานที่นี้เป็นงานขายตัวไม่ยากให้ลูกมา หรือเราก็ไม่ยากเห็น ที่มาทำเพราะเงิน หน้าแม่บ้านตื่น 6 โมงเช้า ทำความสะอาดเสร็จเร็วก็ได้ พักเร็ว ตื่นมากินกาแฟ 1 แก้ว และไปกินข้าว 5 โมงเช้าไม่กินกับใครเพราะบางคนจ่ายมากจ่ายน้อย เรากินน้อยเกรงว่าจะถูกว่ากลัวจ่าย จึงต่างคนต่างกินและมาคุยกัน เวลานอนก็ไปนอนไม่รู้ไม่ไปดู ไม่เห็น เดินผ่านไป ขึ้นไปข้างบนมีห้องนอนของตนเวลาเด็กขึ้นไปไม่ได้ยินเพราะมีคนละห้อง หน้าแม่บ้านก็เซ็นรับของ ต้องอ่านภาษาให้ออก จบแค่ป.4 แต่เขารู้ก็เขียนภาษาไทยให้ เช่น Heineken ก็เขียนเป็นภาษาไทยให้เซ็นรับ...”

ความสัมพันธ์ระหว่างแม่บ้านแต่ละบาร์ของที่นี่ แม่บ้านแต่ละร้านรู้จักกันมักคุ้นกันเป็นอย่างดี โดยการทำงานของป้าใบช่วงเช้าประมาณ 6 โมง ป้าใบจะตื่นมาทำความสะอาด พอช่วงบ่ายๆ ป้าใบก็จะออกไปรับดอกไม้เพื่อมาไหว้เจ้าที่ในร้านและจัดเตรียมน้ำแดงและขนมไว้ไหว้กุมารทอง ด้วย และระหว่างที่ว่างนั้นป้าใบจะไปทำความสะอาดห้องให้กับพนักงานที่ทำงานในร้าน ซึ่งพักอยู่บนชั้น 2 ประมาณ 10 คนโดยคิดค่าทำความสะอาดห้องละ 200 บาท ป้าใบพูดหยอกล้อที่เล่นที่จริงกับเด็กๆที่ทำงานในร้านว่า

“...เมื่อไรจะจ่ายค่าทำความสะอาดห้องสักที..ที่ห่วยละมีเงินซื้อเป็นพันๆ แต่เงินจ่ายค่าห้องแค่ 200 ไม่มีจ่าย...” เด็กๆในร้านก็หยอกล้อตอบกลับไปว่า “เดี๋ยว...ไว้ลูกห่วยแล้วจะจ่ายให้” ซึ่งทำให้การสนทนาที่ดูจริงจังกลายเป็นเรื่องล้อเล่นมากกว่า

เมื่อป้าใบทำความสะอาดห้องนอนรวมของเด็กๆเรียบร้อยแล้วเป็นเวลาประมาณ 5 โมงเย็น ป้าใบจะหาอาหารเย็นรับประทานหากหิว ถ้าไม่หิวก็ไม่ทาน ในเย็นวันนั้นป้าใบทานข้าวคนเดียว เพราะเป็นการตัดปัญหาค่าใช้จ่าย เกรงว่า ถ้ากินข้าวรวมกันจะมีปัญหาในเรื่องค่าใช้จ่ายบางทีกินน้อย แต่ต้องจ่ายมาก และเมื่อร้านเริ่มเปิด โดยมีพนักงานมาเปิดร้าน 4 โมงเย็นพร้อมเปิดไฟสีแดงระยิบต่างๆเปิดเพลงและทีวี พร้อมต้อนรับแขกหรือนักท่องเที่ยวที่เริ่มเข้ามา ก็เป็นสัญญาณที่บอกให้ป้าใบเลิกทำงานเพราะ เมื่อร้านเปิดป้าใบจะขึ้นไปพักผ่อนที่ชั้น 2 (เนื่องจากว่าป้าใบเป็นญาติกับเจ้าของร้านจึงมีห้องพักอยู่บนชั้น 2) โดยไม่สนใจสิ่งแวดล้อมรอบข้างใดๆทั้งสิ้นและจะไม่ลงมาข้างล่างอีกเลย เพราะไม่อยากรู้ไม่อยากเห็นการกระทำของผู้หญิงที่ทำงานในร้านและคิดถึงลูกสาวของตนเองซึ่งป้าใบไม่ต้องการให้ลูกสาวต้องมาเห็นหรือทำอาชีพแบบนี้ เวลาที่ป้าใบนัดเจอลูกสาวก็จะไปนัดเจอกันที่อื่นไม่ให้ลูกสาวมาพบที่ซอยลาวบอยแห่งนี้ คงอาจจะเป็นเพราะว่าป้าใบไม่อยากให้ลูกสาวเห็นสภาพการทำงานของผู้หญิงที่ทำงานที่นี่ก็เป็นได้

ในทุกๆวัน เมื่อป้าไบทำงานเสร็จ หมคหน้าที่ของตนเองก็จะขึ้นไปบนดึก ซึ่งเป็นที่พักแล้ว จะไม่ลงมาข้างล่างอีกเลย ยกเว้นช่วงเวลาตอนเย็นบางวันที่ป้าไบจะนัดเพื่อนแม่บ้าน ไปเดินเล่นที่ สวนเบญจสิริ หรือออกไปซื้อของ แต่จะมีกรณีพิเศษเวลาประมาณใกล้รุ่ง หากมีเด็กในร้านที่ถูกแขก ชื้อ (ออฟ) ออกไปข้างนอกกลับเข้ามาทางเจ้าของร้านจะให้แม่บ้านเปิดประตูให้ แต่ถ้าหลังเลิกงาน เด็กในร้านไปกินไปเที่ยว เช่น ไปร้องคาราโอเกะ ป้าไบจะไม่เปิดประตูให้ ยกเว้นจ่ายค่าเปิดคนละ 200 บาท และเป็นกฎว่าห้ามเรียกด้วย ยังไงก็ต้องนั่งรอจนสว่างและป้าไบตื่นลงมาทำความสะอาด ร้านถึงจะเข้าร้านได้

ยายมะลิ : ผู้ก่อตั้งชอยควาบอย

ยายมะลิ แม้จะไม่ใช่ผู้ก่อตั้งชอยควาบอย แต่ยายมะลิ คือ บุคคลเก่าแก่ที่ร่วมสมัยกับ Edward แฟรงก์อาฟโร-อเมริกัน (Afro-American) ที่สวมหมวกควาบอยเป็นสัญลักษณ์กลายเป็นชื่อสัญลักษณ์ของชอยควาบอยในที่สุดและสืบมาถึงปัจจุบันนี้ สาเหตุที่เรียกว่า ยายมะลิ เพราะว่า ปัจจุบันยายมีอายุเกือบ 70 ปี (69 ปี ในปี พ.ศ. 2552) แล้วมีโรคประจำตัวรุมเร้ามากมาย แต่จิตใจที่ผูกพันกับชอยควาบอย ทำให้ยายต้องมาที่ชอยทุกวัน

ยายมะลิ เปิดฉากการสนทนาทำความรู้จักกันว่า ยายเป็นคนจังหวัดนครศรีธรรมราช มาอยู่ที่นี้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1969 (ยายมะลิจะให้ข้อมูลเป็นปี ค.ศ. ทั้งสิ้น เนื่องจากยายมะลิคุ้นเคย เพราะไปใช้ชีวิตอยู่อเมริกาหลายปี) แต่ปีแรกที่เข้ามาเพียงมาเที่ยวหาเพื่อนเท่านั้นยังไม่ได้ทำงาน และยายมะลิก็ก็นึกเรียนที่ดี เนื่องจากจบการศึกษาระดับ มศ.5 ในสมัยก่อนที่โรงเรียนมีชื่อย่านรัชดาภิเษก โดยเลือกเรียนภาษาอังกฤษกับภาษาจีน แต่ที่ฝึกได้มากก็เมื่อไปอยู่อเมริกา

ยายมะลิเริ่มเล่าการเข้ามาเกี่ยวข้องกับชอยควาบอยว่า เนื่องจากเพื่อนของยายเองที่ชื่อ Edward เป็นฝรั่งชาวอาฟโร-อเมริกัน (Afro-American) ที่เป็นทหารแต่ปลดประจำการจากสงครามเวียดนามแล้ว และได้แต่งงานกับหญิงไทย จึงมาเช่าห้องเพียงห้องเดียวเปิดเป็นบาร์ขายเหล้า เพราะย่านนี้ฝรั่งมาอยู่มาก และพื้นที่ในชอยที่เป็นของคนชื่อ ศรีอุบล ที่ทำดีที่พัฒนังค์เช่นกันและคนที่มาเช่าร้านในสมัยนั้นก็มีทุกชาติทั้งคนไทย คนจีน คนฝรั่ง และเปิดกิจการที่แตกต่างกันไป เช่น ร้านทำผม ร้านตัดเสื้อผ้า ร้านขายอาหาร จนมาถึง Edward ที่อยากทำบาร์จึงมาขอเช่าต่อจากคนที่ชื่อราตรี และมาเปิดเป็นบาร์เป็นร้านแรก และ Edward ยังเคยติดต่อให้ยายมะลิเป็นผู้จัดการร้านให้ แต่ยายมะลิไม่ได้ทำเพราะยายก็แต่งงานและย้ายไปอยู่กับสามีที่อเมริกา

เมื่อก่อนบริเวณแถบนี้ ที่ประกอบไปโรงแรมต่างๆ เช่น โรงแรม แอมบาสเดอร์ (Ambassador) โรงแรม วินด์เซอร์ (Windsor) เป็นที่ทหารอเมริกันและกองทัพอเมริกา เข้าให้เป็นที่พักผ่อนกับทหารที่ไปรบที่เวียดนาม หรือประจำการที่รู้จักกันว่า GI กลับมาพักเมื่อถึงเวลาหยุดพัก โดยทหารยศสัญญาบัตรสามารถอยู่ได้ 1 เดือน และนายทหารชั้นประทวน สามารถพักได้ 1 สัปดาห์ ซึ่งโรงแรม วินด์เซอร์ (Windsor) นั้นมี ไนต์คลับ ที่มีทหารเป็นคนบริหารจัดการไว้คอยบริการแก่นายทหารทั้งหลาย

ยายมะลิเล่าว่า การที่ชอยนี้มีชื่อว่า คาวบอย ก็เพราะว่า Edward ชอบแต่งตัวเหมือนคาวบอย คนแถวนี้จึงเรียก Edward ว่า คาวบอย จนชื่อนี้กลายเป็นที่มาของชื่อชอยคาวบอยไป นอกจากนี้ยายมะลิแกเล่าให้เราฟังว่า Edward เคยติดต่อแกลให้มาเป็นผู้จัดการร้านให้ แต่ยายมะลิมาได้เพราะแกลแต่งงานอยู่ที่อเมริกาแล้ว

“.....” เมื่อเสียงโทรศัพท์ดังขึ้น ยายมะลิก็รับโทรศัพท์แล้วพูดว่า “Hello,yesterday มีเจ้าหน้าที่เทศกิจมาตรวจเรื่องไฟไหม้,ใบอนุญาต.....” ยายมะลิแกพูดไทยคำ อังกฤษคำ เมื่อการสนทนาจบลง ยายมะลิก็เล่าต่อว่า ตอนนี่แกลเข้ามาที่นี้ (ชอยคาวบอย) ทุกวัน เพราะผูกพัน แกลอยู่ที่นี่มานานแล้ว อีกอย่างก็มาหาเพื่อนด้วย เพื่อนบางทีอาจจะเจอเพื่อนเก่า ฝรั่งเศสชาวอาฟโร-อเมริกัน (Afro-American) ในขณะที่คุยอยู่กับเรานั้น จะเห็นว่ายายมะลิสบุนหรือจืดมาก เรียกว่าสบบวนต่อมวนเลขที่เดียว แต่ถึงกระนั้นแกลก็บอกว่าตัวแกลเองนั้นมีหลายโรครุมเร้า เป็นเกือบทุกโรค ไม่ว่าจะเป็นเบาหวาน ความดันโลหิตสูง และหมอกก็ให้ลดน้ำหนัก โดยให้รับประทานผักและงดสบบุนหรือ แต่ยายมะลิบอกว่า “...เลิกไม่ได้ ฉันชอบทานแต่นี้อย่างเดียว...”

ยายมะลิมาที่นี้ทุกวันพร้อมตะกร้าบรรจุกล่องโฟมใส่ข้าวสวยที่หุงร้อนๆและถุงกับข้าวมาขายให้กับพนักงานในชอยโดยมีมอเตอร์ไซด์ขายประจำมาส่ง โดยยายจะแวะพักที่หน้าร้านจอยเงินสบบุนหรือสักครู่จนเวลาก่อน 5 โมง ยายมะลิจะเดินไปที่ร้านที่ลูกชายทำงานอยู่

ยายมะลิเล่าถึงประวัติส่วนตัวว่าคลุกคลีอยู่ที่นี่มากกว่า 25 ปี และเคยไปอยู่ต่างประเทศมาระยะเวลาหนึ่ง มีลูก 5 คนแต่มาทำงานทางด้านนี้ 1 คนเป็นบาร์เทนเดอร์ที่ร้านที่รัก ปัจจุบันมีหลาน 7 คน แต่ตนเองอยู่คนเดียวกับหมา 1 ตัวที่บ้าน ณ ชอยแบร์จวันไหนที่ไม่ได้มาก็จะเล่นกับหมา พุดเดิ้ลที่บ้านและไม่เหงาที่ไม่ได้มา

“Bonjour” คือเสียงทักทายภาษาฝรั่งเศสกับเพื่อนฝรั่งที่ยายมะลิบอกว่าเป็นเพื่อนของเจ้าของบาร์ Barcadi และสักครู่มีคนเดินผ่านไปมาและสวัสดียายมะลิ ยายมะลิบอกว่าเป็นพี่ชายเจ้าของร้านบาร์แห่งหนึ่ง จะเห็นได้ว่ายายมะลิเป็นคนเก่าแก่ของที่นี่มีคนรู้จักมากมาย

ขณะนั่งคุยยายมะลิแนะนำให้อู้จัก พี่เรียน พี่เรียนเป็นมาฆ่าชังดูเลบาร์แห่งหนึ่งในชอย ยายมะลิบอกว่าร้านของยายมะลิแต่เดิมเป็น Barcadi ในปัจจุบัน แต่เจ้าของจะให้เสียค่าเบิ๊ะเจีย สามล้านห้าแสนบาทให้เวลาเช่า 5 ปีและจะต่อเวลาให้อีก 5 ปี ยายบอกว่าไม่มีเงินถ้ามีเงินก็จะกอดเอาไว้ไม่เอามาหрок ถามว่ายายไม่ไปอยู่ต่างประเทศอีกหรือ ยายบอกว่าไม่ไปหрокเพราะถ้าไปลูกจะป่วน

ไม่ให้ทำงาน และตนเองยังอยากทำงานอยู่เฉยๆ ไม่ได้ มีลูกอยู่เมืองนอก อเมริกา 2 คน ส่วนลูกอีก 3 คนทำหน้าที่เป็นบาร์เทนเดอร์ และค้าขายและสถาปนิก โดยลูกแต่ละคนก็เติบโตอยู่ที่ซอซนี้ ทั้งหมดทำให้ลูกแต่ละคนได้รับวิชาการทำกับข้าวไปด้วย โดยยายมะลิทำกับข้าวเป็นเพราะอยู่เมืองนอกนานไม่ทำอะไรกินก็อดตาย

ลักษณะการบริหารบาร์เหล่า ยายมะลิเล่าให้ฟังว่า “เขาไม่เล่ากันหรอก เป็นเคล็ดลับ” แต่ยายมะลิก็เล่าให้ฟังว่า การทำงานที่ร้านมีตำแหน่งหน้าที่หลายตำแหน่ง โดยร้านมี 2 ลักษณะคือ ร้านบาร์เบียร์ และบาร์อะโกโก้ แตกต่างกันและต้องขอใบอนุญาตที่ต่างกัน โดยยายมะลิเรียกตำแหน่งพนักงานในร้านซึ่งได้แก่ Waitress พนักงาน Dance พนักงานบาร์เทนเดอร์ พนักงานล้างแก้ว มาฆ่าซัง พนักงานทำความสะอาด และย้ำว่าการทำงานที่ร้านต้องทำงานเป็นทีม แต่ละตำแหน่งมีความสำคัญที่จะทำให้ร้านอยู่รอด ตำแหน่งแม่บ้าน ตำแหน่งแม่บ้านมิใช่แค่ทำความสะอาดร้านอย่างเดียว ถ้าหากแขกร้องเรียนว่าห้องน้ำสกปรก ก็จะทำให้ร้านเสียภาพพจน์ แม่บ้านต้องดูแลข้าวของที่มิในร้าน ต้องดูแลกุญแจถ้าไม่อยู่ก็ต้องมีคนแทนต้องรู้ว่าอะไรอยู่ที่ไหน

การบริหารงานของยายมะลิในกรณีการรับพนักงานว่า การรับพนักงานต้องมีการคัดสรร กรณียายมะลิเล่าให้ฟังว่า “...มาสัปดาห์อายุ 40 ปี ก็ต้องพิจารณาว่าทำงานได้ไหมถ้าทำได้ก็จะพิจารณาให้มาทำได้แต่บอกเงื่อนไขให้ว่าทำได้ในกรณีใด เช่นต้อง แต่งตัวปรับปรุงตนเอง ถ้าทำไม่ได้ก็บ๊ายบายออกทีหลัง การเลือกเด็กมีหลายแบบทั้งเรียบร้อย โวยวาย ที่เรียบร้อยแบบผ้าพับไว้ก็มี พออยู่และคุ้นเคยเขาก็จะดีขึ้น มีทั้งกินเหล้าและไม่กินเหล้า บางคนลองคุ้ยคุ้ยแล้วไม่ได้ อย่างที่คุ้ยนี้ถ้าราคาถูกลงไปแล้วแต่ฉันเป็นคนพูดเสียงห้วน แต่ไม่มีอะไร...”

ความคาดหวังของยายมะลิในวันนี้ คือ การอยากมีทำเลในการเปิดร้านอาหารไม่ใช่เป็นร้านลอย คือ ร้านขายอาหารที่ประจำไม่อยากจะไปร้านลอย ส่วนร้านที่จอดอยู่ประจำทำให้คนอื่นไม่มาแย่งที่ ไม่มีที่ประจำลำบากต้องถอยรถออก..ตัวอย่างจากการถอยรถออก นอกจากนี้นายมะลียังมีอาชีพปล่อยเงินกู้ เดินเก็บรายวัน และขายสินค้าผ่อนเก็บเงินรายวัน

บทที่ 5

สรุป

การศึกษาเรื่องชีวิตยามตะวันรุ่งและยามราตรีของผู้คนในซอยคาวบอย สุขุมวิท 23 พบว่า ซอยคาวบอยเกิดขึ้นมาร่วมสมัยกับการสู้รบสงครามเวียดนามที่ทหารต่างชาติได้เข้ามาสู้รบในเวียดนามและเมื่อถึงคราวพักผ่อนได้เข้ามาพักผ่อนในเมืองไทย บริเวณถนนสุขุมวิทเป็นแหล่งที่ชาวต่างชาติเข้ามาอยู่แต่เดิมมากอยู่แล้วเพราะสะดวกในการคมนาคมและมีที่พักในหลายระดับราคา การพัฒนากรุงเทพในช่วงแรกๆ จะมีการพัฒนาสาธารณูปโภค บริเวณถนนสุขุมวิทเพราะเป็นถิ่นที่อยู่ของคหบดีและเจ้านายชั้นสูงในสังคมไทยและต่อมาเมื่อมีการพัฒนาจึงมีจุดเน้นบริเวณสุขุมวิทมากขึ้น

ซอยคาวบอยนั้นได้อานิสงค์จากการเริ่มต้นที่บริเวณใกล้เคียงเป็นแหล่งที่มีชาวต่างชาติมาพักผ่อนโดยบริเวณซอยสุขุมวิท 22 หรือบริเวณโรงแรมวินด์เซอร์มีบาร์รองรับนักท่องเที่ยว และมีฝรั่งชาวอาฟโกลิอเมริกัน (Afro-American) ได้มาตั้งบาร์หรือร้านขายเหล้าแห่งแรกโดยใช้ชื่อว่า Cowboy และกลายเป็นโลโก้ของทั้งซอยที่รู้จักซอยคาวบอยโด่งดังไปทั่วโลก ผู้คนในซอยคาวบอยมีทั้งได้ขึ้นสู่จุดสูงสุดและตกต่ำลงเมื่อมาถึงจุดหนึ่ง ผู้คนมีหลากหลายในซอยทั้งขายอาหารให้กับผู้ที่สัญจรไปมา ไม่เพียงแต่พนักงานเท่านั้น แม้นักงานของรถไฟฟ้า หรือพนักงานโรงแรมใกล้เคียง หรือพนักงานฟิตเนสต่างใช้ชีวิตในการสั่งข้าวปลาอาหารในซอยรับประทาน และแผงขายอาหารประเภทส้มตำ แกงเห็ด หรือหาบเร่ขายถั่วต้ม มันต้ม ร้านขายเสื้อผ้า รองเท้าที่มารับการให้กับคนที่ไม่มีเวลาไปจับจ่ายใช้สอย ร้านเสริมสวยที่ดูแลพนักงานกลางคืน วินมอเตอร์ไซด์ที่รับส่งทั่วไป โดยเฉพาะนักเรียน และนิสิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และมีการถ่ายทำภาพยนตร์ สารคดี หรือช้างที่มาเดินเร่ร่อนกลางซอยเพื่อขอรับเงินในการดำรงชีพให้กับคนเลี้ยงช้าง

การดำเนินชีวิตของผู้คนในซอยคาวบอยมีวิถีชีวิตที่แตกต่างกัน โดย ชีวิตยามตะวันรุ่งและยามราตรีของผู้คนในซอยคาวบอย สุขุมวิท 23 จะเป็นกลุ่มบุคคลที่ทำงานหรือเรียนในช่วงเวลากลางวัน ทั้งซอยจะเงียบสงัดจากเสียงเพลงและแสงไฟ บรรยากาศดูเคร่งขรึมและเป็นจริงเหมือนกับซอยทั่วไปแต่จะพลุกพล่านมากกว่า เพราะเป็นชุมทางในการโดยสารรถไฟฟ้าบนดิน (BTS) และรถไฟฟ้าใต้ดิน (MRT) บริเวณโดยรอบที่เชื่อมทางกับซอยคาวบอย มี 3 ด้าน คือ ด้านซอยซอยหรือสุขุมวิท 21 ด้านซอยประสานมิตร หรือสุขุมวิท 23 ทั้ง 2 ด้านมีวินมอเตอร์ไซด์รับจ้างจอดรอรับส่งผู้โดยสารยามเช้าอย่างแน่นขนัด และบริเวณด้านหน้าขนานกับถนนสุขุมวิทที่เชื่อมต่อซอยสุขุมวิท 21 กับซอยสุขุมวิท 23 บริเวณที่ขนานด้านนี้จะมีร้านขายอาหารยามเช้า เช่น น้ำเต้าหู้ ปลาทองโก๋ น้ำ

พักทอง ข้าวเหนียว หมูปิ้ง เพื่อให้คนทำงานและนักเรียนได้ซื้อติดมือไปรับประทานเป็นอาหารเช้า ภายในซอยประสานมิตร (สุขุมวิท 23) ยังมีร้านสะดวกซื้อที่ผู้คนนิยมเข้ามาซื้อของรวมทั้งเป็นแหล่งเปลี่ยนธนบัตรเป็นเศษสตางค์ไว้จ่ายค่ามอเตอร์ไซด์เข้าไปภายในมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่ราคา 10 บาท ด้านข้างของร้านสะดวกซื้อมีร้านขายอาหารที่ขายเก่าแก่มาดั้งแต่รุ่นพ่อแม่ ปัจจุบันถูกมารับช่วงกิจการต่อ ขายตั้งแต่เช้าจนถึงดึก เวลาเช้าอาหารที่ขายดี คือ โจ๊กและมีขนมจีนน้ำยาต่างๆ ซึ่งคนขายเป็นญาติเจ้าของร้าน ให้มาขายจ่ายค่าจ้างรายวันๆละ 400 บาท โดยเริ่มตั้งแต่มาทำน้ำยาขนมจีนและขายจนหมดในเวลาเย็น หลังจาก 10.00 น. ของยามเช้าถึงจะเปิดขายอาหารตามสั่ง ด้วยร้านอาหารลักษณะนี้ไม่มีในซอยทำให้มีคนวนเวียนไปรับประทานอาหารตลอดเวลา โดยเฉพาะพนักงานที่ทำงานบริเวณนั้น หรือมีการโทรสั่ง และมาจอดรถรับอาหารพร้อมจ่ายเงินกลับไปก็มีร้านอาหารที่ขายตลอดเวลาเช่นนี้จึงมีพนักงานมากโดยส่วนใหญ่เป็นญาติเป็นพี่น้องที่ช่วยกันทำมาหากิน และไม่มีลูกจ้างหน้าใหม่ๆที่เปลี่ยนหน้าเข้ามา จากคำบอกเล่าของป้าที่ขายขนมจีนบอกว่า “เจ้าของเขาดีและให้สวัสดิการทุกอย่างหมด กินอยู่ฟรี” คนเลยไม่เปลี่ยนงาน บริเวณหน้าซอยอโศกที่เป็นทางขึ้น-ลงของรถไฟฟ้าใต้ดิน (MRT) เวลาเช้าจะมีร้านแผงลอยขายอาหารยามเช้า เช่น ข้าวเหนียว หมูปิ้ง ขนมครก น้ำส้มคั้น ผลไม้ และนอกจากนี้ยังมีแผงมาขาย CD เพลง และของใช้เล็กๆน้อยๆ เช่น กิฟ โบว์ผูกผม ถุงใส่โทรศัพท์ เป็นต้น แต่เวลาสายก่อน 10 โมง แผงลอยอาหารเช้าก็จะสลายไปด้วยแสงแดดเริ่มส่องสว่างมากขึ้น

สิ่งที่ประกอบความมีชีวิตของซอยคาวบอยอีกประการ คือ วินมอเตอร์ไซด์รับจ้าง และวินมอเตอร์ไซด์ที่นี้แปลกกว่าที่อื่นคือมีรถมอเตอร์ไซด์วิ่งตลอด 24 ชั่วโมง โดยสลับเวลากัน เมื่อผู้คนเดินขึ้นมาจากรถไฟฟ้าใต้ดิน (MRT) บ้างก็จะแยกเลี้ยวซ้ายเดินไปทางถนนสุขุมวิท ส่วนอีกกลุ่มเดินเลี้ยวไปทางซ้ายทั้ง 2 ทางที่แยกกันก็จะไปบรรจบกับวินมอเตอร์ไซด์ทั้ง 2 วิน หน้าซอยสุขุมวิท 21 และซอยคาวบอยด้านติดถนนอโศก ไม่ทราบว่าเป็นธรรมชาติของการทำเวลาช่วงเช้าและเย็นหรือไม่ วินมอเตอร์ไซด์ ทั้ง 2 วินจะรับผู้โดยสารและ “จิ้ง” ไปส่งอย่างรวดเร็วโดยช่างขวา บรรดารถยนต์ที่วิ่งในซอยและถึงอย่างรวดเร็วโดยเป้าหมายส่วนใหญ่ คือ หน้ามหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ วินมอเตอร์ไซด์บางคนไม่ใช่คนแถวนี้เมื่อครบเวลาทำงานจะจอดรถทิ้งไว้ที่ซอยและนั่งรถเมล์กลับบ้าน และออกจากบ้านมาเวลา 05.00 น. มาถึงที่ซอยก่อน 06.00 น. และเริ่มทำงาน ขับมอเตอร์ไซด์ที่จอดทิ้งไว้เมื่อคืนทันที นอกจากนี้ชีวิตยามตะวันขึ้นของผู้คนยังเกี่ยวข้องกับร้านต่างๆที่รายรอบอยู่บริเวณข้างเคียง และในซอยบ้าง เช่น ร้านทำผม ร้านขายของชำ ในซอยซึ่งมี 2 ร้าน แต่ความพลุกพล่านยังไม่มี ร้านเสริมสวยจะเป็นการทำผมสำหรับผู้หญิงที่เตรียมตัวทำงาน กลางคืน ส่วนร้านขายของชำช่วงเช้าจะขายให้กับผู้สัญจรผ่านไปมา แต่หลังเที่ยงเริ่มมีผู้ซื้อมากขึ้น ด้วยหญิงทำงานเริ่มต้นจากหลับไหลยามค่ำคืนแล้ว

ชีวิตยามราตรีของผู้คนในซอยคาวบอย คือ ชีวิตที่แสดงตัวตนที่แท้ของซอยคาวบอย เริ่มจากเวลาเย็นที่มีแขกเข้ามาบ้าง หลัง 17.00 น. เริ่มคึกคักทั้งผู้สัญจรผ่าน และการทำงานที่เริ่มตั้งแต่ 17.00 น. หรือแคชเชียร์ที่เริ่มมาประจำร้านตั้งแต่ 16.00 น. ผู้คนที่เกี่ยวข้องในยามค่ำคืนมีหลายกลุ่มด้วยกัน โดยจำแนกได้ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ทำงานในร้านบาร์เบียร์ กลุ่มที่ทำมาหากินในพื้นที่ และกลุ่มผู้สัญจรไปมา

ชีวิตของผู้คนในซอยคาวบอยมีหลากหลายรูปแบบ สามารถจำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่

กลุ่มแรก คือ ผู้ที่ทำงานในร้านบาร์เบียร์ หรืออะโกโก้ หรือร้านอาหารที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ประกอบด้วย ตำแหน่งงานที่แตกต่างกันในร้านที่มีทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เข้ามาบริหารเอง ผู้ช่วยผู้จัดการร้าน มาม่าซัง พนักงานเสิร์ฟ พนักงานเดิน (ในกรณีเป็นบาร์อะโกโก้) บาร์เทนเดอร์ (หรือบาร์เทนดี้) พนักงานเก็บเงิน (หรือแคชเชียร์) ผู้คุมหน้าร้าน ที่ดูแลความเรียบร้อยและคัดเลือกแขกที่จะเข้าไปด้านในร้าน และติดตามเด็กผู้หญิงในร้านที่ออกไปข้างนอกกับแขก (ออฟ) แม่บ้านที่ทำความสะอาดร้าน และรับของ เมื่อมีร้านค้ามาส่ง เช่น สุรา หรือเครื่องดื่มหลากชนิด โดยการนำเสนอจะเป็นชีวิตของน้อยที่ทำหน้าที่มาม่าซัง พี่จันทร์เป็นสาวนั่งครึ่ง ป้าใบที่ทำหน้าที่แม่บ้านในบาร์อะโกโก้

กลุ่มที่สอง คือ ผู้ที่ทำมาหากินในพื้นที่ซอยคาวบอยที่มีได้ทำงานในร้านบาร์เบียร์ หรือบาร์อะโกโก้ แต่เป็นผู้ยึดพื้นที่ในซอยประกอบอาชีพ ในงานวิจัยกล่าวถึงเปิ้ลที่เป็นแม่ค้าขายน้ำส้มปากซอยโสก และมีแฟนเป็นคนขับมอเตอร์ไซด์รับจ้างที่วินซอยโสก และยังมีผู้คนอีกมากได้แก่ พ่อค้า หรือแม่ค้า ที่ขายของในซอยลักษณะหาบเร่ แผงลอย หรือที่ขายมะลิเรียกว่า ร้านลอย เป็นร้านที่สลับหมุนเวียนกันขายตลอดวัน เช่น แผงลอยรถเข็นขายผลไม้ เช่น แอปเปิ้ล มะม่วง รถเข็นขายไอศกรีมสารพัดชนิดที่เวียนเข้าออกซอย ร้านขายอาหารตามสั่งที่จอดแผงลอยประจำอยู่หน้าบาร์ Barcadi แต่เวลาเย็นต้องเคลื่อนย้ายออกเพราะร้านอื่นจะเข้ามาขายแทนที่ เวลาเย็นจะพบแผงลอยขายอาหารเข้ามามากที่สุด มีทั้งหาบเร่ขายส้มตำ รถเข็นขายแกงเห็ด รถเข็นขายก๋วยเตี๋ยวหมู ก๋วยเตี๋ยวเป็ด รถเข็นขายน้ำพริก ผักนึ่ง ปลาปิ้ง นอกจากรถเข็นขายอาหารแล้วยังมีแผงลอยขายของใช้ ได้แก่ แผงขายรองเท้า เสื้อผ้า ชุดชั้นใน ต่างหู และมีคนแบกของขายประเภทลูกโป่ง ของเด็กเล่นก็ผ่านเข้ามาในซอยเช่นกัน

กลุ่มที่สาม คือ ผู้สัญจรไปมา กลุ่มที่สามนี้มีได้ดำรงชีพหรือทำมาหากินเกี่ยวข้องในซอยคาวบอยโดยตรง แต่ต้องใช้พื้นที่ร่วมกันเป็นทางผ่าน กลุ่มที่สามส่วนมากคือผู้สัญจรไปมาได้แก่ ผู้ที่ต้องใช้บริการรถไฟฟ้าใต้ดิน (MRT) คือพนักงานที่ทำงานในสำนักงาน นักเรียนโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายประถม) และโรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (ฝ่ายมัธยม) นิสิต ข้าราชการและพนักงานของมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ และผู้ที่สัญจรกลับบ้านจากท่าเรือประสานมิตร (คลองแสนแสบ) เพื่อไปขึ้นรถไฟฟ้า กลุ่มที่สามนี้ แม้มิได้

ใช้ชีวิตคลุกคลีในซอยอย่างใกล้ชิด แต่เป็นกลุ่มที่มีอำนาจและพลังในการกล่าวถึงซอยควาบอยได้กว้าง และรวดเร็วกว่า โดยเฉพาะความคิดเห็นที่มองซอยควาบอยไม่ดีเป็นแหล่งโลเกีย คังภาพการสังเกตรณอย่างมีส่วนร่วมที่เห็นคุณพ่อพาลูกสาวชั้นประถมศึกษา โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ (ฝ่ายประถม) นั่งซ้อนท้ายมอเตอร์ไซด์ผ่านกลางซอยเพื่อไปขึ้นรถไฟฟ้าในเวลาเย็นยังต้องใช้มือปิดหน้าลูกสาว มิให้เห็นภาพในซอยที่ผู้หญิงแต่งกายโปเปลือย ฝรั่งเศส โอบกอดผู้หญิงเป็นต้น

ชีวิตของคนที่น่าสนใจทั้ง น้อย : ชีวิตมาฆ่า ชัง เปิ้ล : แม่ค้าขายน้ำส้ม พี่จันทร์ : จากมาตามสู่สาวนั่งครึ่ง ป้าใบ : จากแรงงานรับจ้างสู่แม่บ้านบาร์เบียร์ และ ยายมะลิ : ผู้ก่อตั้งน่านซอยควาบอยพบว่าต่างคนมีทางเดินชีวิตที่ต่างกันมีทั้งมาจากต่างจังหวัดทั้งภาคเหนือและภาคอีสาน และเป็นคนกรุงเทพฯ มีการศึกษาและไม่มีการศึกษา เคยมีชีวิตครอบครัวที่พร้อมและประสบความสำเร็จในชีวิตครอบครัว และความจำเป็นในการทำงานเพื่อหารายได้ส่งเสียลูกให้ได้รับการศึกษาให้สูงขึ้น แต่ละคนมีความสุข มีความทุกข์ มีเรื่องราวที่เป็นของตนเองที่แตกต่างกัน แต่ขณะนี้ทุกคนอยู่ร่วมกันในซอยควาบอยที่ถูกสังคมทั่วไปตราว่าเป็นแหล่งค้าบริการทางเพศ เป็นแหล่งอบายมุข เป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมที่จะตั้งอยู่ใกล้สถานศึกษา แต่ทุกคนต้องรับผิดชอบชีวิตตนเอง ชีวิตลูกและครอบครัวและบางรายต้องครอบครัวไปถึงชีวิตทางสังคมของญาติ และสามีของตนที่ต่างจังหวัดอีกด้วย ผู้คนในซอยนอกจากทั้ง 5 คนนี้แล้วยังมีอีกมากที่หมุนเวียนเปลี่ยนกันไปมาอยู่ ณ ซอยแห่งนี้

จากการใช้แนวคิดชีวิตประจำวันมาอธิบายในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้พบว่า เวทีการแสดงที่ยิ่งใหญ่เล่นด้วยชีวิตของแต่ละคนหน้าฉากยามค่ำคืนคือเสียงหัวเราะ หน้าตารื่นไฉนแจ่มใสพร้อมรับกับการทำงาน การปรุงแต่งตนเองให้สวยงามดูดีที่สุดในชีวิตเพื่อเรียกร้องความสนใจจากลูกค้า ที่จะกลับมาพร้อมกับเงิน จากคำพูดของพี่จันทร์สาวนั่งครึ่งจากเมืองเหนือว่า “...คนทำงานที่นี่ทุกคนมีภาระที่ต้องรับผิดชอบ ส่งลูกเรียนทั้งนั้น แต่ไม่มีใครพูดหรือคุยกันให้ลำบากใจ เป็นทุกข์ก็อยู่ให้มีความสุขเปิดเพลงฟังไปเรื่อย...” การหัวเราะต่อกระซิกหยอกเข้ากันถึงเรื่องไม่ถูกล้อตลกตลก หรือนำสินค้าใหม่ เช่น เสื้อผ้ามาอวด และแสดงความคิดเห็นว่ามันสวยนะ น่ารักมากเป็นต้น คือหน้าฉากการอยู่ร่วมกันอย่างสนุกสนาน แต่ฉากหลังที่ผู้ศึกษาพบคือ การพูดคุยกับพี่จันทร์ที่ว่า “...น้องหญิงโทรมาขอเงินอีกแล้วเลยโอนไปให้ 1,000 บาท เราก็ไม่ค่อยมี...” คือประโยคที่พี่จันทร์พูดถึงลูกสาวที่กำลังเรียนมหาวิทยาลัย ว่าการขอเงินมีมาเรื่อยๆ แม้จะไม่มีแต่ก็ต้องให้ แต่ภาพภายนอกจะไม่คุยกันถึงเรื่องที่เป็นทุกข์ เพราะแต่ละคนมีปัญหาด้วยกันทั้งสิ้น ขณะเก็บข้อมูลบางวันจะเห็นภรรยาผู้ใหญ่บ้าน สาววัยกลางคนที่เป็นสาวนั่งครึ่งนั่งพิงโซฟาอยู่อย่างเงียบเหงาไม่พูดคุยกับใครหรือถกใครเซดให้เวลากลางวันผ่านไป เมื่อถึงเวลาเย็นเวลาทำงานภรรยาผู้ใหญ่บ้านคนนี้จะกระฉับกระเฉง “เข้าแขก” อย่างรวดเร็วทั้งนวดเฟ้นให้แขกฝรั่งที่มาเที่ยวและพูดจาทักทายหยอกล้ออย่างร่าเริง แต่เบื้องหลังที่ปกปิด

ไม่มีคิในเวลาหลังเลิกงานหรือหลังฉากการแสดงที่ยิ่งใหญ่ในแต่ละวันคือ ความจริงแห่งชีวิตที่แต่ละคนต้องรับผิดชอบชีวิตลูก (บางคนมากถึง 3 คน บางคนลูกกำลังศึกษาระดับมหาวิทยาลัย และเป็นมหาวิทยาลัยที่มีชื่อเสียงด้วย) พ่อและแม่ที่แก่ชราหาเงินไม่ได้ หรือบางคนต้องส่งเงินให้สามีที่เป็นผู้ใหญ่อันในต่างจังหวัดพร้อมกับพุงฐานะผู้ใหญ่อันด้วยการส่งเงินให้ซื้อรถกระบะไว้ใช้ในหน้าที่ราชการ

ผู้คนที่มีส่วนร่วมใช้ชีวิตในชอยควาบอยทั้ง คนทำงาน คนขายของ คนสัญจรผ่านไปมาล้วนมีประสบการณ์ทางสังคม มีวัฒนธรรม มีความเข้าใจในชีวิตที่แตกต่างกัน ดังนั้น การให้ความหมายการปฏิบัติทางวัฒนธรรม การสื่อสาร การกระทำทางสังคมต่างๆล้วนสร้างขึ้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการดำเนินชีวิตทั้งสิ้น ที่แสดงออกในการแต่งกายการรับประทานอาหาร การสังสรรค์กับเพื่อน การไปทำบุญที่วัด เป็นการนำเสนอตัวตนตามที่ Goffman (1959) ได้วิเคราะห์ไว้ว่า การแสดงละคร (Perform) ที่อยู่บนเวที ที่หน้าเวทีมีผู้ชม (Audience) ที่ประกอบไปด้วยหน้าฉาก (Front state) และหลังฉาก (Back state) หน้าฉากคือการนำเสนอตัวตนของมนุษย์ตามที่อยากให้ผู้อื่นเห็น

ชีวิตในชอยควาบอยของผู้คนเหมือนแสงไฟยามตะวันรุ่งและยามราตรีเมื่อเวลากลางวันไฟไม่ติด แต่เวลากลางคืนเจิดจรัส แต่เมื่อถึงจุดหนึ่งไฟดวงหนึ่งที่รุ่งเรืองสว่างไสว มอดดับไปพร้อมกับการเสื่อมถอยของกาลเวลาและโชคชะตาของตน บางคนได้เป็นมาดาม คือ แต่งงานกับฝรั่งเป็นเจ้าของกิจการ แต่บางคนตกอับจนไม่มีที่ทำงาน แต่ขณะเดียวกันก็จะมีไฟดวงใหม่ที่สุกสว่างไสวเกิดขึ้นมาแทนที่อยู่เสมอ เพียงแต่ไฟดวงไหนจะยืนหยัดทนแรงลมหรือแรงด้านทุกอย่างได้ดีกว่ากันในกระแสของการแข่งขันยุคทุนนิยมเช่นปัจจุบัน

จากการวิจัยผลการศึกษาชีวิตผู้คนในชอยควาบอยทั้งยามตะวันรุ่งและยามราตรี พบว่า

1.) ลักษณะผู้คนและการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกัน ช่วงเวลาเช้าในชอยยังสงบ มีเพียงผู้คนที่ทั่วไปใช้เส้นทางสัญจรไปมา ยามเที่ยงถึงบ่ายในชอยเริ่มต้นจากการหลับไหลที่กลางคืนทำงานจนดิ้นรน เวลาเย็นถึงกลางคืนชีวิตในชอยเริ่มมีสีสัน จากแสงสีและนักท่องเที่ยวที่เข้ามาแสวงหาความสุข

2.) ผู้คนที่ทำงานในร้านบาร์เบียร์และบาร์อะโกโก้ คือชีวิตจริงที่สะท้อนความเป็นชอยควาบอย คือ สาวนักร้อง พนักงานเดินอะโกโก้ มาฆ่าชัง เด็กเสิร์ฟ คนคุมหน้าร้าน โดยทุกตำแหน่งหน้าที่ดำเนินตามบทบาทตำแหน่งของตน เพื่อให้ได้เงินมาเป็นค่าใช้จ่าย แม้ไม่ถูกต้องตามมาตรฐานอุดมคติของความคิด ที่บุคคลทั่วไปตั้งมาตรฐานไว้ ผู้คนกลุ่มดังกล่าวล้วนมีหน้าฉากในการแสดงออกซึ่งความสุขสนุกสนานของตน แต่เบื้องหลัง คือภาระและความรับผิดชอบอันหนักอึ้งที่ผู้หญิงทำงานเหล่านี้ต้องแบกรับค่าใช้จ่ายของครอบครัวและภาษีสังคมของครอบครัวด้วย

พื้นที่ในชอยคาวบอยมิใช่พื้นที่ในทางภูมิศาสตร์ แต่เป็นพื้นที่ (Space) ที่มีภาคปฏิบัติการต่างๆปรากฏอยู่เบื้องหลังพื้นที่เหล่านี้ (Spacing Spatialisation, Spatial Practices) ตามที่ ไชยรัตน์ เจริญสิน โอสถ (2545) กล่าวไว้ พื้นที่ดังกล่าวมีหน้าที่แสดงออกถึงสังคมและวัฒนธรรมมากกว่าพื้นที่ทางภูมิศาสตร์หรือรัฐศาสตร์ ถ้าจะเห็นการใช้พื้นที่เพื่อแสดงถึงวัฒนธรรมของกลุ่มตน เช่น อาหารอีสานที่ขายได้ดี หมายถึง ผู้คนในชอยมีวัฒนธรรมท้องถิ่นร่วมกันและอยู่รวมในพื้นที่เดียวกันมากกว่า

การอธิบายชีวิตของผู้คนตามแนวคิดเรื่องพื้นที่ พบว่า พื้นที่นี้เป็นพื้นที่ที่ถูกสร้างขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการของผู้บริโภคที่คือ ชาวต่างชาติ มาแสดงหาความบันเทิงและความสุขในรูปแบบที่เขาต้องการ พื้นที่นี้มีความพิเศษต่างจากสถานบันเทิงเรีงมย์แหล่งอื่น เช่น อาบอบนวด ที่มีผู้หญิงไว้คอยบริการเช่นกัน แต่ชาวต่างชาติที่มาจากโลกตะวันตก กล่าวว่า “เราไม่ได้ไปเลือกสัตว์เราต้องการพูดคุยกัน ถ้าถูกใจก็ค่อยว่ากันต่อไป” ฉะนั้นการสร้างความสุขจึงต้องเริ่มที่ความสัมพันธ์อันดี พื้นที่นี้เป็นจุดเริ่มต้นของชาวต่างชาติหน้าใหม่ที่เข้ามาหาผู้หญิงไทย ทั้งเอเชียและตะวันตก พื้นที่ทำให้ผู้หญิงที่ไม่สวยในสายตาคนไทย เช่น ผู้หญิงอีสาน คำเดียว หน้าแบน ได้รับการยอมรับ ชาวต่างชาติไม่รังเกียจกลับคิดว่า “เลือกคนไม่สวยดีกว่า คนสวยออกแขกบ่อย” ในพื้นที่นี้ประกอบไปด้วยกลุ่มคนที่ร่วมอาชีพเดียวกันที่มาตรฐานตามอุดมคติบอกว่าไม่ดีเป็นหญิงหากิน หญิงชั้นล่าง แต่พื้นที่เดียวกันยอมรับให้เข้ามาอยู่ร่วมกันโดยไม่คิดอะไร พื้นที่จึงสร้างคุณค่าให้ความหมายของตนเอง เช่น พี่จันทร์มาทำงานเป็นสาวนึ่งครึ่ง หรือออกไปกับฝรั่ง แต่พี่จันทร์คือคนทำงานส่งเงินให้ลูกได้เรียนหนังสือ และผู้หญิงทุกคนในชอยก็อธิบายคุณค่าของตน เพราะอยู่ในพื้นที่ร่วมปฏิบัติการเดียวกัน

อย่างไรก็ตามการศึกษาชีวิตของผู้คนในครั้งนี้ หากอธิบายตามทฤษฎีการพัฒนาจะพบว่าเมื่อยิ่งเร่งกระบวนการพัฒนา ก็จะมีผู้ตกขอบการพัฒนา กลายเป็นบุคคลชายขอบของสังคมที่ไม่ได้รับการยอมรับ ต้องแสวงหาที่ยืนของตนเองให้มั่นคง การแสดงออกถึงตัวตนของคนในสังคมเมืองหลวง ก็ยังคงเป็นความสัมพันธ์แบบทุติยภูมิมีช่องว่างในการคบค้าสมาคม ไม่กล้าเปิดเผยหรือจริงใจต่อกันมากนัก แม้จะมีผู้ที่เป็นดวงไฟใหญ่มาก่อน คอยแนะนำรุ่นน้องที่กำลังสว่างไสว แต่ก็ไม่มี การเชื่อฟังทุกอย่างจึงเป็นไปด้วยชีวิตลิขิตของตน ในชีวิตประจำวันของแต่ละคนจึงมีเพื่อวันนี้ จะมีการทำบุญเพื่อไปยังข้างหน้าบ้าง เพราะคิดว่าเงินที่ได้มาร้อนต้องเอาไปทำบุญ ต่อให้ตนเองเพื่อให้มีเงินเข้ามามากขึ้น และเพื่อช่วยเหลือญาติที่อยู่ทางบ้านต่อไป

บรรณานุกรม

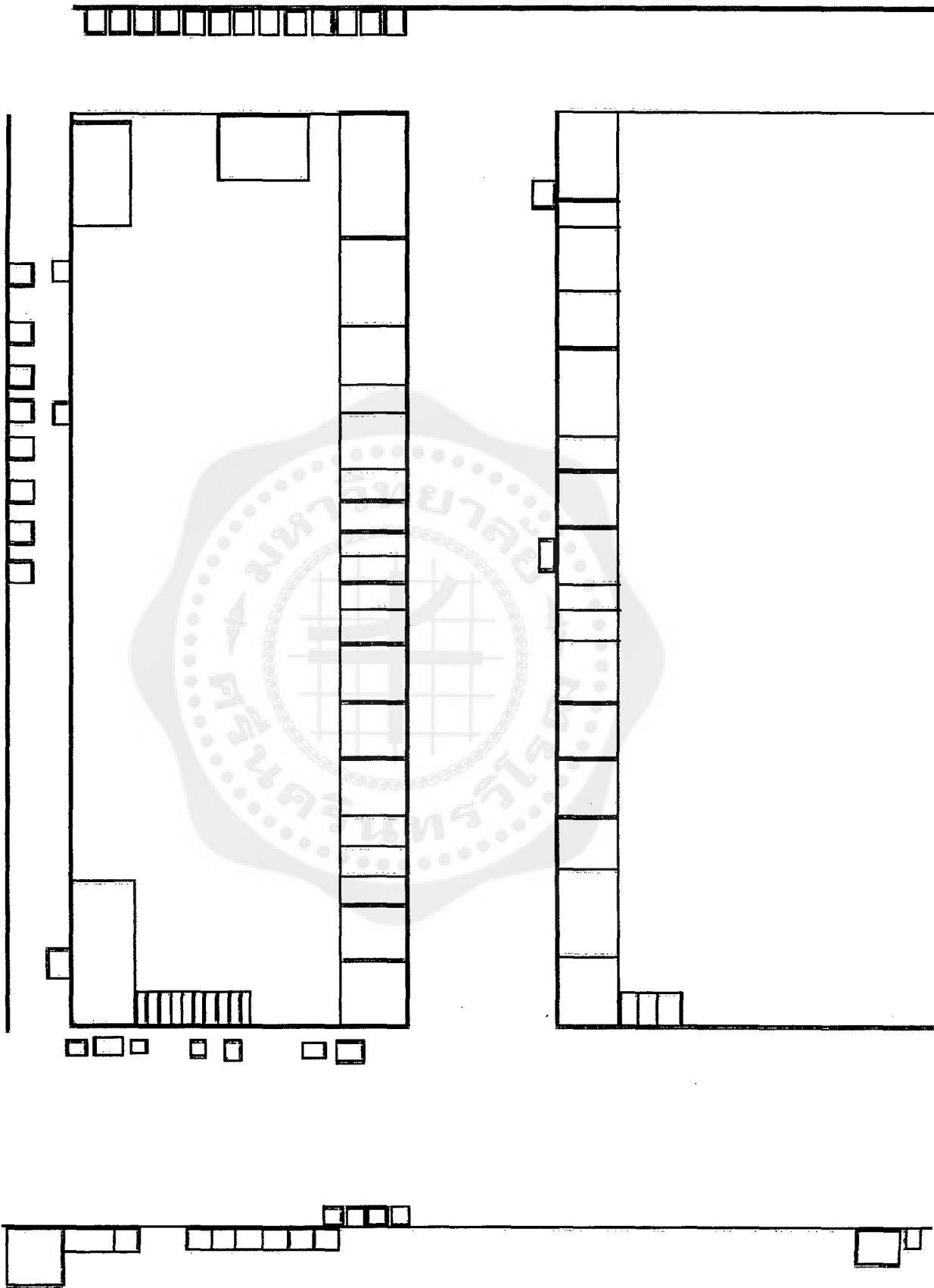
- กมลรัตน์ บำรุงตน. (2549). การใช้ประโยชน์ที่ดินและการใช้บริการโครงสร้างพื้นฐานในย่านพาณิชย์กรรมศูนย์กลางกรุงเทพมหานคร : กรณีศึกษาย่านสีลม สาทร. วิทยานิพนธ์การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต (การวางผังเมือง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- เจนการ เจนการกิจ. (2547). ปัจจัยที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อการพาณิชย์กรรมในย่านสุขุมวิท. วิทยานิพนธ์ การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต (การวางผังเมือง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- โคมสุตา สาระปัญญา. (2547). ถนนข้าวสารในมุมมองพ่อค้าแม่ค้า. วิทยานิพนธ์ สังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต (สังคมวิทยา). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- เบญจวรรณ คงสว่าง. (2535). การศึกษาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการใช้ที่ดินเพื่ออยู่อาศัยย่านสุขุมวิท : กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ การวางแผนภาคและเมืองมหาบัณฑิต (การวางแผนภาคและเมือง). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- ประกอบ ริมดุสิต. (2529). ผลกระทบของการพัฒนาเมืองหลักในภูมิภาคที่มีต่อความเป็นเอกนครของกรุงเทพมหานคร : บทวิเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง. วิทยานิพนธ์ สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต(วิจัยประชากรและสังคม). กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล. ถ่ายเอกสาร.
- สุพิชา เบาทิพย์. (2540). การศึกษากระบวนการทำงานของผู้หญิงบริการเพื่อช่วยเหลือตนเอง : กรณีศึกษาหญิงบริการชอยควาบอย. วิทยานิพนธ์ พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. ถ่ายเอกสาร.
- โสภิดา วีรกุลเทวัญ. (2543). การนำเสนอความเป็นตัวตนของผู้หญิงบริการในสถานบันเทิงบาร์เบียร์จังหวัดเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาสังคม). เชียงใหม่: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ถ่ายเอกสาร.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2545). วาทกรรมการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: วิชาษา.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ; และคณะ. (2545). คนจนไทยมิติทางสังคม. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย
- ชนกน วัฒนกุล. (2550). การเมืองเรื่องพื้นที่ พลวัตทางสังคมของชุมชน (กรณีศึกษา: ชุมชนป้อมมหากาฬ). พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสถาบันวิชาการ 14 ตุลา.

- รัตนา บุญมัธยะ. (2548, พฤษภาคม – สิงหาคม). *ภรรยาฝรั่ง : ผู้หญิงอีสานกับการแต่งงานข้ามวัฒนธรรม*.
วารสารสังคมลุ่มน้ำโขง.
- วรชัย ทองไทย; และ สุริย์พร พันพื้ง. (2550). *ประชากรและสังคม 2550 : นคราภิวัฒน์และวิถีชีวิตเมือง*.
นครปฐม:สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล.
- วสันต์ ปัญญาแก้ว. (2543). *ชีวิตข้างถนน*. เชียงใหม่: นพบุรีการพิมพ์
- วุฒิกัง ชาติ. (2546). *ปลายทางวาทกรรมการพัฒนา*. แปลโดย นฤมล อรุโณทัย และ จิรวรรณ
ตั้งจิตเมธี. คณะทำงานวาระทางสังคม สถาบันวิจัยสังคม กรุงเทพมหานคร.
- ปรีชา ภูรินทร์พันธุ์. (2545). *สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สรเพชร อนุทกคดี. (2539). *วิวัฒนาการที่อยู่อาศัยแบบบางมาสู่แบบหนาแน่นในแขวง*
คลองเตยเหนือ เขตคลองเตย กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ เหนือปริญญาโท
มหาบัณฑิต (เคหการ). กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ถ่ายเอกสาร.
- สุธารัตน์ เสรีวัฒน์ (บก.แปล)(2529) *SEX TOURISM โสเภณี การท่องเที่ยว และการพัฒนา*
Documentation : Tourism, Prostitution, Development. กรุงเทพฯ: พิมพ์สยาม
- สุภากร จันทวานิช. (2551). *ทฤษฎีสังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ: วิ.พริ้นท์(1991).
- สุริยา สมุทคุปต์; และ พัฒนา กิตติอาษา. (2542). *มานุษยวิทยากับโลกาภิวัตน์: รวมบทความ*.
นครราชสีมา: ห้องไทยศึกษานิตสน์. นครราชสีมา: สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.
- อนงค์ บรรเจิดวานิช. (2545). *วิถีชีวิตของคนญี่ปุ่นในประเทศไทย : กรณีศึกษา ชอย 21-63*
ถนนสุขุมวิท เขตวัฒนา กรุงเทพฯ. สารนิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (มานุษยวิทยา).
กรุงเทพฯ: บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร. ถ่ายเอกสาร.
- นัฐพล เหนียงทอง; และ ภคพล เส้นขาว. (2552). *การศึกษาชีวิตในชอยคาวบอย*. (รายงาน).
กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- มหาวิทยาลัยเที่ยงคืน. (2544). *ความเป็นคนชายขอบกับปัญหาสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย*.
รายงานสรุปงานรำลึกถึง สุชัย เจริญวงศ์. ณ ศูนย์สตรีศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
สืบค้นเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2552, จาก
www.geocities.com/middata/newpaper11.html?200927
- ชอยคาวบอย. วิกีพีเดีย . วันที่สืบค้น 21 ตุลาคม 2551, จาก <http://th.wikipedia.org/wiki>.
- Goffman, Erving (1959) *The Presentation of Self in Everyday Life*. N.Y.: Doubleday.
- Mulder, Neils (1985) *Everyday life in Thailand*. Duang Kamol: Bangkok.
- Middingham, D.Bruce (2003) *The Assembly of the poor in Thailand: From Local Struggles to*
National Protest Movement, Silkworm Books: Bangkok.

ภาคผนวก

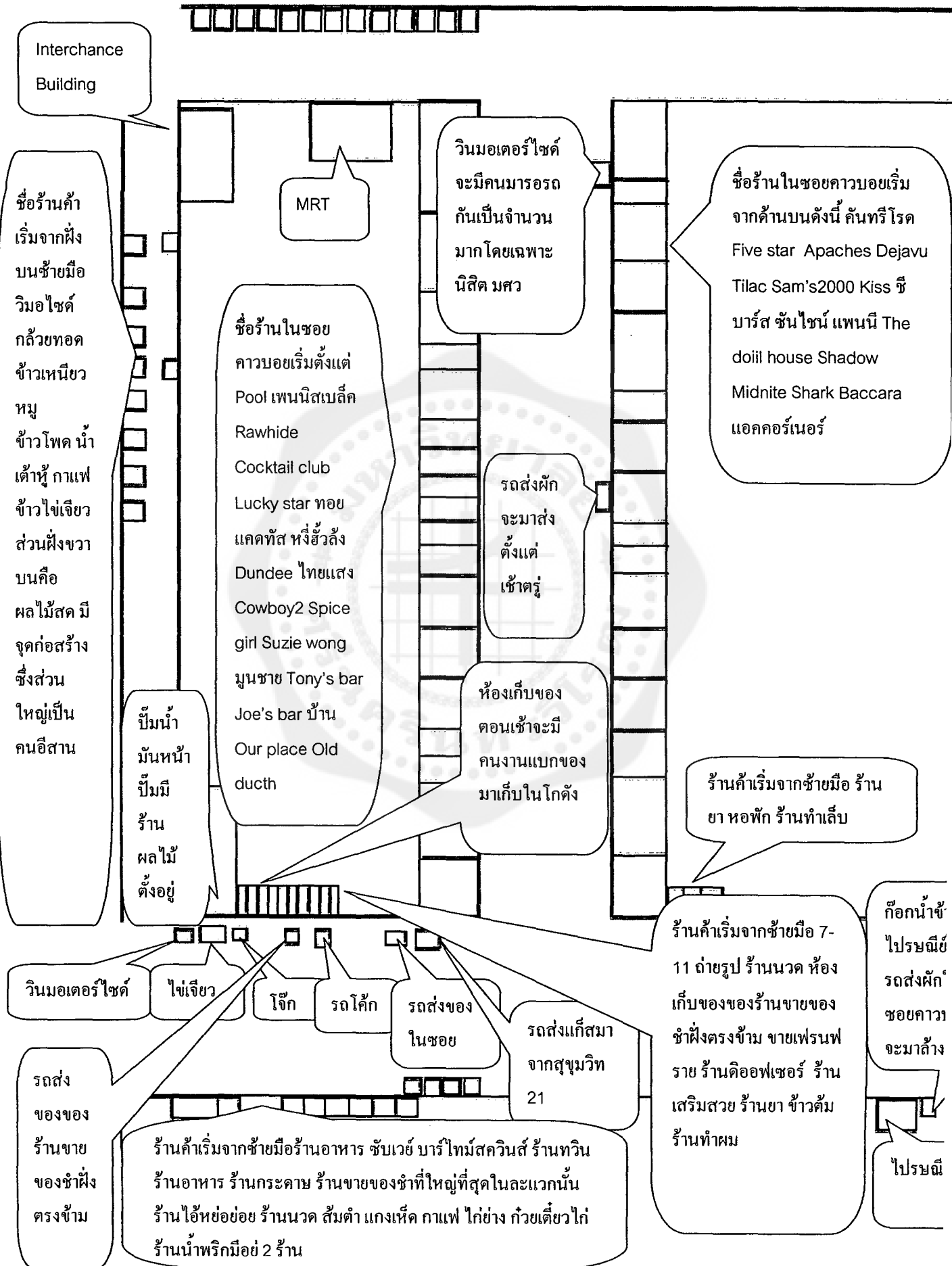

แผนที่ทางกายภาพของซอยคาวบอยในช่วงเวลาเช้า

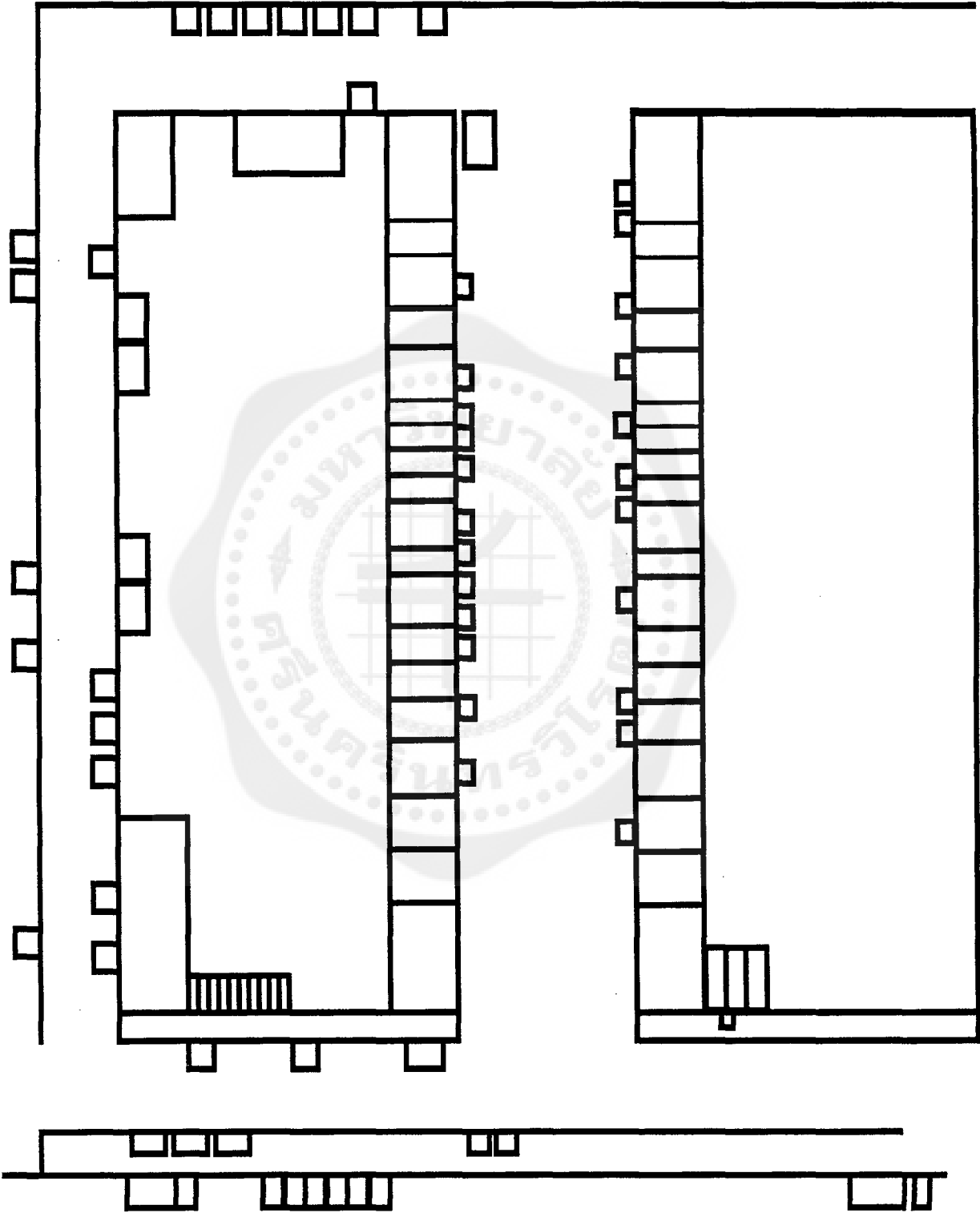
ที่มา : นัฐพล เหนียงทอง; และ ภคพล เส้นขาว. รายงานการศึกษาชีวิตในซอยคาวบอย

แผนที่เดินดินของซอยคาวบอยในช่วงเวลาเช้า

ที่มา : นัฐพล เหนียงทอง; และ ภคพล เส้นขาว. รายงานการศึกษาชีวิตในซอยคาวบอย

แผนที่ทางกายภาพของซอยคาวบอยในช่วงเวลากลางคืน

ที่มา : นัฐพล เหนียงทอง; และ ภคพล เส้นขาว. รายงานการศึกษาชีวิตในซอยคาวบอย

